

Eesti väärtpaberite keskregistri seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. SISSEJUHATUS

1.1. Sisukokkuvõte

Eesti väärtpaberite keskregistri seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (edaspidi *eelnõu*) peamine eesmärk on viia Eesti väärtpaberite- ja ühinguõiguse regulatsioon kooskõlla väärtpaberite keskdepositooriumite tegevust reguleeriva Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 909/2014, mis käsitleb väärtpaberiarvelduse parandamist Euroopa Liidus ja väärtpaberite keskdepositooriume ning millega muudetakse direktiive 98/26/EÜ ja 2014/65/EL ning määrust (EL) nr 236/2012 (ELT L 257, 28.08.2014, lk 1–72) (edaspidi *CSDR-määrus*). Selleks tuleb muuta Eesti väärtpaberite keskregistri seadust (edaspidi *EVKS*), väärtpaberituru seadust, äriseadustikku ja teisi nendega seotud seadusi.

CSDR-määrusest tulenevalt saavad teatud emitendid õiguse registreerida oma väärtpabereid Eesti väärtpaberite keskregistri (edaspidi *EVK*) väliselt, st tulevikus on võimalik, et Eestis asutatud aktsiaseltside aktsiaraamatute registripidajaid on rohkem kui üks. Samuti luuakse eelnõus alused osatühingute osade registrist kustutamiseks osanike otsuse alusel. *EVKS* senist pealkirja tuleb muuta – uus pealkiri on väärtpaberite registreerimise seadus – seoses seaduse reguleerimis- ja kohaldamisala laienemisega.

Ülejäänud eelnõu peamised muudatused on seotud pensioniregistri pidamisega, teise ja kolmanda pensionisamba registri ühendamise, nn linkide kaudu hoitavate välisriigi väärtpaberite tunnustamisega Eestis, emitentidele kontohalduri vahendusega väärtpaberikonto avamise võimaluse loomisega ning väärtpaberite avaliku pakkumise prospektivaba künnise muutmise. Täpsem ülevaade muudatustest on esitatud seletuskirja teises osas.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja Eesti väärtpaberite keskregistri seaduse ja väärtpaberituru seaduse muudatused on ette valmistanud Rahandusministeeriumi finantsturgude poliitika osakonna peaspetsialist Ardo-Heiki Ingar (tel 611 3211, e-mail ardo-heiki.ingar@fin.ee).

Eelnõu ja seletuskirja pensionikontode ühendamiseks vajalikud muudatused Eesti väärtpaberite keskregistri seaduses ja teistes seadustes on ette valmistanud Rahandusministeeriumi kindlustuspoliitika osakonna nõunik Kertu Fedotov (tel 611 3048, e-mail kertu.fedotov@fin.ee).

Eelnõu äriseadustiku ja teised äriseadustiku muudatustega seotud seaduste muudatused on koostanud Justiitsministeeriumi eraõiguse talituse nõunik Marget Kukkk (tel 620 8264, e-mail marget.kukk@just.ee).

Eelnõu juriidilist kvaliteeti on kontrollinud Rahandusministeeriumi õigusosakonna jurist Virge Aasa (tel 611 3549, e-mail virge.aasa@fin.ee). Eelnõu keelelise toimetamise ettepanekud tegi Rahandusministeeriumi õigusosakonna keeleteimetaja Sirje Lilover (tel 611 3638, e-mail sirje.lilover@fin.ee).

1.3. Märkused

1.3.1. Eelnõu seotus muu menetluses oleva eelnõuga

Eelnõu kohaselt muudetakse lisaks *EVKS*-le järgmisi seadusi:

- 1) Finantsinspektsiooni seadus (RT I, 31.12.2016, 8) (edaspidi *FIS*);
- 2) finantskriisi ennetamise ja lahendamise seadus (RT I, 31.12.2015, 42) (edaspidi *FELS*);
- 3) hasartmänguseadus (RT I, 06.12.2016, 8) (edaspidi *HasMS*);
- 4) investeerimisfondide seadus (RT I, 31.12.2016, 3) (edaspidi *IFS*);
- 5) karistusseadustik (RT I, 31.12.2016, 14) (edaspidi *KarS*);
- 6) kindlustustegevuse seadus (RT I, 31.12.2016, 26) (*KindlTS*);
- 7) kogumispensionide seadus (RT I, 31.12.2016, 28) (edaspidi *KoPS*);
- 8) krediidiastutuste seadus (RT I, 31.12.2016, 9) (*KAS*);
- 9) krediidiandjate ja -vahendajate seadus (RT I, 11.03.2016, 3) (*KAVS*);
- 10) kriminaalmenetluse seadustik (RT I, 31.12.2016, 17) (edaspidi *KrMS*);
- 11) majandustegevuse seadustiku üldosa seadus (RT I, 19.03.2015, 51) (edaspidi *MsüS*);
- 12) maksualase teabevahetuse seadus (RT I, 09.02.2016, 02) (edaspidi *MTVS*);
- 13) maksukorralduse seadus (RT I, 24.12.2016, 2) (edaspidi *MKS*);
- 14) pankrotiseadus (RT I, 22.06.2016, 26) (edaspidi *PankrS*);
- 15) rahapesu ja terrorismivastase tõkestamise seadus (RT I, 06.07.2016, 13) (edaspidi *RahaPTS*);
- 16) rahvusvahelise eraõiguse seadus (RT I 10.03.2016, 18) (edaspidi *REÕS*);
- 17) rahvusvahelise sanktsiooni seadus (RT I, 12.07.2014, 115) (edaspidi *RSanS*);
- 18) riigiõivuseadus (RT I. 03.01.2017, 20) (edaspidi *RLS*);
- 19) saneerimisseadus (RT I, 09.05.2014, 18) (edaspidi *SanS*);
- 20) sotsiaalmaksuseadus (RT I, 27.12.2016, 16) (edaspidi *SMS*);
- 21) Tagatisfondi seadus (RT I, 31.12.2016, 29) (edaspidi *TFS*);
- 22) tulumaksuseadus (RT I, 31.12.2016, 5) (edaspidi *TuMS*);
- 23) täitemenetluse seadustik (RT I, 08.07.2016, 37) (edaspidi *TMS*);
- 24) väärtpaberitururu seadus (RT I, 31.12.2016, 30) (edaspidi *VPTS*);
- 25) äriseadustik (RT I, 22.06.2016, 32) (edaspidi *ÄS*).

1.3.2. Eelnõu seotus Euroopa Liidu õiguse rakendamisega

Eelnõu on seotud CSDR-määruse rakendamisega. EL väärtpaberivaldkonna õigusvaldkondi ja selle suhted CSDR-määrusega on kajastatud joonisel 1. Nimetatud ülevaatest nähtub, et CSDR-määrusega reguleeritav väärtpaberite esmarestreerimise ja arveldamise valdkond on põimunud mitmete valdkondadega, näiteks kontode eraldusnõuetega, väärtpaberite kauplemise ja raporteerimisnõuetega, tegelike kasusaajate tuvastamise nõuetega, fondiosakute deponitooriumi kohustustega jne. Konkreetsemalt koosnevad väärtpaberitehingud kolmest peamisest etapist:

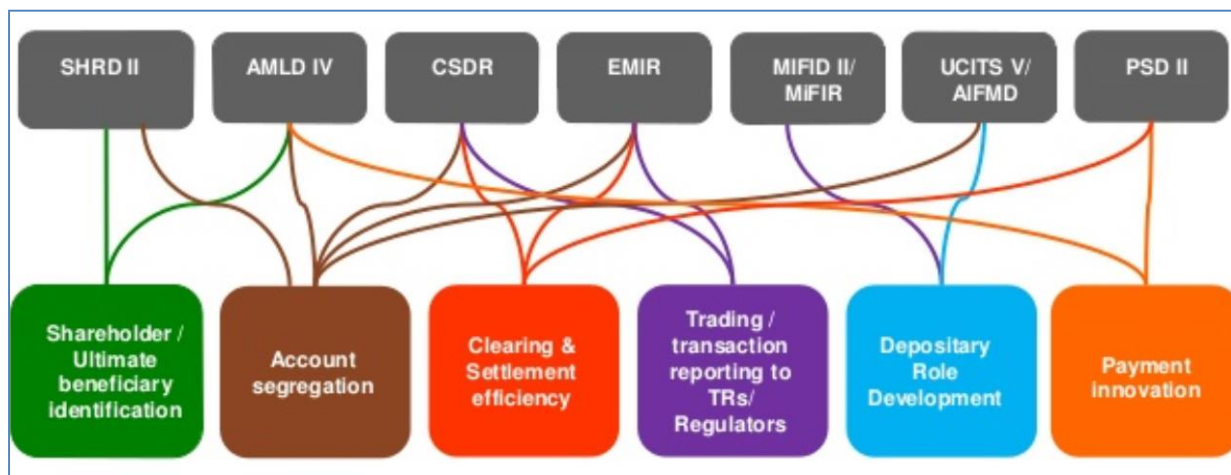
- kauplemine, see on reguleeritud finantsinstrumentide turgude direktiiviga Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2004/39/EÜ finantsinstrumentide turgude kohta, millega muudetakse nõukogu direktiive 85/611/EMÜ ja 93/6/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2000/12/EÜ ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 93/22/EMÜ (ELT L 145, 30.04.2004, lk 1–44) (edaspidi *MiFID direktiiv*)¹;
- kliiring, see on reguleeritud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 648/2012, börsiväliste tuletisinstrumentide, kesksete vastaspoolte ja kauplemisteabehoidlate kohta (ELT L 201, 27.07.2012, lk 1–59) (edaspidi *EMIR*)²
- arveldamine, seda käsitletakse CSDR-määruses³

Joonis 1: Euroopa väärtpaberioiguse regulatsioon ja nendevahelised seosed

¹ http://ec.europa.eu/internal_market/securities/isd/index_en.htm

² http://ec.europa.eu/internal_market/financial-markets/derivatives/index_en.htm

³ http://ec.europa.eu/internal_market/financial-markets/central_securities_depositories_en.htm

Arveldusega tagatakse väärtpaperite vahetus raha vastu pärast väärtpaperitehingut (näiteks väärtpaperite omandamine või müük). Väärtpaperite keskdepositooriumid on finantsturgude jaoks süsteemselt olulised asutused, sest nad võimaldavad arveldada põhimõtteliselt kõiki väärtpaperitehinguid. Väärtpaperite keskdepositooriumid jälgivad ka, kui palju on väärtpapereid emiteeritud, kes emiteeris ning kõiki muutusi seoses selliste väärtpaperite omamisega. Lisaks toetavad nad ka majanduse rahastamist, sest peaaegu kõik pankade poolt antud tagatised vahendite hankimiseks läbivad väärtpaperite keskdepositooriumide korraldatavaid väärtpaperiarveldussüsteeme.

Järgnevalt on antud ülevaade CSDR-määruse peamistest reguleerimisvaldkondadest.

CSDR-määrusega kehtestatakse ühtsed standardid väärtpaperiarveldusele ja väärtpaperite keskdepositooriumidele kogu EL-s. Selle eesmärk on tagada liikmesriikide väärtpaperite keskdepositooriumide osutatavate teenuste jaoks tõeline ühtne turg⁴.

CSDR-määruse sisu võib jagada järgmisteks valdkondadeks:

- 1) arveldusperiood ühtlustatakse, väärtpaperibörsil kaubeldavate väärtpaperite puhul on selleks kuni kaks päeva pärast kauplemispäeva (praegu on vaja enamiku tehingute puhul Euroopas kaks kuni kolm päeva);
- 2) turuosaliste suhtes, kes ei loovuta oma väärtpapereid kokkulepitud arvelduspäeval, kohaldatakse karistusi ning nad peavad ostma vajalikud väärtpaperid turult ja loovutama need oma vastaspooltele;
- 3) emitentidelt ja investoritelt nõutakse väärtpaperite elektroonilist säilitamist ning nende väärtpaperite registreerimist väärtpaperite keskdepositooriumides juhul, kui nendega kaubeldakse väärtpaperibörsidel;
- 4) väärtpaperite keskdepositooriumidel tuleb järgida rangeid organisatsioonilisi-, äritegevuse- ja usaldatavusnõudeid, et tagada oma tegevuse jätkusuutlikkus ja oma klientide kaitse. Samuti peavad nad taotlema tegevusluba oma asukohariigi finantsjärelevalve asutuselt;
- 5) tegevusloa saanud väärtpaperite keskdepositooriumidele antakse „pass”, et nad saaksid osutada oma teenuseid ka teistes liikmesriikides;
- 6) kliendid (emitendid) saavad Euroopas valida kõigi Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) keskdepositooriumite vahel (hetkel on neid 30);
- 7) *EL*'s asuvatel väärtpaperite keskdepositooriumidel saab olema juurdepääs teistele väärtpaperite keskdepositooriumidele ja muudele turutaristutele nagu kauplemiskohad või kesksed vastaspoole, sõltumata sellest, kus riigis need asuvad.

⁴ http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-312_en.htm?locale=et

1.3.3. Eelnõu seos Rahandusministeeriumi arengukava ja Vabariigi Valitsuse tegevuskavaga

Rahandusministeeriumi arengukavas (aastate 2015–2018 kohta) on esitatud ühe strateegilise eesmärgina konkurentsivõimeline ja usaldusväärne finantskeskkond (lk 17)⁵. Vaadeldava perioodi eesmärgiks on tagada finantskeskkonna usaldusväärsus, kuid samas luua eeldusi selle konkurentsivõime tõstmiseks viisil, kus teenusepakkujate ärihuvid ning avalikkuse huvid seoses finantsstabiilsuse tagamise ning tarbijakaitseliste ja sotsiaalsete riskide maandamisega oleksid omavahel tasakaalustatud.

Selle eesmärgi saavutamiseks on ühe meetmena ära toodud väärtpaberite, sh pensionifondide osakute, registripidamise ning väärtpaberitega seotud arvelduste toimimise valdkonna uue regulatsiooni väljatöötamine, sh arvestamine EL õigusest tulenevate nõuetega. Vahetuks tulemuseks on seatud vastava valdkonna õigusaktide väljatöötatud lahend väärtpaberite registripidamise edasiseks korraldamiseks.

Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga eelnõul otsest puutumust ei ole.

1.3.4. Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks vajalik häälteenamus ja kvalifitseeritud häälteenamuse puhul selle põhjendus

Eelnõu vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthäälte enamus.

2. SEADUSE EESMÄRGID

Eelnõu peamiseks eesmärgideks on:

- börsiemitentidele võimaluse andmine valida üle-euroopaliselt keskdepositooriumi, millega kaasneb aktsiate keskregistrist senisel kujul loobumine;
- pensioniregistri ja teiste väärtpaberite registri eraldamine koos pensioniregistri pidajale seatud nõuetega;
- kolmanda pensionisamba osakute viimine väärtpaberikontolt pensionikontole.

2.1. Aktsiate keskregistrist senisel kujul loobumise tingimused

Keskdepositooriumite tegevust reguleeriv EL otsekohalduv CSDR-määrus võimaldab lisaks praegusele keskregistri pidajale ka teistel EL tegevusloa saanud keskdepositooriumitel Eestis teenuseid osutada filiaali kaudu või piiriüleselt. Sellisel juhul avaneb võimalus registreerida Eesti aktsiaseltside aktsiad EVK asemel mõnes teises Eestis teenuseid osutavas keskdepositooriumis, selle tulemusena võib Eestis tekkida mitu aktsiate üle arvestust pidavat registrit.

Senine keskregistri tegevust reguleeriv EVKS loob keskregistris registreeritud väärtpaberite tsiviilkäibele spetsiifilise raamistiku, mille hulka kuuluvad nn tugev register, läbipaistvus, esindajakonto eriregulatsioon, pantide ja arestide kohta tehtud kannete õiguslik tähendus jne.

Keskregistri üheks oluliseks tunnuseks on ka see, et õigus registrisse kantud väärtpaberitele loetakse kolmandate isikute suhtes kehtivaks üksnes juhul, kui õigus on kantud registrisse. Keskregistrit võib seega osaliselt võrrelda Eesti tugeva kinnistusraamatu süsteemiga, mis tagab kinnisasjade käibes õiguskindluse ja maandab kinnisvaratehingute riskid, sest kinnisasjaga seotud asjaõigused tehakse kinnistusraamatu kaudu avalikuks ja kinnisasjaõigused tekivad, muutuvad ja lõpevad kinnistus-

⁵ <http://www.fin.ee/arengukava>

raamatusse kande tegemisega ning neile saab tehinguid tehes toetuda ning kinnistusraamatusse kantud õigusi saab muuta üksnes selle õiguse omaniku avaldusel või nõusolekul või kohtumenetluse kaudu.

Keskregistrile kohaldub avaliku teabe seaduses riiklike andmekogude kohta sätestatu. EVK kuulub riigi infosüsteemi ja peab läbi viima spetsiifilisi (ISKE) andmeturbeauditeid ja tagama registri ühildatavuse riigi andmetöötluskihiga X-tee. EVKle kohalduv riiklike andekogude regulatsioon erineb mitmetest teistest lepinguriikidest, kes sellisel määral väärtpaberite registripidaja tegevust ei reguleeri. Eesti e-riigi üheks eripäraks on hästi kujundatud riiklike andmekogude võrgustik, selle turvamiseks on kehtestatud ka riiklikele andekogudele vastavad infotehnoloogia (edaspidi IT)-alased nõuded.

Eelnõuga kohaldatakse keskregistrile jätkuvalt ka CSDR-määruse raames senist tsiviilkäibekindlust ja võlausaldajate kaitset toetavat regulatsiooni (registri õiguskindlus, avalikkus, esindajakonto eriregulatsioon, pantide ja arestimiste kohta tehtud kannete õiguslik tähendus jne).

Aktsiate keskregistrist loobumise tingimusi on täpsemalt hinnatud seletuskirja osaks olevas mõjuanalüüsis.

2.2. Registrate eraldamine ja pensioniregistri pidajatele seatavad erinõuded

EVKS reguleerib keskregistri pidamist terviklikult, eristamata seejuures selgepiirilisel aktsiate, osade, pensioniosakute jt väärtpaberite registrite pidamist ja vastavaid registripidaja nõudeid. Eelnõus eristatakse selgelt kaks registrit, sellest lähtuvalt eristub selgelt kaks erinevat registripidajatele kohalduvat õiguslikku režiimi:

- 1) registriks saab aktsiate jt vabalt võõrandatavate väärtpaberite register. Vastav register ja registripidamine kuulub CSDR-määruse reguleerimisalasse ja selle registri pidamiseks on nõutav CSDR-määruse kohane keskdepositooriumi tegevusluba. Liikmesriik ei tohi keskdepositooriumi teenuse osutaja juriidilist vormi piirata, teenust on õigus osutada ka välisriigi äriühingul filiaali kaudu.
- 2) pensioniosakute register. Pensioniosakud ei kuulu CSDR-määruse reguleerimisalasse, mistõttu on riigil õigus pensioniregistri pidamist CSDR-määrusest erinevalt reguleerida. Järgnevalt esitatakse kokkuvõtte pensioniregistri pidamise uutest põhimõtetest:
 - pensioniregistri pidaja peab olema Eestis asutatud äriühing (AS);
 - pensioniregistri pidajale kohalduvad EVKS'i registripidaja nõuded;
 - pensioniregistri teenuse osutaja valib välja riik, pensioniregistri teenuse osutamine põhineb EVKS alusel riigiga sõlmitud lepingul (kehtiv regulatsioon);
 - pensioniregistri pidajal ei pea olema Finantsinspektsiooni tegevusluba, järelevalvet teostab jätkuvalt Finantsinspektsioon;
 - pensioniregistri teenuse osutamise lõpetamise aluseks ei ole mitte tegevusloa äravõtmine, vaid riigiga sõlmitud lepingu ülesütlemine lepingu või EVKS nõuete rikkumise korral.

Nimetatud lähenemine lähtub eeldusest, et pensioniregistri pidamine ei ole klassikaline finantsteenuste osutamise konkurentsile alluv finantsteenuse. Pensioniregister on üheks oluliseks riigi sotsiaalkindlustuse taristu osaks. Sisuliselt on tegemist riigi haldusülesandega, mida riigil on õigus edasi volitada. Pensioniregistri pidamine ei ole klassikalise finantsteenuse osutamine, sest selle teenuse raames registripidaja iseseisvalt investorite rahalisi vahendeid ei kaasa ja finantsteenuseid ei osuta. Pigem võib vaadelda registripidajat spetsiifilises õiguslikus raamistikus tegutseva kontohalduritele ja vastavatele riigiasutustele IT-taristu teenust pakkuva ettevõtjana.

Sellest tulenevalt ei ole põhjendatud rakendada registripidajale CSDR-määruses sätestatud spetsiifilisi keskdepositooriumitele seatud nõudeid. Kuna registripidaja teenuse osutamine põhineb riigiga sõlmitud lepingul, siis ei ole vajadust registripidajal taotleda ka Finantsinspektsioonilt tegevusluba.

Ülejäänud osas lasub registripidaja EVKS-st tulenevate nõuete kontrolli kohustus jätkuvalt Finantsinspeksioonil. Samuti on Finantsinspeksioonil õigus rakendada registripidaja suhtes kõiki tavapäraseid järelevalvelisi meetmeid, sh nõuda ettekirjutuse tegemist ja selle mittetäitmisel rakendada sunniraha. Sarnane lahendus on kasutuse ka Eesti Liikluskindlustuse Fondi (mittetulundusühing, kes täidab ülesandeid, mis tulenevad liikluskindlustuse seadusest ja valdkonna eest vastutava ministriga sõlmitud halduslepingust) tegevuses, kes on samuti riigi andmekogu pidaja. Eesti Liikluskindlustuse Fondi tegutsemise aluseks ei ole mitte Finantsinspeksiooni tegevusluba, vaid riigiga sõlmitud haldusleping. Järelevalve seaduses sätestatud Eesti Liikluskindlustuse Fondi tegevuse üle kuulub Finantsinspeksiooni pädevusse.

Pensioniregistri pidamisel on eelnõud koostades eeldatud, et teenuse osutajaks on Eestis asutatud aktsiaselts. Sellise nõude eesmärk on tagada eelkõige riigisisest järelevalve võimalikkus ja tõhusus pensioniregistri ja pensioniregistri pidaja tegevuse üle. Pensioniregistri piiriülest pidamist hetkel EL õigus ei reguleeri. Erinevalt teistest finantsteenustest ei ole seega ka määratletud teenuse osutaja asukohariigi ja sihtriigi finantsjärelevalveasutuste vaheline pädevus pensioniregistri pidaja teenuste järelevalve üle. Järelevalveasutuse pädevusest sõltuvalt võivad pensioniregistri pidaja üle järelevalvet teostada mitmed järelevalveasutused, näiteks Finantsinspeksioon, Andmekaitseinspeksioon ja Riigi Infosüsteemide Amet. Välisriigi äriühingu puhul oleks nimetatud järelevalveasutustel piiriülese järelevalve teostamine Eesti õigusaktidest tulenevate nõuete üle raskendatud.

2.3. Kolmanda pensionisamba osakute viimine väärtpaberikontolt pensionikontole

Tulenevalt finantssektori turuosaliste ja registripidaja liitumisest ühtse üle-Euroopalise väärtpaberite T2S-arveldusplatvormiga sügisel 2017 ja sellega seotud uue infosüsteemi arendamisega väärtpaberite keskregistri pidamisega seotud teenustele, vajas lahendamist vabatahtlike pensionifondide osakute registripidamise korraldamise küsimus. Tehingud vabatahtlike pensionifondide osakutega ei lähe T2S-arvedlussüsteemi, mistõttu vajavad need eraldiseisvat infosüsteemi. Tehniliselt vajavad uuendamist kõik EVK pensionidega seotud infosüsteemid. Erinevate infosüsteemide uuendamise ja väljavahetamise asemel on otstarbekas viia II ja III samba osakute registreerimine ja tehingute tegemine uuele ühtsele pensioniregistri infosüsteemile.

Lisaks sellele, et II ja III samba osakute registreerimiseks on seni kasutatud erinevaid infosüsteeme, registreeritakse need osakud ka erinevat liiki väärtpaberikontodel. III samba osakud registreeritakse tavalisel väärtpaberikontol, kus registreeritakse ka teisi väärtpabereid. Väärtpaberikontod on seotud konkreetsete krediidasutustega ja ühel inimesel võib seega olla avatud mitu väärtpaberikontot. II samba osakute registreerimiseks on aga loodud ühtne kontosüsteem – osakud registreeritakse pensionikontol (väärtpaberikonto eriliik). Igal inimesel on vaid üks pensionikonto ja see konto ei ole seotud ühegi konkreetse krediidasutusega (korraldusi saavad teha kõik krediidasutused, kel on kontohalduri staatus).

Pensionide registripidamise infosüsteemide kokku viimine annab hea võimaluse selleks, et viia II ja III samba osakud ka ühele väärtpaberikontole – pensionikontole. Sellega muutub pensionikogujate jaoks oma pensionivara haldamine mugavamaks, sest II ja III samba osakute kohta tekib üks pensionivaade. Samuti muutub pensionikoguja jaoks lihtsamaks III samba avalduste esitamine (tekib võimalus avalduse esitamiseks otse EVK-le, korralduste vormid muutuvad lihtsamaks). Muudatusega suureneb pensionikogujate otsustusvabadus vabatahtliku pensionifondi valikul. Nimelt kaob ühtse pensionikonto kasutamisel olukord, kus kontohalduriga ühte konsolideerimisgruppi mittekuuluv fondivalitseja on kontohalduriga samasse gruppi kuuluva fondivalitsejaga turul ebavõrdses olukorras.

Selleks, et lisaks II samba osakutele saaks pensionikontol registreerida ka III samba osakuid vajab kogumispensione puudutav regulatsioon mõnevõrra muutmist. Eelnõuga tehakse muudatused EVKS-s, IFS-s, KoPS-s ja TuMS-s. Võttes arvesse nii registripidaja kui turuosalisi ees ootavaid mahukaid arendustöid, on III samba osakute pensionikontole viimist puudutavad muudatused kavandatud jõustuma 1. märtsil 2018. a.

2.4. Linkide kaudu hoitavate välisväärtpaberite tunnustamine

Vastavad muudatused võimaldavad keskregistris hoitavate keskdepositooriumite vaheliste süsteemühenduste ehk nn linkide kaudu hoitavate välisriigi keskdepositooriumis registreeritud väärtpaberite (edaspidi *välisväärtpaberite*) tunnustamist Eestis. Selle eesmärk on suurendada välisväärtpaberite tsiviilkäibe õiguskindlust Eestis ja toetada seeläbi välisväärtpaberite hoidmist Eestis.

2.5. Emitentide võimalus avada kontohalduri vahendusega väärtpaberikonto

Muudatuste eesmärk on võimaldada emitentidel avada EVK-s nn hoiukonto, mis lihtsustab oluliselt välisriigi isikutega seotud äriühingutele väärtpaberikontode avamist ja tagab kõigi investorite huvide võrdse kaitse ja õiguskindluse. Erinevalt teistest eelnõu sätetest jõustuvad hoiukontoga seotud eelnõu muudatused 2019. a.

Osad eelnõu muudatustest on seotud ka 2017. a sügisel Eestis kasutusele võetava Euroopa Keskpannga korraldatava Target2-Securities (edaspidi *T2S*) arveldusplatvormi funktsionaalsusega. Lisas 2 on esitatud T2S-arveldussüsteemi eelse ja järgse väärtpaberite arvelduste põhimõtteline skeem.

3. EELNÕU SISU JA VÖRDLEV ANALÜÜS

§ 1. Eesti väärtpaberite keskregistri seaduse muutmine

Eelnõu § 1 punkt 1 (EVKS pealkirja muutmine)

EVKS pealkiri muudetakse ning uus pealkiri on „Väärtpaberite registri pidamise seadus“. Pealkirja muutmise tingib reguleerimisulatus laienemine. Eelnõus hakatakse reguleerima ka EVK väliselt teistes depositooriumites hoitavate väärtpaberite registreerimist, samuti reguleeritakse eelnõus osaliselt EVKS-s nn linkide vahendusel hoitavate välisriikide väärtpaberite käibekorraldust.

Eelnõu § 1 punkt 2 (EVKS § 1 kehtetuks tunnistamine)

EVKS § 1 tunnistatakse kehtetuks, sest eelnõus loobutakse senisest ühtsest keskregistri määratlusest. Eelnõus eristatakse ühtse keskregistri asemel vaid Eesti õiguse alusel loodud pensioniregistrit ja paljuski CSDR-määrusega reguleeritud teiste väärtpaberite registrit. Vastavad uued mõisted ja eelnõu kohaldamisala on sätestatud eelnõu järgmistes paragrahvides.

Eelnõu § 1 punkt 3 (EVKS täiendamine §-ga 1¹)

EVKS § 1¹ lõikes 1 on välja toodud eelnõu reguleerimisalana väärtpaberite registreerimise ja väärtpaberitega tehtavad toimingud. Samuti on esitatud isikute ring, kelle tegevust EVKS-s reguleeritakse. Vastavateks isikuteks on Eesti õiguse alusel tegutsevad pensioniregistri pidaja ja kontohaldurid ning CSDR raamistikus tegutsevad keskdepositooriumid, sealhulgas Eesti väärtpaberite registripidaja.

EVKS § 1¹ lõikes 2 täpsustatakse, et lisaks Eesti väärtpaberite registripidajale kohaldatakse seaduses sätestatud ka kõigile teistele Eestis teenuseid osutavale registripidajaks mitte olevale keskdepositooriumitele. Selle eesmärk on tagada, et kõikidele Eestis tegutsema hakkavatele keskdepositooriumitele oleks tagatud samaväärne õiguslik raamistik.

Esmapilgul võib tunduda, et nn Eesti kohaliku turu spetsiifilise regulatsiooni uutele turule tulijatele kehtestamine (nn *goldplating*) võib olla nende jaoks regulatiivseks barjääriks. Tegelikkus võib siiski olla pigem vastupidine. Kui uutel turule tulijatel ei ole võimalik pakkuda Eesti väärtpaberite registripidajaga samaväärset teenuste regulatsiooni, siis annaks see Eesti väärtpaberite registripidajale olulise konkurentsieelise. Sellisel juhul võib tekkida olukord, et CSDR-määrusega reguleerimata

valdkondades, näiteks väärtpaberite pantimise regulatsioon, jääksid teised keskdepositooriumid Eesti väärtpaberite registripidajaga võrreldes õiguslikult ebakindlammase olukorda.

Teistele keskdepositooriumitele ei kohaldu vaid registritoimingute rahastamise ja hinnakirja kooskõlastamise regulatsioon (§-d 23 - 23²). Erand võimaldab uutel teenuse osutajatel kujundada oma hinnakirja lähtuvalt konkurentsiolekorrast. Uute teenuste pakkujatega tegeliku uue konkurentsiolekorra tekkimisel kaob ka Eesti väärtpaberite registripidajal hinnakirja kooskõlastamise kohustus (eelnõu § 23 lg 1¹).

EVKS § 1¹ lõikes 3 sätestatakse, et käesolevat seadust kohaldatakse kõikidele väärtpaberitele, mis on pensioniregistris või keskdepositooriumi peetavas registris registrikandena pensionikontole või väärtpaberikontole kantud. Seega on loobutud varasemast väärtpaberite loetelul põhinevast reguleerimisemeete andmisest. Registrikandena hoitava väärtpaberi mõiste on VPTS §-s 2 sätestatud väärtpaberi mõistest laiem, hõlmates ka väärtpabereid, mis ei ole vabalt võõrandatavad, näiteks pensionifondi osakud. Samas on vastav väärtpaberi mõiste VPTS §-s 2 sätestatud väärtpaberi mõistest kitsam, sest sellega ei hõlmata näiteks fondivalitseja peetavas registris hoitavaid vabalt võõrandatavaid investeerimisfondide osakuid või aktsiaid, millega ei kaubelda reguleeritud turul.

Eelnõu § 1 punkt 4 (EVKS täiendamine §-ga 1²)

EVKS § 1² lõikes 1 antakse depositooriumi mõiste viiteliselt CSDR-määruse artikli 2 lõike 1 punktidele 1 ja 2. CSDR-määruse kohaselt võib depositoorium olla ka kolmandas riigis asutatud, mistõttu hõlmab ka EVKS-s depositoorium nii lepinguriigi kui ka kolmanda riigi isikuid.

CSDR-määruses määratletakse depositoorium tema osutatavate teenuste kaudu. Depositoorium peab olema väärtpaberite arveldussüsteemi korraldaja ja lisaks peab ta osutama ühte järgnevast kahest teenusest:

- esmane väärtpaberite registreerimine registreeritud väärtpaberite süsteemis ehk notariteenus,
- väärtpaberikontode pakkumine ja hoidmine kõige kõrgemal tasandil ehk keskne hoidmisteenus;

CSDR-määruse artikli 18 lõige 2 täpsustab, et väärtpaberite arveldussüsteemi korraldajaks võivad olla vaid vastava tegevusloa saanud depositooriumid, st teistel isikutel võib olla küll õigus väärtpabereid registreerida, mitte aga korraldada väärtpaberite arveldussüsteemi. Väärtpaberite arveldussüsteemi mõiste on esitatud VPTS § 213 lõikes 1.

EVKS § 1² lõikes 2 avatakse Eesti väärtpaberite registri mõiste registris väärtpaberitega tehtavate toimingute kaudu. Suurema selguse huvides on mõistes sätestatud, et tegemist on riikliku andmekoguga, millest tulenevalt laieneb registrile ka vastav eelkõige avaliku teabe seadusest tulenev regulatsioon.

Erinevalt kehtivast registri mõistest ei hõlma register enam pensionifondi osakuid, mis on reguleeritud eraldi järgnevas paragrahvis.

EVKS § 1² lõikes 3 antakse registripidaja mõiste kahe kriteeriumi kaudu. Esiteks peab registripidaja olema depositoorium ja vastama seega CSDR-määruse nõuetele. Teiseks võib registripidaja olla vaid isik, kellele on antud vastav luba EVKS § 25 kohaselt, s.t registripidaja otsustab Vabariigi Valitsus valdkonna eest vastutava ministri ettepanekul.

Kuna registripidaja peab hakkama vastama CSDR-määruse nõuetele, siis ei kohaldata talle täiendavalt seniseid CSDR-määruse nõudeid dubleerivaid EVKS §-des 26–30 sätestatud registripidaja nõudeid.

EVKS § 1² lõikest 4 tulenevalt kohaldatakse registrile ja selle pidamisele avaliku teabe seaduses andmekogude kohta sätestatud, kui EVKS §-st 7¹ ei tulene teisiti.

Riigi seisukohast on oluline avalikust huvist lähtuvalt määratleda, kas mingit andmekogu tuleks pidada riiklikuks andmekogus või nn eraandmekoguks. Õigusteoreetiliselt peaks riiklik andmekogu olema terviklik, s.t hõlmama kõiki andmekogu esemeks olevaid andmeid. CSDR-määruse raames võib aktsiate keskregistri senine terviklikkus kaduda juhul, kui teise liikmesriigi keskdepositoorium hakkab Eestis teenuseid osutama või aktsiaseltsid otsustavad ennast registreerida mõnes teises liikmesriigis asuvas keskdepositooriumis.

Eraandmekogu ja riikliku andmekogu eristamise üheks keskseks põhimõtteks on avalikkuse huvi andmete vastu, sh tsiviilkäibe olulisus. Sellest põhimõttest lähtuvalt on ka EVKS's esitatud loetelu väärtpaberitest, mis peavad olema EVK's registreeritud. CSDR-määruse raames senine avalik huvi otseselt ei vähene, kaduda võib vaid andmekogu terviklikkus, samas ka praegu võivad mitmete väärtpaberite (osauhingud ja fondiosakud) emitendid ise registripidajat valida.

Registri kuulumine riigi infosüsteemi tähendab, et registripidaja peab läbi viima spetsiifilisi (ISKE) andmeturbeauditeid ja tagama registri ühildatavuse riigi andmetöötluskihiga X-tee. EVK-le kohalduv andekogude regulatsioon erineb mitmetest teistest lepinguriikidest, kes sellisel määral väärtpaberite registripidaja tegevust ei reguleeri. Eesti e-riigi üheks eripäraks on hästi kujundatud andmekogude võrgustik, selle turvamiseks on kehtestatud ka andekogudele vastavad IT alased nõuded.

Lõikes 4 viidatud erandit on täpsemalt käsitletud allpool lõike 7¹ selgituste juures.

EVKS § 12 lõike 5 kohaselt on kohaselt on registri vastutav töötleja Rahandusministeerium ja volitatud töötleja registripidaja. Vastav täpsustus määratleb vastavad registri vastutava ja volitatud töötlejate rollid ja vastutuse avaliku teabe seaduse tähenduses.

EVKS § 1² lõikes 6 sätestatakse, et registripidaja jagunemisele ja ühinemisele kohaldatakse käesoleva seaduse § 24¹ lõikes 4 sätestatud ehk registripidajale kohaldatakse pensioniregistri pidaja ühinemise ja jagunemise nõudeid. Peamiseks registripidaja jagunemise ja ühinemise eeltingimuseks on Finantsinspektsiooni luba. Täpsemalt on vastavat sätet selgitatud allpool § 24¹ lõike 4 juures.

Eelnõu § 1 punkt 5 (EVKS täiendamine §-ga 1³)

EVKS § 1³ lõikes 1 sätestatakse pensioniregistri termin. Pensioniregistri mõiste on sarnane registri mõistega, erisuseks on vaid registreerimise, milleks on pensioniregistri puhul pensionifondi osak. Pensioniregistri ja teiste väärtpaberite registri ja seeläbi ka registripidajate eristamise üheks põhjuseks oli, et pensioniregistri pidajale ei kohaldu CSDR-määruse regulatsioon ehk pensioniregistri pidajale tuli sätestada eraldiseisev regulatsioon.

EVKS § 1³ lõike 2 kohaselt peab pensioniregistri pidaja olema Eestis äriregistrisse kantud aktsiaselts, kellele on EVKS § 25 alusel antud õigus pensioniregistrit pidada.

Pensioniregistri pidaja ei või olla välisriigi äriühing või selle filiaal eelkõige põhjusel, et sellisel juhul oleks piiriülene Finantsinspektsiooni järelevalve pensioniregistri pidaja üle problemaatiline ja sõltuks paljuski teenuse osutaja päritoluriigi õigusest ja vastava finantsjärelevalveasutuse koostöövalmidusest. Välisriigi äriühingu filiaalile on Eestis võimalik teha küll Finantsinspektsioonil ettekirjutusi ja selle mittetäitmisel ka sunniraha nõuda, aga samas teatud järelevalvetoiminguteks võib olla vajalik päritoluriigi finantsjärelevalve nõusolek.

Pensioniregistri pidajal ei pea olema Finantsinspektsiooni tegevusluba, järelevalvet teostab aga endiselt Finantsinspektsioon. Pensioniregistri teenuse osutaja valib välja riiki, pensioniregistri teenuse osutamine põhineb EVKS alusel riigiga sõlmitud lepingul (kehtiv regulatsioon). Pensioniregistri teenuse osutamise lõpetamise aluseks ei ole mitte tegevusloa äravõtmine, vaid riigiga sõlmitud lepingu ülesütlemine riigi poolt lepingu või EVKS nõuete rikkumise korral.

Sellist lähenemist on kasutatud ka liikluskindlustuse seaduses liikluskindlustuse fondi puhul, kes on samuti riikliku andmekogu pidaja. Liikluskindlustuse seaduse § 69 lõikes 1 on määratud kindlaks riigi ja liikluskindlustuse fondiga sõlmitava halduslepingu sisu. Sama seaduse § 71 lõigetes 1–3 sätestatakse, milliste kindlustustegevuse seaduse nõuete üle Finantsinspeksioon liikluskindlustuse fondi üle järelevalvet teostab.

EVKS § 1³ lõikest 3 tulenevalt kohaldatakse pensioniregistri pidajale ja pensioniregistri pidamisele käesolevas seaduses registripidaja ja registri kohta sätestatud, kui EVKS-st ei tulene teisiti. See säte põhineb eeldusel, et sisuliselt kogu senise EVKS regulatsioon kohaldub ka pensioniregistri pidajale. Eelnõus on esitatud eraldi pensioniregistri regulatsioon juhul, kui üldine (registripidajale regulatsioon) pensioniregistri pidajale ei kohaldu, näiteks § 7. Täpsem pensioniregistri pidaja eriregulatsioon on esitatud EVKS §-s 24¹.

EVKS § 1³ lõike 4 kohaselt on pensioniregistri vastutav töötleja Rahandusministeerium ja volitatud töötleja pensioniregistri pidaja. Vastav täpsustus määratleb vastavad registri vastutava ja volitatud töötlejate rollid ja vastutuse avalikus teabe seaduse tähenduses.

EVKS § 1² lõike 5 kohaselt võib pensioniregistri pidamiseks kasutatavat infosüsteemi majutada vaid Eesti Vabariigis. Vastav nõue põhineb eeldusel, et pensioniregister riigi sotsiaalkindlustuse taristu osana on riiklikult olulise tähtsusega andmekogu, mistõttu vastava infosüsteemi välisriigis majutamine ei peaks olema turvalisuskaalutlustel lubatav. Kuna avaliku teabe seadus ei anna ühest vastust, kas ja millistel tingimustel võivad riigi andmekogud olla välisriigis majutatud, siis suurema õigusselguse huvides on vastav piirang sätestatud EVKS-s.

Eelnõu § 1 punkt 6 (EVKS täiendamine §-ga 1⁴)

EVKS §-s 1⁴ antakse kontohalduri termin. Tegemist ei ole uue terminiga. Kuna kontohaldur on eelnõu üheks keskseks mõisteks, siis on see toodud EVKS § 31 lõikest 1 eraldiseisvaks paragrahviks seaduse üldsätetesse.

Eelnõu kontohaldurite regulatsioon kehtib kontohaldurile sõltumata sellest, kas tegemist on registripidaja või pensioniregistripidaja kontohalduriga. Kuna vastavate kontohaldurite osutatavate teenuste ring on erinev, siis esitatakse EVKS § 1⁴ punktis 1 registripidaja kontohalduri osutatavate teenuste ring ning punktis 2 pensioniregistri pidaja kontohalduri osutatavate teenuste ring.

Eelnõu § 1 punkt 7 (EVKS § 2 muutmine)

EVKS § 2 asendatakse tervikuna, muudatuste sisu on selgitatud allpool.

EVKS § 2 lõiked 1–3 põhinevad EVKS § 2 lõigetel 1–3.

EVKS § 2 lõikes 1 loetletakse väärtpaberid, mis peavad olema registris registreeritud. Vastav väärtpaberite kohustuslik loetelu põhineb EVKS § 2 lõikel 1. Registris kohustuslikult registreeritavad väärtpaberid võib tinglikult jagada kolme gruppi:

- aktsiad ja nende märkimisõigused, mis on üldjuhul vabalt võõrandatavad;
- avalikult pakutavad või ka börsil kaubeldavad väärtpaberid;
- riigi ja kohalike omavalitsuste emiteeritud võlakohustused.

Need kolm gruppi eristuvad teistest väärtpaberitest (näiteks osuühingute osad ja avalikult mitte pakutavad võlakohustused) tavapärasest suurema avalikkuse huvi poolest. Seetõttu on nende väärtpaberite tsiviilkäibe põhimõtted, näiteks registreerimise õiguslikud tagajärjed (EVKS § 9) ja pantimise regulatsioon (EVKS § 16) ning ka avalikustamise ja läbipaistvuse nõuded (EVKS § 7) teistest registrivälistest väärtpaberitest põhjalikumad.

Registris registreeritavate väärtpaberite nimekirjast on välja jäetud pensionifondi osakud, sest need kuuluvad registreerimisele EVKS § 1³ alusel pensioniregistris.

Sarnaselt kehtivale õigusele ei kuulu osaühingute osad kohustuslikult registrisse kantavate väärtpaberite hulka. See on põhjendatav sellega, et valdav osa osaühingutest on nn ühemehe osaühingud, mille osadega tehakse tehinguid väga harva. Selliste osaühingu osade registripidamise kohustuslikkus ei oleks mõistlik ja sellega kaasnevad kulud ei oleks ilmselt registrist saadava lisandväärtusega proportsionaalsed. Osaühingutel on seega jätkuvalt võimalik vabatahtlikkuse alusel registripidamise teenust sisse osta.

EVKS § 2 lõikes 4 loetletakse väärtpaberid, mis erinevalt lõikest 1 ei pea olema registris registreeritud. Vastavad väärtpaberid on järgmised:

- 1) kaubeldavad väärtpaberid, mis registreeritakse muus keskodepositooriumis kui registripidaja;
- 2) mittekaubeldavad väärtpaberid, mis registreeritakse muus keskodepositooriumis kui registripidaja, kui see keskodepositoorium on saanud Eestis tegevusloa või kes on CSDR-määruse artikli 23 kohaselt saanud õiguse Eestis teenuseid osutada.

Lõike 4 punktid 2 ja 3 tulenevad vastavalt CSDR-määruse artiklist 23 (keskodepositooriumi õigus (piiriülevalt) emitentidele teenuseid osutada) ja artiklist 49 (börsiemitendi õigus keskodepositooriumi vahetada).

Nimetatud punktide sisuks olevad kaubeldava ja mittekaubeldava väärtpaberi mõisted on esitatud järgnevalt EVKS § 2 lõigetes 5 ja 6. Lõikes 5 on kaubeldava väärtpaberi mõiste esitatud kahe tingimuse kaudu:

- väärtpaber peab olema vähemalt ühepoolse tahteavalduse alusel üleantav (väärtpaber MiFID direktiivi tähenduses);
- väärtpaber peab olema kauplemisele võetud kauplemiskohas, see hõlmab reguleeritud turgu, mitmepoolset kauplemissüsteemi või organiseeritud kauplemissüsteemi.

Lõikes 6 esitatud mittekaubeldava väärtpaberi puhul on tegemist üleantava finantsinstrumendiga MiFID direktiivi tähenduses. Sellele kohaldub valdav osa CSDR-määruse regulatsioonist. Väärtpaberi mõistete tausta ja ulatust on täpsemalt selgitatud allpool eelnõu ÄS seletuskirja sissejuhatavas osas.

Lihtsustatult on kaubeldav väärtpaber börsil kaubeldav aktsiaseltsi aktsia, mittekaubeldav väärtpaber on aktsiaseltsi aktsia, mis ei ole börsil kaubeldav.

Lõike 4 punkti 1 ehk esimene ja kitsama (kaubeldava) väärtpaberi ulatusega erisus lähtub eeldusest, et börsiemitent võib oma esmaemissiooni korraldada CSDR-määruse artikli 49 alusel ükskõik millises liikmesriigi keskodepositooriumis, kes on valmis väärtpaberid vastu võtma (ainus keeldumise alus on artikli 49 lõike 3 kohaselt riskihinnang). Sellise registreerimise eelduseks ei pea depositeorium Eestis artikli 23 kohaselt teenuseid osutama. Sellisele lähenemisele viitab CSDR-määruse selgituspunkt 56:

(56) Mitmes liikmesriigis näeb riigisisene õigus ette, et emitendid peavad teatavat tüüpi väärtpaberid, eelkõige aktsiad emiteerima riigi keskodepositooriumis. Selleks et kõrvaldada see takistus liidu kauplemisjärgse turu sujuvalt toimimisel ning võimaldada emitendil valida kõige tõhusam viis oma väärtpaberite haldamiseks, peaks emitendil olema õigus valida väärtpaberite registreerimiseks mis tahes keskodepositoorium, mis on liidus registreeritud, ning kasutada mis tahes asjakohaseid keskodepositooriumi teenuseid.

Lõike 4 punkt 2 ehk teine ja laiem (mittekaubeldava) väärtpaberi ulatusega erisus lähtub eeldusest, et CSDR-määruse art 23 kohaselt hõlmab keskodepositooriumi teenuse osutamise vabadus kõiki aktsiaseltside aktsiaid jm potentsiaalselt kaubeldavaid väärtpabereid.

CSDR artiklites 23 ja 49 erinevate väärtpaberite ulatuse põhjuseks võib olla see, et nn börsiemitentidele (art 49) oli soov anda teistest emitentidest laiemad võimalused. Börsiemitendid saaksid siis keskdepositooriumi valida piiranguteta, teised emitendid saaksid keskdepositooriumit valida vaid juhul, kui läbitud on art 23 kohane menetlus.

Vastavat olukorda selgitab ka järgnev Komisjoni veebilehel esitatud art 23 (laiem ulatus) ja 49 (kitsam ulatus) vastastikune selgitus:

„21. Given that the scope of Article 49(1) concerning the right of access of any EU issuer to any EU CSD is limited to securities admitted to trading on EU trading venues, can a Member State retain the restriction in national law that securities which are not admitted to trading need to be recorded in a national CSD?

No. Such a restriction would be contrary to Article 23 of the CSDR, which allows any authorised CSD to provide any CSD service, including the initial recording of securities issued by issuers established in any Member State.“⁶

Järgnevalt on esitatud tabel, mis selgitab § 2 lõike 4 punktide 2 ja 3 erinevusi sõltuvalt väärtpaberi liigist ja CSDR-määruse artiklite 23 ja 49 sisust.

Tabel 1: Kaubeldava ja mittekaubeldava väärtpaberi erinevused

	Kaubeldav väärtpaber (börsiemitent)	Mittekaubeldav väärtpaber (börsiväline aktsiaselts)
	Kitsam väärtpaberi määratlus, CSDR art 49, EVKS § 2 lõike 4 punkt 2	Laiem väärtpaberi määratlus, CSDR art 23, EVKS § 2 lõike 4 punkt 3
Eestis tegevusloa saanud keskdepositoorium	Väärtpaberite (ümber) registreerimine lubatud	Väärtpaberite (ümber) registreerimine lubatud
Eestis tegutsev välisriigi keskdepositoorium	Väärtpaberite (ümber) registreerimine lubatud	Väärtpaberite (ümber) registreerimine ei ole lubatud
Eestis mitte tegutsev keskdepositoorium (pakub Eesti emitentidele registriteenust välisriigis)	Väärtpaberite (ümber) registreerimine lubatud	Väärtpaberite (ümber) registreerimine ei ole lubatud

Eelnõu § 1 punkt 8 (EVKS täiendamine §-ga 2¹)

EVKS § 2¹ lõikes 1 sätestatakse teenused, mida registripidaja on kohustatud osutama. Eelnõus on loobutud varasemast teenuste detailsest loetelust. Selle asemel on piiratud CSDR-määruse lisa A punktis 1 nimetatud kohustuslike teenustega. Punktis üks on esitatud kaks teenust, milleks on väärtpaberite registreerimine registris ja väärtpaberikontode avamine registris. Tegemist on registripidaja nn tuumikteenustega. Vähemalt ühte nendest teenustest peab keskdepositoorium CSDR-määruse artikli 1 punkti 1 alampunkti 1 kohaselt osutama.

Punktis 2 on esitatud väärtpaberiülekanne tegemise teenus, mida keskdepositoorium CSDR-määruse artikli 1 punkti 1 alampunkti 1 kohaselt osutama peab.

⁶ http://ec.europa.eu/finance/financial-markets/docs/csdr/20141003-csdr-faq_en.pdf

EVKS § 2¹ lõikes 2 loetletakse pensioniregistri pidaja osutatavad kohustuslikud teenused. Punktis 1 loetletakse sisulised pensionifondi osakute registripidamisega seotud teenuseid. Punktis 2 kohustatakse pensioniregistri pidajat tagama pensionifondi valitsejatele ja teistele isikutele (nt Finantsinspektsioon, Maksu- ja Tolliamet, kohtutäitur jm EVKS § 7 lõigetes 3 ja 3¹ nimetatud isikud), nende seaduses sätestatud ülesannete täitmiseks vajalikku pensioniregistri taristu ligipääsu.

EVKS § 2¹ lõikes 3 sätestatakse lõike 1 valguses õiguskindluse eesmärgil üle CSDR-määruse artikli 16 lõikest 2 tulenev õigus osutada CSDR-määruse lisa B loetletud kõrvalteenuseid. CSDR-määruse lisa C jaos nimetatud panganduskõrvalteenuse osutamiseks tuleb keskdepositooriumil taotleda CSDR-määruse kohaselt täiendav tegevusluba.

EVKS § 2¹ lõike 4 kohaselt võib pensioniregistri pidaja osutada EVKS § 2¹ lõikes 1 ja 3 nimetatud teenuseid, kui pensioniregistri pidajaks on keskdepositoorium. Selle sätte eesmärk on tagada võimalus, et pensioniregistri pidajaks võib olla ka keskdepositoorium.

Eelnõu § 1 punkt 9 (EVKS § 3 muutmine)

Kehtivas §-s 3 esitatakse registrisse kantavate andmetekooseis, eristama seejuures pensioniregistrisse kantavaid andmeid. Muudatuste eesmärk on eelnõus selgelt eristada pensioniregistrisse ja väärtpaberite registrisse kantavate andmete loetelu.

EVKS § 3 lõikes 1 esitatakse registrisse kantavate andmete loetelu. Vastav loetelu põhineb EVKS §-l 3. Selguse huvides antakse eelnõus registrisse ja pensioniregistrisse kantavate andmete loetelu eraldi. Vastav pensioniregistri kohta esitatud loetelu on esitatud eelnõu § 1³ lõikes 6.

EVKS § 3 lõike 2 kohaselt loetakse registri põhiantmeteks avaliku teabe seaduse § 43⁶ lõike 1 tähenduses EVKS §-des 4–5 sätestatud andmed emitentide, väärtpaberikontode, nendele kantud väärtpaberite ja väärtpaberitega tehtud toimingute kohta. Nimetatud andmeid võib pidada registri olemuslikeks põhiantmeteks.

EVKS § 3 lõike 3 kohaselt kantakse pensioniregistrisse käesoleva seaduse §-s 5¹ nimetatud ja muud valdkonna eest vastutava ministri poolt määratud andmed. Vastav säte asendab senise § 3 lg 1. Eesmärk on eelnõus selgelt eristada pensioniregistrisse ja väärtpaberite registrisse kuuluvate andmete loetelu.

EVKS § 3 lõike 4 kohaselt on pensioniregistri põhiantmeteks avaliku teabe seaduse § 43⁶ lõike 1 tähenduses andmed pensionikontode, nendele kantud pensionifondi osakute ja osakutega tehtud toimingute kohta. Vastavate andmekooseisude eesmärk on muu hulgas täpsustada, millised andmed tuleb volitatud töötlejal avaliku teabe seaduses sätestatud juhul vastutavale töötlejale või tema määratud uuele vastutavale töötlejale üle anda.

Eelnõu § 1 punkt 10 (EVKS § 5 lõike 4 muutmine)

EVKS § 5 lõikes 4 antakse lahtine andmete loetelu, mis tuleb väärtpaberikonto kohta registrisse kanda. Nimetatud lõike punkti 10 kohaselt võidakse registrisse kanda ka muud seaduses sätestatud andmed. Punkti 10 muudatuse eesmärk on anda võimalus väärtpaberikonto kohta registrisse kantavaid andmekooseise täpsustada lisaks seadusele ka registripidamise korras.

Vastav täiendus on eelnõusse viidud kontohaldurite ettepanekul, kelle hinnangul võib T2S-arveldussüsteemiga liitumine tähendada vajadust lõikes 4 sätestatud andmekooseisu täiendada. Sellest tulenevalt on suurema paindlikkuse huvides antud võimalus vastavaid tehnilisi andmekooseise täiendada ka registripidamise korras. Vastavate andmekooseisude täiendamise vajaduse võib

täienevalt tuleneda ka CSDR-määruse rakendusaktidest ja paljuski FATCA⁷ nõuetel põhinevast MTVS-st.

Eelnõu § 1 punktid 11–13 (EVKS § 5¹ muutmine) EVKS § 5¹ reguleerib pensionikontot. Pensionikonto on väärtpaberikonto eriliik, millel on seni registreeritud vaid kohustusliku pensionifondi osakud. Et eelnõuga viiakse pensionikontole ka vabatahtliku pensionifondi osakud, vajavad EVKS § 5¹ sõnastused täpsustamist. Lõikes 1 ja lõike 4 punktis 1 asendatakse viide kohustuslikule pensionifondile viitega pensionifondile laiemalt. Muudatus annab võimaluse vabatahtliku pensionifondi osakute registreerimiseks pensionikontol. Lõikes 2 asendatakse viide kohustuslikule pensionifondile viitega kohustuslikule või vabatahtlikule pensionifondile. Edaspidi avatakse pensionikonto seega üksnes isikule, kellel on vastavalt KoPS-le õigus omada kohustusliku või vabatahtliku pensionifondi osakuid. Lõige 4 sõnastatakse tervikuna uuesti. Lisaks eespool nimetatud punktis 1 tehtavale viite täpsustamisele muudetakse loetelu sissejuhatavat lauseosa, korrigeeritakse punkti 3 sõnastust ja lisatakse lõikesse uus punkt 4 (kehtiv punkt 4 on esitatud punktina 5).

Sissejuhatava lauseosa muutmisega muudetakse selgemaks see, millised väärtpaberikonto kohta käivad andmed tuleb ka pensionikonto kohta registrisse kanda (väärtpaberikonto kohta kantakse registrisse § 5 lõike 4 kohaselt terve rida andmeid, mis ei ole pensionifondide puhul asjakohased, nt andmed juriidilisest isikust väärtpaberikonto omaniku kohta, kui pensionikonto omanikuks ei saagi olla juriidiline isik). Punktist 3 jäetakse välja loetelu osakute omandamise ja kannete tegemise alustest, mis on kehtivas sättes selgitusena sulgudes esitatud: sissemaksed, väljamaksed, vahetamine, kogumispensioni kindlustuslepingu sõlmimine, pärimine, likvideerimine jms. Sisuliselt muutub vaid see, et edaspidi kantakse pensionikonto kohta registrisse ka andmed vabatahtliku pensionifondi osakute omandamise ja kannete tegemise aluste kohta. Uue lisatava punktiga 4 täpsustatakse krediitdiasutuse kohta pensionikontole kantavaid andmeid. Kui Eestis piisab pangakonto numbrist, siis teatud juhtudel on pangaülekannete tegemiseks vaja rohkem andmeid, krediitdiasutuse nime, aadressi ja muid andmeid. Muudatus on vajalik, et EVK-l oleks võimalik korraldada ülekannete tegemist (nt pensioni väljamaksmist) ka teistes riikides asuvate krediitdiasutuste kontodele, kus ülekannete tegemiseks vajalikele andmetele on omad nõuded, nt Venemaale). Punktides 2 ja 5 muudatusi tehtud ei ole.

Eelnõu § 1 punkt 14 (EVKS § 6 lõike 2 kehtetuks tunnistamine)

EVKS § 6 lõige 2 reguleerib esindajakonto omaja kapitali nõuet, mis peab olema vähemalt 730 000 eurot. Vastavast nõudest on loobutud, sest esiteks on kapitalinõue käesoleval hetkel kehtiva VPTS-i raamistiku valguses liialt kõrge: VPTS § 93 ja § 44 koosmõjus piisaks kliendi jaoks väärtpaberite hoidmise ja haldamise teenuse osutamiseks 125 000 eurosest algkapitalist. 730 000 eurone kapitalinõue kujutab enesest kunstlikku lisabarjääri, mis töötab Eesti väärtpaberituru ja majandusagentide kahjuks.

CSDR-määruse valguses võiks antud sättele toetudes väita, et Eesti õigus ei ole kooskõlas EL-i õigusega (kehtestades barjääre, mida CSDR-määrus ette ei näe). Tulevikus määrab kapitalinõude antud investeerimisteenus osas EL-s MiFID II raamistik, mis kajastub VPTS-s. Seetõttu puudub vajadus kapitalinõude eraldi sätestamiseks väärtpaberite registri pidamise seaduses, sest tegemist ei ole antud seaduse reguleerimisesemesse kuuluva küsimusega.

Eelnõu § 1 punkt 15 (EVKS § 6 lõike 3 muutmine)

⁷ USA maksukuulekuse seadus (inglise keeles Foreign Account Tax Compliance Act, FATCA), mille eesmärk on koguda teavet USA maksukohustuslaste kohta ja takistada maksude tasumisest kõrvalehoidumist. Eesti on ratifitseerinud vastava Eesti Vabariigi valitsuse ja Ameerika Ühendriikide valitsuse vahelise rahvusvahelise maksukuulekuse parandamise ja välismaiste kontode maksukuulekuse seaduse rakendamise kokkulepe.

EVKS § 6 lõike 3 teist lauset on täpsustatud tulenevalt korduvatest selgitustaotlustest, milles kontohaldurid on esitanud järgmised küsimused:

- 1) Kas esindajakontol võib hoida ainult väärtpabereid, mida pank esindajakonto omanikuna omandab kliendi arvel konkreetse käsundi täitmiseks või muu sarnase õigussuhte alusel või
- 2) kas esindajakontol võib hoida kõiki väärtpabereid, mille osas pank esindajakonto omanikuna osutab kontohaldurteenust (v.a pensionifondi osakud), s.t kliendi ja kontohalduri vahel ei pea lisaks väärtpaberite hoidmise suhtele olema muud käsundisuhet?

Eelnõu koostajad on seisukohal, et kontohalduri staatusega ei peaks kaasnema automaatselt õigust väärtpaberite esindajakontol hoidmiseks, st esindajakontol väärtpaberite hoidmiseks on vajalik kliendi eraldiseisev käsund.

Eelnõu § 1 punkt 16 (EVKS § 6 täiendamine lõikega 9¹)

Hetkel ei ole EVKS-s täpsustatud, kas esindajakonto omaja peab registrisse kantud ostueesõiguse- ja pandimärget kajastama ka oma sisemises arvepidamises. Sellest tulenevalt võib esindajakontol vastavate märgete kajastamine olla üsna erinev. EVKS § 6 lõike 9¹ eesmärk on tagada, et kõik kontohaldurid kajastaksid vastavad märked oma sisemises arvepidamises, mis võimaldaks neil vastavaid märkeid ka oma klientidele kättesaadavaks teha. See aitaks suurendada ka esindajakontodel hoitavate väärtpaberite läbipaistvust ja käibekindlust.

Eelnõu § 1 punkt 17 (EVKS § täiendamine §-ga 6¹)

Asjaosalised on mitmel korral juhtinud tähelepanu vajadusele laiendada väärtpaberikorralduste andmiseks õigustatud isikute ringi. Järgnevalt on esitatud väljavõtte Eesti Advokatuuri äriõiguse komisjoni esitatud selgitustest ja põhjendustest:

Komisjon soovib taaskord rõhutada vajadust anda õiguse väärtpaberikorralduste andmiseks ka teistel isikutel kui üksnes kontohalduritele. See on eelkõige vajalik lihtsustamiseks mitteresidentide osalemist Eesti äritegevuses ning Eesti ühingute poolt raha kaasamist välismaalt. Eestisse investeerimise võimalikult atraktiivseks muutmiseks tuleks kindlasti lihtsustada väärtpaberikonto avamise ning väärtpaberikorralduste andmise korda. /.../

Esineb oluline praktiline vajadus võimaldada väärtpaberikontode lihtsustatud avamist. Komisjon teeb ettepaneku kaaluda, kas oleks võimalik sätestada eelnõus võimalus avada isikutel nõ. piirangutega väärtpaberikontod. Piirangutega väärtpaberikontod oleksid eelkõige mõeldud rahvusvahelistele kontsernidele oma Eesti tütarühingu aktsiate hoidmiseks. Piirangutega väärtpaberikonto võimaldaks isikule üle kanda väärtpaberi omandit ning isikul teostada omandiõigust (sh teha makseta väärtpaberi ülekandeid). Piirangutega väärtpaberikonto avamiseks ei peaks sellega siduma tava pangakontot ja sellest tulenevalt ei tuleks nende suhtes kohaldada ka nii rangeid rahapesu ja terrorismi tõkestamise reegleid kui neid tehakse pangakonto avamisel. /.../

Komisjoni hinnangul peaks selliste piirangutega väärtpaberikontode avamine olema eelkõige mõeldud välisinvestorite jaoks, kes tegutsevad enamasti oma majandus- ja kutsetegevuse raamides, mistõttu nad ei vaja seadusandja poolt erilist kaitset. Kui probleemiks on väärtpaberikannete teenustasude laekumata jäämine, siis selle küsimuse saavad osapooled juba omavahel lahendada lepingu alusel. Mitmed liikmesriigid võimaldavad väärtpaberikonto avamist otse registripidaja juures ning see ei ole ohtu seadnud selliste liikmesriikide rahandussüsteemi ning majandusruumi. Komisjon leiab, et väärtpaberikontode avamine üksnes kontohaldurite juures on koormav ning ebamõistlik ning mõjutab negatiivselt välisinvestorite huvi Eestisse investeerimise vastu. Avatud ja paindliku majandusruumi loomise nimel teeb Komisjon ettepaneku näha eelnõus ette võimalus avada „piiratud“ väärtpaberikonto, mis võimaldaks isikutel hoida väärtpabereid ja teostada teatud väärtpaberikorraldusi ilma kontohalduri vahenduseta.

Hoiukonto laiemaks eesmärgiks on soodustada välisriigi isikute võimalusi Eestisse investeerida ja Eestis ettevõtlusega tegeleda. Üheks ettevõtluse alustamise oluliseks eelduseks on võimalus asutada Eestis äriühinguid ja omandada osalusi Eesti äriühingutes. Vaatamata äriühingute asutamise lihtsusele on osutunud paljude välisriigi (eelkõige USA) isikute jaoks väga keeruliseks ja aeganõudvaks avada EVK kontohaldurite ehk pankade vahendusel registris väärtpaberikontosid. Probleem on tingitud rahapesu ja terrorismi tõkestamise nõuetest tulenevast suurest halduskoormusest, mille üheks osaks on dokumentide apostillimise nõue. Vastavaid nõudeid täiendab ka vastav Finantsinspektsiooni juhend, mis muudab pankadele apostillimise nõude kohustuslikuks. Pankadele seab täiendava halduskoormuse ka maksualase teabevahetuse nõuete järgmine, mis on oluline eelkõige USA isikute puhul. Viimastel aastal kasvanud nõuete maht on viinud selleni, et mitmed kontohalduritest pangad ei ole valmis avama USA isikutele ei väärtpaberite- ega rahakontosid.

Hoiukonto eesmärk on seega muuta väärtpaberikontode avamine eelkõige välisriigi isikutele senisest paindlikumaks. Hoiukonto regulatsiooni väljatöötamisel on konsulteeritud erinevate osapooltega, sh välisriigi isikute õigusnõustajatega, registripidaja, kontohalduritest pankade ja rahapesu tõkestamise ekspertidega. Osapooled on nõustunud vastava regulatsiooni vajalikkusega, sest see lihtsustab välisriigi isikutega seotud äriühingutele väärtpaberikontode avamist ja tagab kõigi osanike ja aktsionäride huvide võrdse kaitse ja õiguskindluse.

Järgnevalt on esitatud kõige olulisemad hoiukonto regulatsiooni põhimõtted:

- Emitendi taotlusel avatud hoiukontot on võimalik avada rahapesu ja terrorismi tõkestamise hoolsusmeetmeid (edaspidi hoolsusmeetmed) järgimata, samaväärne konto avamise võimalus tekib ka krediitiasutustele ja investeerimisühingutele väljatöötatavas uues RahaPTS eelnõus.
- Hoiukontol võib teha väärtpaberitehinguid vaid hoolsusmeetmeid järgides.
- Hoiukontolt väärtpaberite kandmisel panga avatud väärtpaberikontole saab registripidaja tugineda hoolsusmeetmete järgimisel krediitiasutuselt saadud teabele.

EVKS § 6¹ lõikes 1 sätestatakse, et kui aktsiate või osade registreerimisel puudub aktsionäri või osaniku nimel registris avatud väärtpaberikonto, avab registripidaja emitendi taotluse alusel ja emitendi kulul vastavale aktsionärile või osanikule hoiukonto.

Vastav säte määratleb järgmised hoiukontoga seotud põhimõtted:

- hoiukontol võib hoida vaid aktsiaid või osasid;
- hoiukonto võib avada investorile vaid juhul, kui tal ei ole avatud registris tavalist väärtpaberikontot;
- hoiukonto avatakse vaid emitendi taotlusel, s.t investoritele endal ei ole õigust hoiukontot avada;
- hoiukonto avab emitent, aga emitendi aktsiad või osad kantakse igale aktsionärile või osanikule kuuluvale eraldi väärtpaberikontole, s.t väärtpaberite omandiõigus kuulub investoritele samamoodi nagu tavapäraste väärtpaberite puhul.

EVKS § 6¹ lõikes 2 täpsustatakse, et emitendil on õigus nõuda oma aktsionärit või osanikult seoses hoiukonto avamise ja pidamisega registripidajale makstud teenustasude hüvitamist. Vastava õiguse andmine on oluline, sest on juhtunud, et väärtpaberikonto omanikul on tekkinud kasutatavate registriteenuste eest oluline võlgnevus.

EVKS § 6¹ lõike 3 kohaselt kantakse hoiukonto avamisel registrisse vähemalt § 4 punktides 1–4 nimetatud andmed. § 4 punktides 1–4 on sätestatud andmed emitendi, tema emiteeritavate väärtpaberite, investorite ja pantimise kohta.

Lõike 3 teise lause kohaselt vastutab hoiukonto avamist taotlenud emitent hoiukonto kohta registrisse kantud andmete õigsuse ja täielikkuse eest. Kuna välisriigi isikute puhul võib olla vajalik täiendavate andmete esitamine (vt § 6¹ lõige 4), siis on oluline, et emitent teadvustaks kohustust ja sellega kaasnevat vastutust esitada registripidajale kõik nõuavad andmed. See annab registripidajale vajadusel õiguse nõuda emitendilt täiendavate seaduses nõutavate (vt § 6¹ lg 4) andmete esitamist.

EVKS § 6¹ lõikes 4 täpsustatakse, et välisriigi residendist aktsionäri ja osaniku kohta kantakse registrisse täiendavad andmeid, kui see on vajalik maksualase teabevahetuse nõuete või muude seadusest tulenevate nõuete täitmiseks. Maksualase teabevahetuse nõuded on sätestatud MTVS-s. Esitatavate andmete koosseis võib sõltuda ka investori päritoluriigist. Seetõttu on emitent kohustatud jälgima, et registripidajale esitataks kõik MTVS-s sätestatud andmed. MTVS § 10 lõike 3 punkti 7 ja lõike 3 kohaselt on ka registripidaja maksualase teabe esitaja ehk teabekohustuslane juhul, kui registripidaja juures avatakse otse konto, ilma kontohalduri vahendusega. Kuna hoiukontot ei avata kontohalduri vahendusel, siis on hoiukonto puhul teabekohustuslaseks registripidaja.

EVKS § 6¹ lõike 5 kohaselt võimaldab registripidaja hoiukonto omaja ja registris registreeritud väärtpaberikonto omaja vahelisi väärtpaberiülekandeid vaid juhul, kui on tagatud RahaPTS-s nõutud ulatuses hoosusmeetmete rakendamine. Vastavast põhimõttest nähtub, et hoiukontolt väärtpaberikontole kannete tegemiseks, näiteks väärtpaberite võõrandamiseks, tuleb nõutavaid hoosusmeetmeid kohaldada. Selline sõnastus võimaldab registripidajal täita seadusest tulenevaid korraldusi hoosusmeetmeid järgimata, näiteks kui kande aluseks on kohtulahend või pärimisdokument või kui väärtpaberid tuleb blokeerida kohtu või uurimisorgani määruse alusel.

EVKS § 6¹ lõige 6 annab registripidajale õiguse tugineda hoosusmeetmete rakendamisel krediidasutuselt saadud teabele, kui krediteeritava väärtpaberikonto omaja korraldus väärtpaberiülekande tegemiseks hoiukontolt antakse registripidajale kontohaldurist krediidasutuse kaudu. Vastav alus põhineb RahaPTS § 14 lõikel 4. Selle sätte kohaselt on kohustatud isikul, sh registripidajal, õigus hoosusmeetmete kohaldamisel tugineda teabele, mille ta on kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis saanud Eestis äriregistrisse kantud krediidasutuselt ja teatud tingimustel ka välisriigi krediidasutuse filiaalilt või välisriigi krediidasutuselt.

Praktikas ei ole vastav teabevahetamine väga edukaks osutunud. Eelnõu koostajad loodavad, et hoiukonto regulatsiooni raames on kontohalduritest pangad valmis vastavad teavet registripidajale edastama, sest see võib olla eelduseks väärtpaberite hoiukontolt kontohalduri avatud väärtpaberikontole kandmiseks.

EVKS § 5 lõikes 4 antakse lahtine andmete loetelu, mis tuleb väärtpaberikonto kohta registrisse kanda.

Eelnõu § 1 punkt 17 (EVKS § täiendamine §-ga 6²)

CSDR-määrus ja T2S-arveldusplatvorm tõstavad seniste keskdepositooriumite arveldussüsteemide vahelised ühendused uuele kvalitatiivsele tasemele. See peegeldab nii uutest loodavates tehnilistes lahendustes, kui ka ühtlustatud tehnilistes standardites. Need muudatused loovad ka eelduse selleks, et ühes keskdepositooriumis registreeritud väärtpabereid oleks võimalik investorite või ka emitendi soovi kohal hoida nn linkide vahendusel mõnes teises kliendi jaoks sobivas keskdepositooriumis. Piiriüleste arvelduste ja eri tüüpi linkide kasutamise võimalused on esitatud seletuskirja lisan 3.

EVK-ga seotud vastavate linkide kaudu hoitavate väärtpaberite üldine statistika on esitatud tabelites 2 ja 3.

Tabel 2: EVK's registreeritud väärtpaberite arv, mida hoitakse teistes keskregistrites

Aasta	Leedu	Poola	Läti	Väärtpaberite arv kokku
2005			743 338	743 338
2006	1 924 498		942 003	2 866 501
2007	1 040 322		1 223 287	2 263 609
2008	9 480 191	8 065 307	2 980 768	20 526 266
2009	17 482 927	6 704 023	2 687 825	26 874 775
2010	12 177 351	7 901 691	1 272 122	21 351 164
2011	8 905 621	10 107 266	1 169 424	20 182 311

2012	11 961 569	8 533 738	1 311 342	21 806 649
2013	11 588 070	7 045 965	1 131 389	19 765 424
2014	8 092 154	7 621 255	3 760 646	19 474 055
2015	10 021 209	5 679 035	5 068 905	20 769 149

Tabel 3: Lätis ja Leedus registreeritud väärtpaberite arv, mida hoitakse EVK's:

Aasta	Väärtpaberite arv
2005	896 107
2006	12 099 143
2007	19 727 997
2008	24 363 541
2009	20 146 178
2010	25 727 417
2011	44 133 458
2012	108 430 439
2013	101 457 343
2014	86 840 619
2015	157 642 958

Kahe tabeli võrdlusest nähtub, et EVK's hoitakse välisriigis registreeritud väärtpabereid nende arvu alusel ligi seitse korda rohkem, kui Eestis registreeritud väärtpabereid teises riigis, see suundumus on kasvav.

Eelnevast lähtuvalt reguleeritakse EVKS § 6² lõikes 1 olukorda, kui EVK-s registreeritud väärtpabereid hoitakse mõnes teises keskedepositooriumis EVK nimel avatud väärtpaberikontol. Sellisel juhul kohaldatakse EVK-le EVKS § 6 lõiget 4, 6 ja 12 esindajakonto omaja kohta sätestatud, s.t vastavatele väärtpaberitele laieneb varade välistus pankrotivarast, kaitse kolmandate isikute eest ning vastavaid väärtpabereid ei loeta avalike osaluspiirangute hindamisel ja kohustusliku ülevõtmispakkumise tegemisel EVK-le kuuluvaks.

EVKS § 6² lõikes 1 on esitatud ka süsteemiühenduse ehk nn linkide määratlus. Kuna CSDR-määruses ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 98/26/EÜ, arvelduse lõplikkuse kohta makse- ja väärtpaberiarveldussüsteemides (edaspidi *arvelduste lõplikkuse direktiiv*) üle võetud VPTS kasutatud süsteemiühenduse määratlused ei kattu, siis on käesoleva määratlusega hõlmatud nii CSDR-määruses kui ka arvelduste lõplikkuse direktiivist tulenevad süsteemiühenduse mõisted.

EVKS § 6² lõike 2 kohaselt on kavas seada väärtpaberite lingikannetele tehnilise piirangu võimalus juhul, kui väärtpaberitele on seatud ostueesõiguse- või pandimärke. See muudatus on oluline eelkõige EVK registrisüsteemi liidestamisel T2S-arveldussüsteemiga 2017. a.

Piirangu eesmärk on ostueesõiguse võimalike kasutajate ja pandipidajate õiguste kaitsmine juhul, kui lingikannete vahendusel teistes keskedepositooriumites hoitavatele väärtpaberitele ei suudeta ostueesõiguse või pandimärgete funktsionaalsust tagada. Eelnõu koostades oli kaalumisel kolm alternatiivi:

- a) süsteemiühenduse kaudu võib teha kandeid vaid väärtpaberitega, millel ei ole seatud ostueesõiguse- või pandimärget.

- b) süsteemiühenduse kaudu võib teha kandeid ostueesõiguse- või pandimärgetega väärtpaberitega juhul, kui välisriigi depositeerimise tagatakse vastavate märgete olemasolu.
- c) süsteemiühenduse kaudu võib teha kandeid ostueesõiguse- või pandimärgetega väärtpaberitega. Pandimärkega väärtpaberite kande tegemine eeldab pandipidaja nõusolekut.

Kontohaldurite esialgsel hinnangul olid parimad võimalikud lahendused alternatiivid nr b ja c, mida ka eelnõu kajastab.

EVKS § 6² lõige 3 sätestab, et välisväärtpaberitele ja nende registris tehtavatele kannetele kohaldatakse EVKS §-des 9, 12, 15–17, 33 ja 34 sätestatud. Välisväärtpaberite all peetakse silmas välisriigi keskodepositeerimise registreeritud väärtpaberit, mida hoitakse registris süsteemiühenduse vahendusel. Näiteks võivad Eesti investorid soovida hoida registris Läti keskodepositeerimise registreeritud Läti börsil kaubeldavaid aktsiaid. Nn välisväärtpaberitele ja nende kannetele kohalduksid järgmised EVKS sätted:

- registrikannete õiguskindlus kolmandate isikute suhtes (EVKS § 9);
- registrikannete tegemise ja parandamise alused (EVKS § 12);
- väärtpaberitulekannete tegemise alused (EVKS § 15);
- väärtpaberite pantimise regulatsioon (EVKS § 16);
- väärtpaberite blokeerimise alused (EVKS § 17);
- registripidajale korralduste esitamise nõuded (EVKS § 33);
- registritoimingute tegemiseks korralduste andmise põhimõtted (EVKS § 34).

Nimetatud EVKS sätetega laiendatakse registris registreeritud väärtpaberite ja nendega tehtavate toimingute olemuslike sätteid ka registris hoitavatele välisväärtpaberitele eesmärgiga anda vastavate väärtpaberitega tehtavatele toimingutele suurem õiguskindlus ja kohelda neid nn kohalike väärtpaberitega sarnastel alustel.

EVKS § 6² lõige 4 annab valdkonna eest vastutavale ministrile võimaluse määrata välisväärtpaberite registris hoidmise täpsemad tingimused kindlaks rahandusministri määrusega. Välisväärtpaberite registris hoidmise tingimused sõltuvad paljuski erinevate süsteemiühenduste funktsionaalsusest. Näiteks CSDR-määruse artikli 2 lõike 1 punktides 30–33 on esitatud neli suuremat süsteemiühenduse gruppi:

- standardühendus;
- kohandatud ühendus;
- kaudne ühendus;
- koostalitlusvõimeline ühendus.

Kuna iga ülalootletud süsteemiühenduse funktsionaalsus võib olla erinev, siis suurema paindlikkuse huvides on jäetud süsteemiühenduse vahendusel nn välisväärtpaberite registris hoidmise tingimused ministri määrata.

Eelnõu § 1 punkt 18 (EVKS §-de 7, 26–27 ja 30¹ muutmine)

Eelnõu § 1 punkt 18 kohaselt asendatakse § 7 lõigetes 3¹, 6³ ja 6⁴ ja §-des 26–27 ja § 30¹ lõikes 3 sõna „registripidaja“ tekstiosaga „pensioniregistri pidaja“ vastavas käändes.

Muudatuste eesmärk on täpsustada, millised seaduse sätted kohalduvad vaid pensioniregistri pidajale. Senised registripidaja kapitalile ja aktsiatele kohalduvad nõuded (§-d 26–27) jäävad kohalduma vaid pensioniregistri pidajale.

Eelnõu § 1 punkt 19 (EVKS § 7 lõike 2¹ muutmine)

EVKS § 7 lõike 2¹ kohaselt antakse emitendile õigus teada saada lisaks väärtpaberite omaja aadressile ka teisi väärtpaberite omaja väärtpaberikonto kohta registrisse kantud kontaktandmeid.

Registripidamise korra § 5 lõike 1 p-i 12 kohaselt kantakse väärtpaberikontoga seoses taotleja nõusolekul registrisse ka andmed konto omaja sidevahendite (telefoni ja/või telefaksi number ning võimalusel elektronposti aadress) kohta. Emitentidel on põhjendatud huvi saada teada ka investori meiliaadressi või teisi kontaktandmeid (võimaldamaks üldkoosoleku kutsete ja muu olulise teabe edastamist investorile). Hetkel ei ole üheselt selge, kas registripidaja võib emitentidele kättesaadavaks teha ka muid kontaktandmeid peale väärtpaberikonto omaja aadressi. Muudatusettepanek toob antud küsimusse suurema selguse.

Eelnõu § 1 punkt 20 (EVKS § 7 lõike 6¹ muutmine)

EVKS § 7 lõikele 6¹ uus sõnastus on tehnilise iseloomuga. Eelkõige tööandjatel, aga ka kõikidel teistel huvitatud isikutel on võimalus täna kontrollida registripidaja veebilehe kaudu, kas üks või teine isik on liitunud II sambaga või ei. See võimalus tuleb säilitada ka eelnõu jõustumisel. Kuna pensionikonto võidakse avada ka III samba osakute omandamiseks, siis tulebki seaduse sõnastust muuta, et välistada III samba info edastamine. Seega jätkuvalt on võimalik isikukoodi alusel teha päringuid veebilehe kaudu ning saada vastusena infot isiku II sambaga liitumise kohta, mis näiteks tööandjate jaoks on oluline õige maksuarvestuse tegemiseks.

Eelnõu § 1 punkt 21 (EVKS täiendamine §-ga 7¹)

Vastava paragrahvi nõuded kohalduvad vaid T2S-arveldusplatvormil registreeritud väärtpaberitele, näiteks aktsiatele (lõike 1 teine lause). Pensionifondi osakutele see regulatsioon ei laiene (vt ka EVKS § 1³ lõige 6).

T2S-arveldusplatvormi kasutuselevõtmisel 2017. a sügisest hakkavad registris registreeritud väärtpaberid olema paralleelselt kahes registris. Väärtpaberid registreeritakse esmalt nn registrisüsteemis (X-stream CSD), seejärel ka T2S-arveldusplatvormis, kus toimuvad kõik väärtpaberiarveldused.

T2S-arveldusplatvormil peetakse ka arvestust väärtpaberikontode saldode üle. Lisaks on T2S-arveldussüsteemis nn ajatempel (timestamp) aluseks väärtpaberi tegelikule omandiõiguse üleminekule. X-stream CSD võib vaadelda süsteemina, kuhu T2S-arveldussüsteemi andmeid sünkroniseeritakse ja mille kaudu ülekandekorraldusi T2S-arveldussüsteemi sisestatakse. Samas on X-stream CSD-s nt. väärtpaberikonto kohta andmeid rohkem kui T2S-arveldussüsteemi platvormil. Eelnevast tulenevalt on vaieldav, kumb süsteem on põhisüsteem (nn *master system*) ja milline allsüsteem (nn *slave system*). Sellele ebaselgusele vaatamata on oluline tagada väärtpaberite käibekindlus ja turvalisusnõuded mõlemas süsteemis.

T2S-arveldussüsteemi andmete asukohta võib pidada eksterritoriaalseteks. Euroopa Keskpanga loodud T2S-arveldussüsteemi platvorm on loodud algselt nelja riigi koostöös (Saksamaa, Hispaania, Prantsusmaa ja Itaalia), mistõttu on tõenäoline, et andmeid hoitakse ühes nimetatud neljast riigist.

Arvestades seda, et EVK on T2S-arveldussüsteemi raamlepingu juba sõlminud, toimub alates 2017. a. veebruarist oluline osa keskregistri andmetööst, eriti arveldustega seonduv, faktiliselt ja juriidiliselt T2S-arveldusplatvormi platvormil: vastavalt T2S-arveldussüsteemi raamlepingu artiklitele 21 (4)⁸ ja 22 (1)⁹ muudetakse väärtpaberikonto saldosid üksnes T2S-arveldussüsteemi

⁸ Article 21(4): "The Contracting CSD shall make all necessary arrangements with regard to its operational processes and contractual terms, in particular its rules, (a) to aim at harmonising definitions of the moment of entry of Transfer Orders into the system and of the moment of irrevocability of such Transfer Orders, in accordance with Directive 98/26/EC, and (b) to ensure the unconditionality, irrevocability and enforceability of the settlement processed on the T2S Platform."

⁹ Article 22(1): "Securities Account balances of the Contracting CSD operated on the T2S Platform shall only be changed in T2S."

platvormil ning üksnes T2S-arveldussüsteemi platvormil väärtpaberikontodele tehtud kandeid loetakse tingimusteta tehtuks, tagasivõtmatuks ning lõplikuks. Seega küsimuses "kas majutamist välisriigis võimaldada või mitte?" on riik T2S-arveldussüsteemi liitumise heakskiitmisega valiku juba teinud osas, milles andmetöötlus liigub T2S-arveldussüsteemi platvormile. T2S-arveldussüsteemi platvormiga liitujad peavad järgima andmete turvamisel ISO27001 standardi nõudeid.

Lisaks eelnevale peavad T2S-arveldussüsteemi liikmeteks olevad deponitöömüüjad järgima CSDR-määrusest ja vastavatest tehnilistest standarditest tulenevaid andmeturbenõudeid, mis käsitlevad ka andmete konfidentsiaalsusnõudeid ja andmete terviklikkuse nõudeid. Näiteks CSDR-määruse artikli 45 lõike 2 kohaselt peab keskdeponitöömüüja kasutama asjakohaseid IT-vahendeid, millega tagatakse turvalisuse ja töökindluse kõrge tase ning piisav jõudlus. IT-vahendid peavad nõuetekohaselt vastama osutatavate teenuste ja sooritatavate tegevuste keerukusele, mitmekesisusele ja liigile, et tagada turvalisuse kõrge tase ning teabe terviklikkus ja konfidentsiaalsus.

Täpsemad andmeturbenõuded tulenevad CSDR-määruse tehnilistest standarditest¹⁰. Vastava CSDR-määruse tehnilise standardi eelnõu artikli 75 lõike 9 kohaselt peab deponitöömüüja IT süsteeme ja andmeturbenõudeid auditeerima vähemalt korra aastas. Vastav audit peab olema läbi viidud sõltumatu audiitori poolt ning selle tulemused tuleb esitada deponitöömüüja juhtorganile ja järelevalveasutusele. Täpsem ülevaade ISKE ja ISO27001 standardite erinevustest ja CSDR-määruse tehniliste standardite nõuetest on esitatud alljärgnevas Daniel Tikkerbär'i (CISA, FocusIT) koostatud ülevaates.

20151014_ISKEvsIS
O27k.bdoc

EVKS § 7¹ lõike 1 esimese lause kohaselt kohaldatakse registriandmete töötlemise ja registri pidamiseks kasutatava infosüsteemiga seotud tegevuste edasiandmisele CSDR-määruse artiklit 30. Vastav artikkel sätestab näiteks vastutuse edasiandmise keelu ja kohustuse tagada, et tegevuste edasiandmine ei muuda deponitöömüüja kohustusi oma liikmete ja emitentide ees. Samuti ei tohi tegevuse edasiandmine takistada järelevalve teostamist, sealhulgas juurdepääsu registriandmetele.

EVKS § 7¹ lõike 2 kohaselt võib registri pidamiseks kasutatava infosüsteemi majutada üksnes lepinguriigis. Selle piirangu eesmärk on välistada võimalus majutada infosüsteemi kolmandates riikides, kus ei pruugi olla kasutusel lepinguriikides tavapäraselt kasutusel olevad andmeturbenõuded, ning kus võib ka piiriülese järelevalve teostamine olla problemaatilisem.

EVKS § 7¹ lõige 3 kohustab registripidajat kooskõlastama infosüsteemi väljaspool Eestit majutamise tingimused ja tingimuste hilisemad olulised muudatused eelnevalt Finantsinspektsiooni ja Riigi Infosüsteemi Ametiga. Vastava muudatuse eesmärk on tagada, et Finantsinspektsioon ja Riigi Infosüsteemi Amet saaksid kontrollida infosüsteemi majutuse tingimusi. Tingimuste olulisteks muudatusteks võivad olla näiteks infosüsteemi majutaja isik ja riik, kus andmeid majutatakse.

EVKS § 7¹ lõike 4 kohaselt peab registripidaja tagama, et registri vastutava töötleja nõudel esitataks viimasele viivitamatult vastutava töötleja poolt määratud nõuetele vastav registriandmete varukoopia ja registriandmetele on tagatud juurdepääs avaliku teabe seaduses sätestatud viisil. Nimetatud lõike viimase lause eesmärk on tagada, et infosüsteemi välisriigis majutamisel oleks tagatud selle ühildatavus riigi andmevahetuskihiga X-tee. Seeläbi on võimalik ka välisriigis majutatavaid andmeid X-tee vahendusel edastada teistesse riigi andmekogudesse, näiteks äriregistrile. Riigi andmevahetuskihiga ühildatavus tagab, et andmete edastamise võimalused võrreldes praeguse olukorraga, kui andmeid majutatakse Eestis, ei halvene.

¹⁰

http://www.esma.europa.eu/system/files/2015-esma-1457_-_annex_ii_-_csdr_ts_on_csd_requirements_and_internalised_settlement.pdf

EVKS § 7¹ lõige 5 kohustab registripidajat andma Rahandusministeeriumile, Finantsinspeksioonile, Riigi Infosüsteemi Ametile ja Andmekaitse Inspeksioonile õiguse kontrollida igal ajal käesoleva registripidaja valitud turvastandardite rakendamist ning viia sel eesmärgil läbi kohapealset kontrolli nii registripidaja, infosüsteemi majutamisteenuse pakkuja kui ka infosüsteemi majutamise asukohas. Kui infosüsteemi majutatakse väljaspool Eestit, tuleb registripidajal hüvitada kohapealse kontrolliga seotud mõistlikud kulud.

Vastava lõike eesmärk on tagada, et eelnimetatud järelevalveasutustel oleks võimalik vajadusel teostada registripidaja ja infosüsteemi majutamisteenuse pakkuja üle järelevalvet ka juhul, kui infosüsteemi majutatakse välisriigis. Nimetatud lõike viimane lause kohustab registripidajat tasuma kontrolli teostamiseks vajalikud kulutused, milleks võivad olla näiteks sõidu- ja ööbimiskulu välisriigis.

Registripidaja valitud turvastandardite rakendamise kontrollimise õigus ei välista teistes seadustes sätestatud järelevalvemeetmete rakendamist, käesoleva lõike näol on tegemist vaid täiendavate õiguste andmisega.

EVKS § 7¹ lõike 6 kohaselt on Finantsinspeksioonil, Riigi Infosüsteemi Ametil ja Andmekaitse Inspeksioonil õigus nõuda infosüsteemis olevate andmete teises lepinguriigis majutamise lõpetamist, kui kontrolli läbiviimine on takistatud. Vastav õigus annab nimetatud asutustele suurema kindluse, et registripidaja ja andmete majutaja tagavad vajadusel teises lepinguriigis majutatavatele andmetele ligipääsu.

EVKS § 7¹ lõike 7 kohaselt on registripidajal õigus rakendada infosüsteemi infoturbe tagamisel avaliku teabe seaduse alusel kehtestatud infosüsteemide turvameetmete süsteemist (nn ISKE süsteem) või muud samaväärsed standardit, mis on piisav, et täita Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 909/2014 ning selle alusel keskedepositooriumi infosüsteemi infoturbe suhtes kehtestatud nõudeid.

See on oluline erand riigi andmekogude regulatsioonist, mille kohaselt peavad riiklikud andmekogud järgima kolmeastmelise etaloniturbesüsteemi ISKE. Vätimaks Eestis tegutseva keskedepositooriumi kohustuste kollisioone, tuleks infoturbe standardi sobivus seostada eelkõige CSDR-määruse ning selle rakendusaktide asjakohaste nõuetega. Seda põhjusel, et just CSDR-määrus on edaspidi antud tegevusvaldkonna suhtes ülimuslik. On võimalik, et ISKE standard ei ole aja möödudes CSDR nõuete rakendamiseks piisav – sel juhul peab registripidaja minema üle standardile, mis on piisav ja omab kohast rahvusvahelist tunnustust.

Täiendavaid põhjuseid, miks keskedepositooriumi pidajal võiks olla õigus kasutada ISKE asemel ka teisi standardeid koosmõjus CSDR-määruse ja selle tehnilistest standarditest tulenevate nõuetega, on kirjeldatud käesoleva lõike sissejuhatavas osas.

EVKS § 7¹ lõige 7 viimase lause kohaselt peab muu samaväärse standardi kasutamiseks olema Riigi Infosüsteemi Ameti nõusolek. See annab Riigi Infosüsteemi Ametile võimaluse kontrollida, kas ISKE asemel kasutatav CSDR-määruse nõuetele vastav standard on sellega samaväärne.

EVKS § 7¹ lõike 8 kohaselt nähakse CSDR-määruse artikli 30 lõikes 5 määratletud avaliku sektori asutusele edasiantud tegevusteks kasutatava infosüsteemi majutamise tingimused ning kohaldatavad turvameetmed ette registripidaja ja vastava avaliku sektori asutuse vahelise kokkuleppega. Nimetatud lõike eesmärk on tunnustada T2S-arveldussüsteemi raamlepingu kohast platvormi majutuslahendit ning kohaldatavaid turvameetmeid. Vastav erand ei laiene T2S-arveldussüsteemi väliste infosüsteemidele, mille puhul tuleb täielikult järgida CSDR-määruse artiklis 30 sätestatud nõudeid.

Eelnõu § 1 punkt 22 (EVKS § 11 lõike 4 täiendamine)

EVKS § 11 lõikele 4 lisatakse teine lause, mille kohaselt ei kohaldu kontohaldurile registriteenuste osutamise kohustus, kui registripidaja avab väärtpaberikonto otse kontohalduri vahendusega.

EVKS § 6¹ ja § 11 lõike 4 eesmärk on määratleda registripidaja poolt ilma kontohalduri vahendusega pakutavad teenused. Põhimõtteliselt on antud registripidajale seadusega õigus pakkuda konkurentsi kontohalduritele.

Sellest lähtuvalt on lõiget täiendatud lähtuvalt põhimõttest, et juhul kui registripidaja soovib pakkuda teatud teenuseid ise otse klientidele, peab registripidaja tagama teenuse pakkumise terviklikkuse st registripidaja ei saa kohustada kontohaldureid katma teatud osa registripidaja poolt ise pakutavast teenusest.

Eelnõu § 1 punkt 23 (EVKS § 11 täiendamine lõikega 6)

EVKS § 11 reguleerib väärtpaberikonto avamist. Pensionikonto on samuti väärtpaberikonto, mille suhtes kohalduvad EVKS-i väärtpaberikonto sätted, kui ei ole sätestatud teisiti. Et pensionikonto avamise regulatsioon on tegelikult KoPS-s, lisatakse EVKS § 11 lõige 6, milles täpsustatakse, et pensionikonto avatakse KoPS §-des 17 või 54 sätestatu kohaselt.

Eelnõu § 1 punkt 24 (EVKS § 12 lõike 1 muutmine)

EVKS § 12 lõikes 1 loetletakse isikud, kes on õigustatud kande tegemist algatama. CSDR-määruse rakendamiseks ja T2S-arveldussüsteemi kasutuselevõtmiseks on vastavate isikute ringi laiendatud. Kande aluseks võib olla ka lepinguriigis registreeritud väärtpaberiarveldussüsteemi korraldaja või väärtpaberiarveldussüsteemi liikme korraldus. Väärtpaberiarveldussüsteemi mõiste on esitatud VPTS § 213 lõikes 1 järgnevalt: „Väärtpaberiarveldussüsteem on kolme või enama süsteemi liikme ning süsteemi korraldaja vahel sõlmitud lepingu alusel väärtpaberitehingutest tekkinud kohustuste täitmiseks ja süsteemis osalemisest tekkinud kohustuste täitmise tagamiseks moodustatud organisatsiooniliste, tehniliste ja õiguslike lahenduste kogum.“ Sisuliselt sama arveldussüsteemi mõiste esitatuna viiteliselt arvelduste lõplikkuse direktiivi artiklile 2 on esitatud ka CSDR-määruse artikli 2 lõike 2 punktis 10.

Täiendavalt vajab hindamist, kas väärtpaberiarveldussüsteemi korraldaja (issuer CSD) tegevus vajab EVKS-s täiendavat reguleerimist, kas ja mis ulatuses mõistlik oleks otstarbekas kohaldada väärtpaberiarveldussüsteemi korraldajale osaliselt kontohaldurite regulatsiooni?

Eelnõu § 1 punkt 25 (EVKS § 12 lõike 6 muutmine)

EVKS § 12 lõike 6 kohaselt peab registripidaja kande muumisest teavitama kõiki isikuid, keda see puudutab. Lausele lisatakse sõna „viivitamatult“ eesmärgiga tagada, et vastavad isikud, sh kontohaldurid, saaksid kande muutmisest võimalikult kiiresti teada.

Eelnõu § 1 punkt 26 (EVKS § 12 täiendamine lõikega 7)

EVKS § 12 lõike 7 kohaselt võib registripidaja emitendi taotluse registrist kustutada, kui emitent ei ole avaldust kande tegemiseks äriregistri pidajale tähtaegselt esitanud.

Muudatusettepaneku eesmärk on registriandmete korrastamine, välistamaks olukord, kus sündmused jäävad registris aastateks äriregistri kande ootele. Näiteks ümberkujundamine, kapitali suurendamine ja vähendamine, kapitali ümberarvestamine eurodesse jt, on need menetlused, mis registreeritakse registris, kuid tihti jäätavad emitendid äriregistris vastava muudatuse taotlemata.

Eelnõu § 1 punkt 27 (EVKS § 13 täiendamine lõikega 2⁴)

EVKS § 13 lõike 2⁴ kohaselt tuleb maksed aktsiates ja osades ümardada allapoole esimese täisnumbrini. Ümardamise tulemusena tekkida võivad väärtpaberite murdosad tühistatakse.

Muudatusel on kaks eesmärki. Esiteks kehtestatakse ühtne ümardamisreegel, kui väärtpaberite jaotamisel emitteeritakse väärtpabereid näiteks suhtarvuna ja uusi väärtpabereid pole täisarv. Teiseks eesmärgiks on viia turupraktika kooskõlla väärtpaberite jaotamise standardiga¹¹, mille punkt 16b sätestab, et maksed väärtpaberites tuleb ümardada allapoole esimese täisarvuni.

Ümardamisreegel on oluline nõue, kuna Euroopas on väärtpaberite emitteerimine suhtarvuna ja selle tulemusena tekkivad murrud tavapärase praktika. Kuigi Eestis ümardamise praktika seni puudub, on korrektsuse, selguse ja ühetaolise kohtlemise huvides vajalik ümardamisreegel kehtestada ka Eesti õigusaktides.

Seni on ümardamine toimunud matemaatikareeglite järgi ($\geq 0,5$ ümardatakse üles, $< 0,5$ ümardatakse alla) ning pole kusagil reguleeritud.

Eelnõu § 1 punkt 28 (EVKS § 15 lõike 4 punkti 5 muutmine)

EVKS § 15 lõike 4 punkti 5 on täiendatud seoses sellega, et ülekandekorralduse andjaks võib olla lisaks kontohaldurile ka otsekonto avanud klient või süsteemiühenduse kaudu mõni teine arveldussüsteemi liige. Kande tegemiseks õigustatud isikute ringi on sellest lähtuvalt ka EVKS § 12 lõikes 1 ka täiendatud.

Eelnõu § 1 punkt 29 (EVKS § 15 täiendamine lõikega 5)

EVKS § 15 lõike 5 volitusnorm on vajalik selleks, et täpsemad CSDR-määruse rakendusaktidest tulenevad ja T2S-arveldussüsteemiga seotud ülekannete tehnilisemad küsimused oleks võimalik lahendada registripidamise korras.

Eelnõu § 1 punkt 30 (EVKS täiendamine §-ga 15¹)

EVKS § 15 kohaselt tuleb registris registreeritud kaubeldavatest väärtpaberitest ning väärtpaberiomanike nimekirja fikseerimise kuupäeva seisuga esindajakontol asuvatest väärtpaberitest tulenevad väljamaksed teha keskdepositooriumi ehk registripidaja vahendusel.

Registripidaja vahendusel väljamaksete tegemine on investorite huvides, kuna võimaldab mitteameldunud tehingute korral saamatajäänud dividendimaksete turuülest automaatset tuvastamist (*detection*) ja tagasinõudmist (*market claim*). Eelduseks on kontohalduri tehniline valmisolek teenindada investorit tehingute osalemisest (*opt-in*) automaatse tuvastamise ja tagasinõude protsessis.

Makse tegemine läbi depositooriumi tagab investorite ühetaolise informeerimise ja kaitse, suurendab ettevõtte tegevuse läbipaistvust ja usaldusväarsust ning võimaldab investorile makseid teha otse tema väärtpaberikontoga seotud arvelduskontole, tagades nii tulude selge laekumise info ning esindajakontode korral makse jõudmise nimekirja fikseerimise kuupäeva seisuga õigustatud isiku kontole.

Muudatuse eesmärk on viia turupraktika kooskõlla raha jaotamise standardi punktiga 20, mille kohaselt tuleb maksed emitendilt turuosalistele või ka lõppinvestoritele teha läbi keskdepositooriumi, kasutades sama arveldusplatvormi, mida kasutatakse igapäevaste tehingute arveldamiseks.

Kuna börsiemitendid juba täidavad antud nõuet, siis neile selle ettepanekuga mingeid muutusi ei kaasne. Suurem muutus oleks ettevõtetele, kelle nimekirja fikseerimise kuupäeva seisuga hoitakse väärtpabereid esindajakontol.

¹¹ Euroopa Keskpannga töörühma väljatöötatud korporatiivsete sündmuste, sh raha jaotamise standard, on leitavad veebilehelt: <https://www.ecb.europa.eu/paym/t2s/governance/ag/html/subcompact/index.en.html>; <http://www.ebfbf-eu/uploads/CAJWG%20Standards%20revised%20version%202012%20final%20clean%20%20priorities%20marked.pdf>; <http://www.ebf-fbe.eu/uploads/Market%20Standards%20for%20General%20Meetings.pdf>

Kontohalduritega on muudatusettepanekud läbi räägitud ja kokku lepitud. Ülalnimetatud *opt-in* indikaator võetakse kasutusele koos registripidamise süsteemi Dependi uue versiooniga (see on T2S-arveldussüsteemi kohustuslik nõue) ning süsteemi muutmine tehakse ka koostöös kontohalduritega.

Eelnõu § 1 punkt 31 (EVKS § 16 lõike 3 täiendamine punktiga 3³)

EVKS § 16 lõike 3 punktis 3¹ sätestatakse, et pandi registreerimise korralduses tuleb märkida, kas pandi registreerimise korraldus hõlmab ka tulevikus emiteeritavaid aktsiaid või osasid. Muudatus võimaldab pandiga koormata ka tulevikus emiteeritavaid aktsiaid ja osasid juhul, kui pantija ja pandipidaja on sellise pandikorralduse registripidajale edastanud.

Kuivõrd Eesti õigus ei tunne täna äriühingu kui terviku pantimist eraldiseisva pandiliigina, siis kasutatakse äriühingu pantimiseks tema aktsiate ja osade pantimist. Seetõttu sisaldavad eelkõige pankade poolt kasutatavad pandilepingud kohustust pantida ka tulevikus emiteeritavad sama äriühingu osad või aktsiad. Kui juba seatud pandi väärtust on võimalik tulevikus emiteeritavate osade või aktsiate emiteerimisega vähendada, sest nendele ei seata registris automaatselt pandimärget, siis ei ole väärtpaberi pandi väärtus võlausaldajate krediidiotsuste tegemisel piisavalt kindlalt kaitstud. See omakorda on kahetsusväärne, kuivõrd rahastamist vajavates eelkõige alustavates ettevõtetes või näiteks ettevõtetes, mille peamine vara on lepinguline kliendibaas või erinevad litsentsid (näiteks IT ettevõtted ja telekommunikatsioon), ei ole otstarbekas või üldse võimalik seada äriühingu varale laenu tagatisena eraldi pante. Seega peaks olema võimalik pantida äriühing tervikuna. Mida riskantsema tagatisega tegemist on, seda raskem on kapitali kaasata või teha seda mõistliku hinnaga. Kui pantija on koostöövalmis, siis on täiendava osa või aktsia emiteerimisel allkirjastatud täiendav pandikorraldus, kui aga pantija on pahatahtlik, siis seda ei ole allkirjastatud. Viimasel juhul raskendab see pandipidajal ettevõtte müümist ja võib vähendada pandi väärtust.

Kui laenuandjal ei ole võimalik seada usaldusväärset panti äriühingule kui tervikule, kas läbi üksikute väärtpaberite või siis mõne uue pandiliigi, nimetagem seda näiteks äriühingu pandiks, siis võetakse tagatiseks pigem omanike või juhatuse liikmete käendused või muu antud ettevõtte omanikeringis olev eraisiku vara, millele on võimalik konkreetne pant (näiteks hüpoteek) seada. See omakorda võib aga tulevikus tuua kaasa palju suuremaid probleeme ja ei ole ka eelistatud lahendus antud panti seadvale laenuandjale. Või siis hoopis loobutakse laenu andmisest pandi vähese usaldusväarsuse tõttu.

Ülalviidatud viisil pandipidajale (tavaliselt võlausaldaja) suurema kindluse andmine võib muuta ka pantija (tavaliselt võlgnik) olukorda soodsamaks. Kui võlausaldajale on tagatud võla tagatiseks olev ettevõtte tervikuna ka tulevikus, siis loob see eeldused selleks, et võlausaldajal ei ole vajadust nõuda võlgnikult võla täiendavaks tagatiseks näiteks juhatuse liikmete käendust. Sellisel viisil tagatise nõudeõiguse liikumine füüsiliselt isikult äriühingule oleks kooskõlas eelkõige juhatuse liikmete huvidega.

Tulevikus, äriühingu õiguse revisjoni käigus, tasuks eraldi analüüsida äriühingute pantimise regulatsioon, võimaliku uue pandiliigi väljatöötamine, milles oleks tagatud pandi õiguskindlus, et seda ei saaks pandi seadmise kokkuleppe kehtivuse jooksul ja võlakohustuse kehtivuse jooksul vähendada, näiteks emiteerides võlakirjasid. Praktikas on võlakirjad ja äriühingu laen kaks erinevat kapitali kaasamise viisi, mis reeglina ei konkureeri samas äriühingus samadele tagatistele.

Kuna vastav muudatus eeldab ka registripidaja peetava registri arendustöid, siis on vastav muudatus kavandatud jõustumata 2019. a 1. märtsil.

Eelnõu § 1 punkt 32 (EVKS § 16 täiendamine lõikega 5¹)

EVKS § 16 lõikega 5¹ kohaselt kustutatakse väärtpaberi pant registrist panditud väärtpaberi emitendi äriregistrist kustutamisel. Muudatuse eesmärk on tsiviilkäibe läbipaistvuse suurendamise eesmärgil ennetada olukorda, kus väärtpaberikontot ei ole võimalik sulgeda põhjusel, et seal on panditud väärtpaberid, mille emitent on äriregistrist kustutatud. EVK analüüsib hetkel selle lahenduse tehnilist

võimaldamist registris. EVK hinnangul peaks sellisel juhul pandikorraldus võimaldama määrata, kas tegemist on tükipõhise või osaluspõhise pandiga.

Eelnõu § 1 punkt 33 (EVKS § 18 lõike 2 muutmine)

EVKS § 18 lõike 2 võimaldab äriühingu lõppemisel lisaks aktsiatele ja osadele kustutada registrist ka äriühingu võlakirjad. Seega antakse lisaks võlakirjade lunastamisele (EVKS § 18 lõige 3) täiendav alus võlakirjade registrist kustutamiseks.

Eelnõu § 1 punkt 34 (EVKS § 18 täiendamine lõikega 3¹)

EVKS § 18 lõike 3¹ muudatuse aluseks on vastav Riigikohtu (RKTsKo 3-4-1-3-12) lahend, mille kohaselt tuleb EVKS-s sätestada alused ka osahingu osade registrist kustutamiseks. Muudatuse tegemisel on lähtutud järgmistest põhimõtetest:

- registripidaja tuleb määratleda põhikirjas, siis on iga uue osaniku jaoks selge, kas osade registrit peetakse registris või juhatuse poolt;
- osahingu osade kustutamiseks registrist peavad selle poolt olema vähemalt 2/3 koosolekul esindatud osanikest;
- panditud osade registrist kustutamiseks tuleb saada pandipidaja nõusolek.

Vastavat muudatust on ÄS vaatest täiendavalt selgitatud allpool seletuskirja ÄS § 182 lõike 5 muutmise selgituse juures.

Kaasamise käigus edastasid kontohaldurid ka ettepaneku täiendada EVKS §-s 18 väärtpaberite kustutamise aluseid juhul, kui emitent on äriregistrist kustutatud, aga väärtpabereid ei saa pandimärke tõttu registris kustutada. Vastav lahendus on esitatud eelnõus EVKS täiendamisel § 16 lõikega 5¹.

Eelnõu § 1 punkt 35 (EVKS täiendamine §-ga 18¹)

EVKS § 18¹ sätestab tingimused, millal võib kaubeldavad väärtpaberid (eelkõige aktsiad) registrist kustutada eeldusel, et vastavad väärtpaberid registreeritakse mõnes teises keskdepositooriumis. Vastava võimaluse loomise aluseks on CSDR-määruse artiklid 23 (keskdepositooriumi õigus (piiriüleselt) emitentidele teenuseid osutada) ja 49 (börsiemitendi õigus keskdepositooriumi vahetada).

Väärtpaberite ühest keskdepositooriumist teise viimisel on oluline eristada kahte põhimõtteliselt erinevat võimalust: keskdepositooriumi vahetamine investori tasandil ja emitendi tasandil. Esimesel juhul vahetab keskdepositooriumi investor, s.t investor viib oma väärtpaberid mõne teise nn esmakeskdepositooriumiga lingi vahendusel seotud keskdepositooriumisse, näiteks Läti keskdepositooriumi, millel on link Eesti keskdepositooriumiga. Teisel juhul vahetab keskdepositooriumi emitent, s.t kõik emitendi väärtpaberid registreeritakse mõnes teises keskdepositooriumis. EVKS § 18¹ reguleerib nimetatud teist võimalust. Emitendi registri valimise õiguse võib jagada kaheks:

- õigus esmaemissiooni registreerimiseks;
- õigus esmaemissiooni ümberregistreerimiseks või täiendava emissiooni registreerimiseks.

Komisjoni hinnangul on CSDR-määruse artikkel 49 mõeldud eelkõige esmaemissioonidele, s.t teistel juhtudel on liikmeriigil laiemad volitused väärtpaberite keskregistrist kustutamist piirata. Lisatud on ka Komisjonile esitatud küsimused ja vastused CSDR artiklite 23 ja 49 ulatuse kohta.

Küsimus: „Can Estonia enact, regardless of applicable law, similar (publication related) obligations provided currently for ECRS also with regards to other depositories entering Estonian market or it can be considered a violation of the freedom of services in the meaning of Art 23 or 49 of the Regulation 909/2014?“

Komisjoni vastus: „Article 49(1), second subparagraph provides that without prejudice to the freedom of issuance, "the corporate or similar law of the Member State under which securities are constituted shall continue to apply". A Member State is entitled to require from CSDs from other Member States entering its market to fulfil any functions related to the application of the national corporate or similar laws as it may currently require to the local CSD.“

Küsimus: „Can Estonia, in case the applicable law is (rights in rem law in this case) Estonian law, enact the obligation of the depository wishing to offer services in Estonia to start entering „notices“ concerning the pledge?”

Komisjoni vastus: The same reasoning applies here as in our previous answer. It seems to us however that the Estonian Commercial Code that refers only to the local CSD may need to be amended in order to acknowledge the possibility for other CSDs than the Estonian CSD to provide CSD services in Estonia.“

Esmaemissiooni ümberregistreerimisel võib samuti eristada kahte emitendi võimalust:

- väärtpaberite registreerimine teises keskdepositooriumis nii, et esialgses keskdepositooriumis investorite väärtpaberikontodel olevad väärtpaberid kustutatakse (vahetamine nn „switch“ põhimõttel);
- väärtpaberite registreerimine teises keskdepositooriumis nii, et esialgses keskdepositooriumis investorite tasandil andmed säilitatakse nn lingitud väärtpaberitena (vahetamine nn „split“ põhimõttel).

Nende kahe põhimõtteliselt erineva keskdepositooriumi vahetamise võimaluse erinevusi on kajastatud tabelis 4.

Tabel 4: Keskdepositooriumite vahetusvõimaluste võrdlus

	Keskdepositooriumi (issuer CSD) vahetamine „switch“ põhimõttel	Issuer CSD vahetamine „split“ põhimõttel
Süsteemiühenduse/lingi eeldus	Ei eelda keskdepositooriumite vahelise lingi olemasolu	Eeldab keskdepositooriumite vahelise lingi olemasolu.
Muutus investori jaoks	Investorite väärtpaberid kustutatakse algsest keskdepositooriumist väärtpaberite uude keskdepositooriumi kandmisel	Investorite väärtpaberid säilivad algse keskdepositooriumis, varasemad registreeritud väärtpaberid hakatakse pidama lingi vahendusel hoitavateks nn välisväärtpaberiteks.
Muutus pandipidaja jaoks	Pandimärked kustutatakse koos väärtpaberite kustutamisega	Väärtpaberite pandimärked säilivad algse keskdepositooriumis
Väärtpaberite blokeerimine	Blokeeritud väärtpaberite keskdepositooriumi vahetamine ei ole lubatud	Blokeeritud väärtpaberite keskdepositooriumi vahetamine on lubatud, väärtpaberite blokeering algse keskdepositooriumis säilib
Andmete kajastamine endises ja uues depositooriumis	Andmeid kajastatakse vaid uues keskdepositooriumis	Andmed kajastatakse kahes keskdepositooriumis, uues keskdepositooriumis kajastatakse nn välisväärtpabereid algse keskdepositooriumi esindajakonto

		kaudu. Algses keskdepositooriumi säilivad andmed investorite lõikes senisel kujul.
--	--	---

EVKS §-s 18¹ on lähtunud esimesest nn *switch* võimalusest. Põhimõtteliselt võib tulevikus EVKS-s asjaosaliste huvi korral välja pakkuda täiendavalt nn *split* võimaluse. Sellise võimaluse kasutamine eeldab keskregistrite vahenduste üsna kulukate süsteemiühenduste loomist ja ülalpidamist.

CSDR-määruse raames ja T2S-arveldussüsteemi kasutuselevõtmise järgselt on võimalik, et Eestis asuva keskdepositooriumiga on süsteemiühenduse loomisest huvitatud ka Euroopa kaks keskset arveldusplatvormi korraldajat: Clearstream¹² või ka Euroclear¹³. Kui nimetatud arveldusplatvormide korraldajad loovad süsteemiühendused kõikide EL keskdepositooriumitega, siis võib tulevikus hakata ka emitentide väärtpaberite keskdepositooriumite vahetamine käima nende vahendusel, sest kesksete teenusepakkujate osutatavate teenuste tasud võivad osutada üksikute süsteemiühenduse pakkujatest soodsamaks.

EVKS § 18¹ lõike 1 kohaselt on väärtpaberite registrist kustutamine lubatud vaid eeldusel, et need registreeritakse mõnes teises keskdepositooriumis. Lõikes 2 täpsustatakse, et aktsiaseltside puhul kustutatakse aktsiad registrist emitendi aktsionäride otsuse alusel emitendi juhataste taotlusel ÄS §-s 233¹ sätestatud tingimustel. ÄS §-s 233¹ sätestatakse aktsiaraamatu pidaja vahetamise tingimused, sh määratakse kindlaks nõutav üldkoosoleku kvoorum. ÄS § 233¹ sisu on täpsemalt selgitatud allpool seletuskirja ÄS § 233¹ selgituste juures.

EVKS § 18¹ lõikes 3 esitatakse väärtpaberite registrist kustutamiseks täiendavad tingimused. Väärtpaberid võib registrist kustutada, kui need ei ole blokeeritud. Vastava piirangu eesmärk on tagada, et registri vahetamisel ei kahjustataks väärtpaberite blokeerimisega seotud kolmandate isikute huve. Sellised piirangud kohalduvad vaid esmaemissiooni ümberregistreerimisel, esmaemissiooni registreerimisel selline piirang ei kohaldu.

Kui emitendi väärtpaberite keskdepositooriumit vahetatakse ülalviidatud *split* meetodil, siis vajadus vastavaid piiranguid seada ei ole, sest kõik vastavad blokeeringud jääksid registrisse alles, st investorite, panditpidajate jt kolmandate isikute õigusi ei riivataks.

EVKS § 18¹ lõikes 4 esitatakse loetelu andmetest, mida emitent peab väärtpaberite registrist kustutamiseks registripidajale esitama. Need on:

- ÄS § 233¹ lõikes 1 ja 2 nimetatud teave;
- vastuvõtva depositooriumi nõusolek taotluse esitanud emitendi aktsiaraamatu registreerimiseks koos EVKS § 3 punktides 1–3 ja § 5 lõikes 4 sätestatud andmetega (edaspidi *üleantavad andmed*);
- kauplemiskoha pidaja ärinimi, registriood ja aadress juhul, kui üleantavate andmete registreerimisega kaasneb ka kauplemiskoha vahetamine;

Selle teabe ja EVKS § 18¹ lõigete 1–3 põhjal peab registripidaja hindama, kas väärtpaberite registrist kustutamise tingimused on täidetud. Vastuvõtva depositooriumi nõusoleku esitamise eesmärk on tuvastada, kas vajalike andmete vastuvõtmiseks on vastuvõtja jaoks vajalikud eeldused täidetud.

¹² <http://www.clearstream.com/clearstream-en/about-clearstream>

¹³ <https://www.euroclear.com/en/about.html>

Kauplemiskoha andmed on vajalikud kontrollimaks, kas väärtpaberid saavad jätkuvalt olema kaubeldavad väärtpaberid.

EVKS § 18¹ lõike 5 kohaselt tuleb registripidajal esitada emitendile otsus taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise kohta kahe nädala jooksul taotluse saamisest. Taotluse rahuldamisel esitatakse taotlus ka vastuvõtvale deponooriumile, Finantsinspektsioonile, kontohalduritele ja vajadusel uuele kauplemiskoha pidajale. Lõike 6 kohaselt on registripidajal õigus taotluse rahuldamisest keelduda, kui EVKS § 181 lõigetes 1–4 nimetatud tingimused ei ole täidetud.

EVKS § 18¹ lõige 7 sätestab, et taotluse heakskiitmisel sõlmivad registripidaja ja vastuvõttev deponoorium üleantavate registriandmete vastuvõtvale deponooriumile üleandmise lepingu. Aktsiaraamatu jt andmete ülekandmine on vastutusrikas ja paljusid tehnilisi detaile sisaldav toiming, mistõttu on otstarbekas sätestada seaduses ka asjakohase lepingu sõlmimise kohustus.

Lõikes 8 esitatakse nimetatud lepingu minimaalne sisu, üheks selle oluliseks osaks on andmete üleandmise kuupäev. Vastav kuupäev on oluline tagamaks kauplemiskohas väärtpaberitega tehtavate tehingute realiseerumise enne keskdeponooriumi vahetumist. Sellest lähtuvalt esitatakse vastav teave lõike 9 kohaselt ka asjassepuutuvatele isikutele.

Lõike 10 kohaselt on kontohalduritel õigus väärtpaberitega kauplemiskohas või kauplemiskoha väliselt kokkulepitud väärtpaberitulekannete õigeaegselt realiseerimise tagamiseks väärtpaberitulekannete tegemise korralduste vastuvõtmine peatada. Börsitehingute arveldusperioodi pikkus on tavapäraselt kaks tööpäeva, seega tuleks kontohalduritel emitendi aktsiatega börsitehingute realiseerimise tagamiseks tehingukorralduste vastuvõtmine peatada kaks päeva enne aktsiaraamatu üleandmise kuupäeva.

Lõike 11 kohaselt annab registripidaja üleantavad andmed üleandmise lepingus kokkulepitud kuupäeval vastuvõtvale deponooriumile, sellest kuupäevast loetakse ka aktsiaraamat uuele aktsiaraamatu pidajale üleantuks.

Lõikes 12 sätestatakse, et vastuvõttev deponoorium väljastab registripidajale ja taotluse esitanud emitendile tema väärtpaberite registreerimise järel viivitamata tõendi väärtpaberite registreerimise kohta vastuvõtvas deponooriumis. Vastav teatis on oluline äriregistri jaoks, kus selle alusel saadakse märkida aktsiate registripidajaks uus keskdeponoorium.

Registripidaja on kohustatud teavitama väärtpaberite vastuvõtvas deponooriumis registreerimisest viivitamata kontohaldureid. Vastav nõue on vajalik tagamaks, et kontohaldurid oleksid teadlikud väärtpaberite üleandmise lõpuleviimisest.

Eelnõu § 1 punkt 35 (EVKS täiendamine §-ga 18²)

EVKS §-d 18¹ ja 18² erinevad üksteisest kahe olulise tunnuse poolest. Esimeseks erisuseks on väärtpaberitulekannete ulatus. EVKS § 18² väärtpaberite ulatus on §-st 18¹ laiem, s.t see hõlmab ka vabalt võõrandatavaid väärtpabereid, mis ei ole realselt kaubeldavad. Sellisteks väärtpaberiteks on näiteks börsil noteerimata aktsiaseltsi aktsiad. Mittekaueldavate aktsiate kustutamisele ehk registri vahetamisele kohaldub EVKS § 18² lõike 1 kohaselt kaubeldavate väärtpaberite kustutamise regulatsioon, v.a EVKS § 18² lõikes 2 ja 3 nimetatud erisused.

Teiseks erinevuseks on keskdeponooriumite ring. Eelnõus on § 18² keskdeponooriumite ring §-st 18¹ kitsam, st see hõlmab vaid keskdeponooriume, kellel on õigus Eestis teenuseid osutada (eelnõus § 18² lõige 2). Teenuse osutamise õigus on keskdeponooriumitel, kes on saanud Eestis keskdeponooriumi tegevusloa või kes osutavad Eestis teenuseid CSDR-määruse artikli 23 alusel piiriülevalt.

EVKS § 18² lõike 3 kohaselt ei pea registripidaja mittekaueldavate väärtpaberite registrist kustutamisest Finantsinspektsiooni teavitama põhjusel, et tegemist ei ole börsiemitentidega ehk Finantsinspektsioon ei teosta selliste aktsiaseltside üle järelevalvet.

Väärtpaberite ja keskodepositooriumite mõistete ulatust CSDR-määruse artiklitest 23 ja 49 tulenevalt on täpsemalt selgitatud ülalpool seletuskirja EVKS § 2¹ selgituste juures.

Eelnõu § 1 punkt 36 (EVKS § 21 lõike 2 punkti 3² muutmine) ja eelnõu § 1 punkt 37 (EVKS § 21 täiendamine lõikega 2¹)

EVKS § 21 lõike 2 punkti 3² kohaselt on emitent kohustatud teavitama registripidajat börsiemitendi üldkoosoleku kokkukutsumisest.

EVKS § 21 lõike 2¹ kohaselt võib registripidaja börsiemitendi teavitusest loobuda, kui tal on vastav teave kättesaadav börsi kaudu.

Punktide 37 ja 38 eesmärk on muuta korrektsemaks börsi korraldaja ja registripidaja vahel teabe jagamise või vahendamise põhimõtted ning sätestada, et teabe edastamine börsi korraldajalt registripidajale toimub vastava lepingu alusel. See tähendab, et registripidaja võib ka edaspidi teavituse nõudmisest loobuda, kui teave üldkoosoleku kokkukutsumise kohta või väärtpaberiga seotud rahamakse kohta on registripidajale kättesaadav börsi korraldajaga sõlmitud lepingu alusel, mis võimaldab infovahetust registripidaja kehtestatud korras.

Eelnõu § 1 punkt 38 (EVKS § 23 lõike 1¹ muutmine)

EVKS-s ei ole piisavalt selgelt eristatud, milliste teenuste hinnakiri ja millistel tingimustel tuleb Rahandusministeeriumiga kooskõlastada ning milliste teenuste hinnakiri mitte. EVKS § 23 lõikes 1¹ esitatakse hinnakirja koostamise kohta kaks kriteeriumi:

- 1) kooskõlastada tuleb EVKS § 2² lõigetes 1 ja 2 nimetatud kohustuslikult osutatavate registriteenuste hinnakiri;
- 2) hinnakiri tuleb kooskõlastada vaid juhul, kui registripidaja omab vastavate teenuste suhtes turgu valitsevat seisundit.

Kuni CSDR-määruse alusel emitentide emissioonide reaalsetl mujal registreerimise võimaluste avanemiseni tuleks eelduslikult piirduda valitseva turu määratlemisel Eestiga.

Eelnõu § 1 punkt 39 (EVKS § 23 lõike 2 muutmine)

EVKS § 23 lõike 2 muutmise eesmärk on tagada Finantsinspeksioonile registripidajalt tasuta teabe saamise õigus.

Eelnõu § 1 punkt 40 (EVKS § 24 kehtetuks tunnistamine)

EVKS § 24 tunnistatakse kehtetuks, sest vastavatest registripidajale seatud nõuetest CSDR-määrusest tulenevalt loobutakse, pensioniregistri pidajale seatakse uued analoogsed nõuded EVKS §-s 24¹.

Eelnõu § 1 punkt 41 (EVKS täiendamine §-ga 24¹)

Paragrahvis 24¹ esitatakse lisaks EVKS §-le 1³ pensioniregistri pidajale seatud põhinõuded.

Lõike 1 kohaselt peab pensioniregistri pidaja olema Eestis äriregistrisse kantud aktsiaselts. Selle sättega on täpsustatud EVKS § 24 lõiget 1, mille kohaselt peab registripidaja olema aktsiaselts. Kehtiv sõnastus jätab võimaluse erinevateks tõlgendusteks selles, kas pensioniregistri pidaja võib olla ka välisriigi aktsiaselts või mitte. Uus sõnastus sellise võimaluse välistab. Pensioniregister on spetsiifiline riigi sotsiaalkindlustuse taristu osa, mistõttu on otstarbekas lubada pensioniregistril pidada vaid Eesti äriühingul.

Lõikes 2 sätestatakse, mis tingimustel ja milliseid teenuseid on pensioniregistri pidajal õigus edasi anda.

Pensioniregistri põhiteenuseid edasi anda ei ole lubatud. Põhiteenusteks on pensionifondi osakute registreerimine, mis hõlmab ka kogumispensionide seaduses sätestatud teenuseid ning erinevate asjaosalistele pensioniregistri taristule ligipääsu tagamist.

Põhiteenuste edasiandmise keeld lähtub eeldusest, et riik on sõlminud nimetatud teenuse osutamiseks tähtajalise lepingu väljavalitud teenuse osutajaga, mistõttu on ootuspärane, et vastav isik ka isiklikult vastavaid teenuseid osutab.

Põhiteenustest erinevaid nn tugiteenuseid on pensioniregistri pidajal õigus edasi anda CSDR-määruse artiklis 30 sätestatud tingimustel. Vastav artikkel sätestab näiteks vastutuse edasiandmise keelu ja kohustuse tagada, et tegevuste edasiandmine ei muuda depositeoriumi kohustusi oma liikmete ja emitentide ees. Samuti ei tohi tegevus edasiandmine takistada järelevalve teostamist, sealhulgas juurdepääsu registriandmetele.

Vastavateks teenusteks võivad olla näiteks raamatupidamise-, infotehnoloogia- ja õigusabiteenused.

Lõigete 3, 4 ja 5 aluseks on osaliselt võetud EVKS § 24 lõige 4. Erinevalt kehtivast õigusest on lisaks ühinemisele võimalik Finantsinspeksiooni loal ka registripidaja jagunemine, vt ka eelnõu § 1² lõige 6. CSDR-määrus muudab registriteenuse osutamise senisest rahvusvahelisemaks, mistõttu on võimalik, et lisaks registripidaja ühinemisele võib tekkida vajadus ka registripidaja jagunemiseks.

Eelnõu § 1 punkt 42 (EVKS § 25 muutmine)

EVKS § 25 asendatakse tervikuna, muudatuste sisu on selgitatud allpool.

EVKS § 25 põhimõtted kohalduvad ühtemoodi nii registripidajale, kui ka pensioniregistri pidajale (EVKS § 1³ lõige 3), s.t ka tuleviks on riik mõlema registripidajaga lepingulises suhtes.

Lõike 1 kohaselt viiakse registripidaja määramine Vabariigi Valitsuse tasandilt valdkonna eest vastutava ministri (rahandusministri) pädevusse.

Lõike 2 kaudu vähendatakse rahandusministri ja registripidaja vahelise registripidamise lepingu lubatavat tähtaega kahekümnele aastalt kümnele aastale. Lubatava tähtaja lühendamisel on eeldatud, et kümme aastat on ühe äriühingu jaoks plaanitava registriteenuse jaoks piisavalt pikk periood.

Lõike 3 aluseks on võetud EVKS § 25 lõige 3.

Lõike 4 eesmärk on anda Finantsinspeksioonile registripidaja valikul võimalus hinnata, kas registripidajaks valitav isik vastab EVKS-s sätestatud nõuetele. Selline eelhindamine on vajalik, sest valdkonna eest vastutava ministri (rahandusministri) valitud pensioniregistri pidaja üle hakkab järelevalvet teostama Finantsinspeksioon.

Lõike 5 aluseks on EVKS § 25 lõike 1 kolmas lause.

Lõike 6 kohaselt on rahandusministril õigus registripidamiseks sõlmitud leping ennetähtaegselt lõpetada mõjuval põhjusel. Selliseks põhjuseks võib olla näiteks registripidajapoolne kohustuste oluline rikkumine või tema maksejõulisuse oluline vähenemine.

Eelnõu § 1 punkt 43 (EVKS §-des 26–27 sõna „registripidaja“ asendamine)

EVKS §-des 26 ja 27 loetakse sõna „registripidaja“ asendatuks sõnadega „pensioniregistri pidaja“ vastavas käändes. Selle muudatuse eesmärk on kohaldada EVKS §-des 26 ja 27 sätestatud nõuded vaid pensioniregistri pidajale. Keskdepositeoriumiks olevale registripidajale ei peaks vastavad nõuded laienema, sest temale kohalduvad nõuded tulenevad CSDR-määrusest ja vastavatest rakendusaktidest.

Kui EVKS §-de 26 ja 27 nõuded jääksid osaliselt kehtima ka keskdepositooriumiks olevale registripidajale, siis tekiks oht, et vastavad EVKS nõuded võivad mina vastuollu vastavate CSDR-määruse ja selle rakendusaktides sätestatud nõuetega.

Erinevalt eelnõu varasemast versioonist on jäetud muutmata EVKS §-d 28–28⁵, mis reguleerivad registripidajas olulise osaluse omandamist. CSDR-määruses ei ole keskdepositooriumite olulise osaluse nõuded piisavalt reguleeritud, mistõttu jääb kehtiva EVKS olulise osaluse regulatsioon (§-d 28–28⁵) kohalduma tuleviks lisaks pensioniregistri pidajale ka keskdepositooriumile.

Eelnõu § 1 punkt 44 (EVKS § 26 muutmise)

EVKS § 26 lõike 1 muutmiseega vähendatakse senist registripidaja kapitalinõuet 730 000 eurolt 200 000 euroni. Aktsiakapitali vähendamisel arvestatakse asjaoluga, et eelnõu kohaselt eraldatakse pensioniregister ja teiste väärtpaperite register, uus kapitalinõue jääb kehtima vaid pensioniregistri pidajale. Senine aktsiakapitalinõue oleks vaid pensioniregistri pidajale ebaproportsionaalselt kõrge, sest see oleks võrdne või ületaks koos EVKS § 26 lõikest 2 tulenevat kohustusliku reservi nõudega pensioniregistri pidaja teenuste aastase kogukäibe.

Uue kapitalinõude puhul on arvestatud tulevase pensioniregistri pidaja võimalike ärimahtude ja riskiprofiiliga. Kapitalinõudeid on kohandatud lähtudes sellest, et pensioniregistri teenuseportfelli ei kuulu enam nn väärtpaperite depositooriumi-äri.

Arvestades pensioniregistri tänaseid ärimahtusid, samuti pensioniteenuste iseloomu ja riskiprofiili (tegemist on peamiselt andmetöötlusteenusega, kus finants- või krediidiriskid on minimaalsed), on pensioniregistri mõistlikuks kapitalinõudeks 200 000 eurot, mis on võrreldav investeerimisühingule kohalduva kapitalinõudega 125 000 eurot. Investeerimisühingu teenuste portfellis on ka "väärtpaperite emiteerimise korraldamise" või nende "kliendi jaoks hoidmise ja haldamise teenused". Kuigi pensioniregistri pidaja teenuseportfell antud investeerimisteenuseid ei sisalda, võimaldavad pensioniteenuste ja tegevuste teatud elementide funktsionaalsed aspektid (nt. pensionikontode pidamine, osakute emiteerimiseks vajalike kannete tegemine) kaudselt analoogseid teenuseid pakkuda.

Liiga kõrge kapitalinõue (võrreldes ärimahtudega) loob ka põhjendamatu surve pensioniteenuste hinnatasemele, kuna üheks kuluelemendiks on paratamatult kapitalikulu komponent. Pensioniregistri pidaja tegevuse riskianalüüs näitab, et peamiseks riskiks on operatsioonirisk (hõlmab ka IT riske). Selle maandamist hetkel kehtivate kapitalinõuete toel ei saa pidada mõistlikuks. Oluliselt mõistlikum on antu liiki riski puhul spetsiaalselt selleks otstarbeks kujundatud EVKS §-s 52 sätestatud vastutuskindlustuse toode.

Eelnõu § 1 punkt 45 (EVKS § 31 lõike 1 kehtetuks tunnistamine)

EVKS § 31 lõikes 1 esitatud registri kontohaldusi mõiste tunnistatakse kehtetuks, sest vastav EVKS keskne mõiste on viidud EVKS üldossa (§ 1⁴). Eelnõuga ei muudeta kontohalduritele seatud nõudeid.

Eelnõu § 1 punkt 46 (EVKS § 32 lõike 3, § 35 lõigete 1 ja 2 ning § 36 lõigete 1 ja 2 muutmise)

EVKS § 32 lõikes 3, § 35 lõigetes 1 ja 2 ning § 36 lõigetes 1 ja 2 asendatakse tekstiosa „registripidaja nõukogu“ sõnaga „registripidaja“ vastavas käändes.

Muudatusega antakse registripidajale võimalus valida, millise organisatoorse struktuuri kaudu ja millisel tasandil võetakse vastu otsus kontohalduri staatuse andmiseks, staatuse peatamiseks ja tühistamiseks. Kohaseks tasandiks võib lisaks nõukogule olla ka näiteks juhatus.

Eelnõu § 1 punkt 47 (EVKS § 32 lõike 4 punkti 3 muutmise)

EVKS § 32 lõike 4 punktiga 3 täpsustatakse registripidajaga sõlmitud lepingute kohtualluvust juhul, kui leping reguleerib kontohalduri osalemist registripidaja poolt Eesti õiguse kohaselt korraldatavas väärtpaperiarveldussüsteemis.

CSDR-määrus annab väärtpaberite keskdepositooriumile võimaluse korraldada mitut väärtpaberiarveldussüsteemi. Hetkel kehtiv sõnastus ei arvesta, et registrit pidaval keskdepositooriumil võib sama kontohalduriga olla ka teisi lepinguid, mis reguleerivad poolte suhteid näiteks mõne muu riigi õiguse kohaselt korraldatava väärtpaberiarveldussüsteemiga seoses. Täpsem sõnastus loob antud küsimuses vajaliku selguse ja paindlikkuse.

Eelnõu § 1 punkt 48 (EVKS § 32 lõike 5 muutmine)

EVKS § 32 lõikes 5 parandatakse viite viga. Kontohaldur peab liituma registripidaja hallatava vastavate teenuste osutamist võimaldava infosüsteemiga KoPS-s sätestatud registripidaja teenuste osutamiseks.

Eelnõu § 1 punkt 49 (EVKS § 37 lõike 2 muutmine)

EVKS § 37 lõike 2 teises lauses täpsustatakse, et kontohalduri staatusest loobumise teade peab olema saadetud kirjalikus või kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis.

Eelnõu § 1 punkt 50 (EVKS § 38 täiendamine lõigetega 1¹ ja 1²)

Lõikega 1¹ antakse Finantsinspeksioonile pädevus vaadata läbi keskdepositooriumite määrusest tulenevad depositooriumite tegevusloa taotlused.

Lõikega 1² antakse Finantsinspeksioonile pädevus teostada järelevalvet CSDR-määruse alusel, sealhulgas määrata rahatrahve ja rakendada muid järelevalvemeetmeid CSDR-määruse artiklis 63 sätestatud nõuete rikkumiste eest. Lõike eesmärk on anda Finantsinspeksioonile CSDR-määruse alusel järelevalve teostamiseks õiguslik alus.

Lõikes 1¹ ja 1² sätestatud pädevuse andmine on nõutav ka CSDR-määruse artikli 11 lõike 1 kohaselt.

Eelnõu § 1 punkt 51 (EVKS § 38 täiendamine lõikega 4)

EVKS § 38 lõike 4 eesmärk on tagada, et Finantsinspeksioonil oleks järelevalveline pädevus pensioniregistri pidaja ja keskdepositooriumi üle, kes ei ole registripidaja, kuid kes on saanud Eestis tegevusloa ja kes osutab teenuseid Eestis. Eestis teenuseid osutava välisriigi keskdepositooriumi ja tema Eestis registreeritud filiaali üle järelevalve teostamise põhimõtted on sätestatud eraldi EVKS §-s 45².

Eelnõu § 1 punkt 52 (EVKS § 39 muutmine)

EVKS § 39 lõikega 1 antakse Finantsinspeksiooni üldine järelevalveline pädevus EVKS-s, teistes seadustes ning CSDR-määruses sätestatud nõuete üle järelevalvet teostada.

EVKS § 39 lõike 2 kohaselt on Finantsinspeksioonil õigus teostada järelevalvet registripidaja ja pensioniregistripidaja samasse kontserni kuuluvate äriühingute tegevuse üle niivõrd, kuivõrd see on vajalik registripidaja ja pensioniregistripidaja kontrollimiseks.

EVKS § 39 lõike 3 kohaselt jälgib ja hindab Finantsinspeksioon pidevalt, kas registripidajas ja pensioniregistripidajas rakendatavad erinevad sisekorrad tagavad riskide usaldusväärse juhtimise ja kõikide võetud riskide piisava katmise omavahenditega.

EVKS § 39 lõike 4 alusel avalikustab Finantsinspeksioon CSDR-määruse artikli 63 lõikes 1 sätestatud nõuete rikkumise eest väärteoasjas tehtud lahendi või haldusakti vastavalt CSDR-määruse artiklile 62.

Eelnõu § 1 punkt 53 (EVKS § 40 pealkirja muutmine)

EVKS § 40 pealkirjale lisatakse selguse huvides sõna „sunniraha“, sest paragrahvis sätestatakse lisaks Finantsinspeksiooni ettekirjutuse õigusele ka sunniraha nõudmise õigus.

Eelnõu § 1 punkt 54 (EVKS § 40 lõike 1 kehtetuks tunnistamine)

Vastava ettekirjutuse jõustumise aja erisätte järgi ei ole vajadust, vastav üldpõhimõte tuleneb haldusmenetluse seadustiku § 61 lõikest 1.

Eelnõu § 1 punkt 55 (EVKS § 40 täiendamine lõikega 5)

EVKS § 40 lisatakse lõige 5, milles kehtestatakse sunniraha määrad CSDR-määruse nõuete täitmiseks tehtud Finantsinspeksiooni ettekirjutuse täitmata jätmise eest. Vastavad sunniraha määrad tulenevad CSDR-määruse artikli 63 lõike 2 alapunktidest f ja g.

Eelnõu § 1 punkt 56 ja 57 (EVKS § 43 lõike 1 muutmine ja lõike 2 kehtetuks tunnistamine)

EVKS § 43 annab alused Finantsinspeksioonile erinevatelt keskdepositooriumiga seotud osapooltelt andmete saamiseks.

Muudatuse eesmärk on lihtsustada järelevalvealase teabe saamist isikutelt, kes hoiab või kelle kaudu hoitakse Eesti väärtpabereid ning kes tegutsevad Eestis. Vastav õigus on vastavuses ka CSDR-määruse art 25 lõikega 4.

Eelnõu § 1 punkt 58 (EVKS täiendamine §-ga 44¹)

EVKS § 44¹ kohaselt antakse Finantsinspeksioonile õigus teha registripidaja üldkoosolekule või nõukogule ettepanek juhatuse liikme tagasikutsumiseks või juhatuse liikme tegevuse peatamiseks. Vastava õiguse andmine on vajalik viimaks eelnõu kooskõlla CSDR-määruse artikli 63 lõike 2 punktiga d.

Eelnõu § 1 punkt 59 (EVKS täiendamine §-ga 45¹)

EVKS §-ga 45¹ kehtestatakse keskdepositooriumi tegevusega seotud isikutele (töötajad, võlaõigusliku lepingu alusel tegutsevad isikud) kohustus teavitada Finantsinspeksiooni juhul, kui neile on ilmnunud keskdepositooriumipoolne keskdepositooriumile seatud nõuete oluline rikkumine (lõige 1). Sellise teavituskohustusega ei rikota konfidentsiaalsuskohustust või lojaalsusnõuet (lõige 2). Vastav kohustus tuleneb CSDR-määruse artiklist 65.

Eelnõu § 1 punkt 59 (EVKS täiendamine §-ga 45²)

EVKS § 45² eesmärk on kehtestada järelevalve alused Eesti äriregistrisse kantud välisriigi keskdepositooriumi filiaali ja Eestis teenuseid osutava välisriigi keskdepositooriumi üle.

Lõike 1 kohaselt võib Finantsinspeksioon nõuda välisriigi keskdepositooriumilt, kelle filiaal on registreeritud Eestis või kes osutab Eestis teenuseid, lisaandmeid ja -dokumente, mis on vajalikud tema üle järelevalve teostamiseks, samuti andmeid, mis on vajalikud statistika kogumise eesmärgil. Vastava teabe küsimuse aluseks on CSDR-määruse artikli 24 lõige 2.

Lõige 2 annab Finantsinspeksioonile järelevalve teostamisel õiguse korraldada Eestis teenuseid osutava keskdepositooriumi Eestis registreeritud filiaali asukohas kohapealset kontrolli. Vastav õigus tuleneb CSDR-määruse artikli 24 lõikest 1.

Lõige 3 keelab välisriigi keskdepositooriumil Eestis teenuseid osutada, kui välisriigi finantsjärelevalve asutus on tema tegevusloa peatanud või kehtetuks tunnistanud. Vastav põhimõte lähtub eeldusest, et ühe riigi finantsjärelevalveasutuse vastav meede peaks omama mõju ka teistes lepinguriikides.

Lõike 4 kohaselt võib Finantsinspeksioon rakendada käesolevas seaduses sätestatud meetmeid rikkumise lõpetamiseks, kui välisriigi keskdepositoorium või tema Eesti filiaal ei täida päritoluriigi finantsjärelevalveasutuse ettekirjutust. Finantsinspeksioon peab sellest viivitamata teavitama välisriigi

keskdepositooriumile tegevusloa väljastanud finantsjärelevalve asutust ja Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve Asutust. Vastava õiguse aluseks on CSDR-määruse artikli 24 lõige 5.

Eelnõu § 1 punkt 60 (EVKS senise § 46⁵ kehtetuks tunnistamine) ja punkt 61 (seaduse täiendamine §-dega 46⁶ ja 46⁷)

EVKS § 46⁵ tunnistatakse kehtetuks, vastava sätte sisu antakse edasi §-s 46⁷. Kehtetuks tunnistamine on vajalik, kuivõrd seadust ei ole võimalik uue ülaindeksiga sättega sanktsiooninormidega täiendada selliselt, et ei muutuks seaduse sätete loogiline järjestus.

Uue §-ga 46⁵ antakse alus CSDR-määrusest tulenevate nõuete rikkumiste eest karistuse määramisel. Vastava sätte aluseks on CSDR-määruse artikkel 63. Lisaks rahatrahvile on Finantsinspektsioonil õigus rakendada tulenevalt EVKS § 38 lõikest 4 keskdepositooriumi suhtes ka CSDR artikli 63 teises lõikes nimetatud haldusmeetmeid, mis vastavad EVKS 6. peatükis sätestatud haldusmeetmetele. CSDR-määruse artikli 63 teise lõike punktides f ja g sätestatud karistumäärad on kehtestatud sunnirahana § 40 lõikes 5.

Eelnõu § 1 punkt 62 (EVKS täiendamine §-ga 56³)

EVKS-i täiendatakse rakendussätetega, millega reguleeritakse väärtpaberikontol juba registreeritud vabatahtliku pensionifondi osakute üleviimist pensionikontole (§ 56³). Vabatahtliku pensionifondi osakute, mis on juba varem väärtpaberikontol registreeritud, pensionikontole üle viimiseks antakse **lõikes 1** pensioniregistri pidajale aega kuni 2018. aasta 1. septembrini, alates millest peaksid kõik vabatahtlike pensionifondide osakud olema juba pensionikontol. Isikud, kellel on seoses II sambaga liitumisega pensionikonto juba avatud, hakkavad edaspidi oma pensionikontol nägema ka andmeid oma vabatahtliku pensionifondi osakute kohta. Pensioniregistri pidaja peab eelnevalt osakuomanikke vabatahtliku pensionifondi osakute väärtpaberikontolt pensionikontole ümberregistreerimisest teavitama.

Neile, kel on vabatahtliku pensionifondi osakuid, kuid kes ei ole II sambaga liitunud ja kellele ei ole seetõttu pensionikontot avatud, avab pensionikonto pensioniregistri pidaja (**lõige 2**). Vabatahtliku pensionifondi osakute üleviimine väärtpaberikontolt pensionikontole ja vajadusel sellele eelnev pensionikonto avamine osakuomanike aktiivsust ei eelda.

§ 2. FIS muutmine

FIS-s muudetakse järgmisi sätteid: § 2 lõige 1, § 38 lõige 2 ja lõike 8 punkt 4, § 39 lõike 1 punkt 3 ja lõike 2 punkt 9, § 41 lõige 5 ja § 42 lõige 5 ning § 54 lõike 4 punkt 8.

Finantsinspektsiooni seaduse muudatusi võib pidada tehnilisteks. Muudatuste eesmärk on viia Finantsinspektsiooni seadus kooskõlla EVKS-s kasutatavate uute põhimõistetega. Lisaks EVKS-s pealkirjale muudetakse EVKS-s ka senist üldist registripidaja mõistet „Eesti väärtpaberite keskregistripidaja“, mis asendatakse vastavalt kas mõistega „väärtpaberite keskdepositoorium“ või ka „pensioniregistri pidaja“.

§ 3. FELS muutmine

FELS-s muudetakse järgmisi sätteid: § 42 lõige 5, § 64 lõiked 1 – 3 ja § 64 lõige 1.

FELS-i muudatusi võib pidada tehnilisteks. Muudatuste eesmärk on viia FELS kooskõlla EVKS-s kasutatavate uute põhimõistetega. Lisaks EVKS-s pealkirjale muudetakse EVKS-s ka senist üldist registripidajamõistet „Eesti väärtpaberite keskregistripidaja“, mis asendatakse mõistega „väärtpaberite keskdepositoorium“.

§ 4. HasMS muutmine

Hasartmänguseaduse § 12 lõikes 2 ja § 17 lõikes 4 asendatakse sõnad „Eesti väärtpaberite keskregistri“ sõnadega „väärtpaberite keskdepositooriumi peetava registri“.

HasMS muudatust võib pidada tehniliseks. Muudatuse eesmärk on viia HasMS kooskõlla EVKS uue registri mõistega.

§ 5. IFS muutmine

IFS-s on registripidamise kontekstis kasutatud mõisteid registripidaja ja register, samuti Eesti väärtpaberite keskregistri pidaja. Et eelnõu muudab neid mõisteid, tehakse parandused ka vastavates IFSi sätetes.

Eelnõu § 5 punkt 1 (IFS § 18 lõike 1 ja § 301 lõike 2 muutmine)

Muudetakse viites kasutatud EVKS pealkiri.

Eelnõu § 5 punkt 2 (IFS § 44 lõikes 2, § 65 lõike 4, § 68 lõike 9, § 72 lõigete 2 ja 5, § 93 lõike 4, § 166 lõike 5, § 188 lõigete 3 ja 4, § 302 lõike 2, § 332 lõike 2, § 362 lõike 2 ja § 368 muutmine)

Sõnad „Eesti väärtpaberite keskregistri pidaja“ asendatakse kõigis neis sätetes sõnadega „pensioniregistri pidaja“.

Eelnõu § 5 punkt 3 (IFS § 44 lõike 3 punkti 2 ja § 66 lõike 1 muutmine)

Registripidaja mõiste asendatakse mõistega pensioniregistri pidaja.

Eelnõu § 5 punkt 4 (IFS § 60 lõike 4 muutmine)

Eesti väärtpaberite keskregistri mõiste asendatakse mõistega Eesti väärtpaberite register.

Eelnõu § 5 punkt 5 (IFS § 64 lõike 8 muutmine)

Muudetakse mõiste (Eesti väärtpaberite keskregistri asemel tuleb kasutusele pensioniregister) ja seaduse pealkiri, millele viidatakse (väärtpaberite registri seadus, varasema Eesti väärtpaberite keskregistri seaduse asemel).

Eelnõu § 5 punkt 6 (IFS § 64 lõike 9 muutmine)

Täpsustatakse kasutatavat mõistet (register vs pensioniregister).

Eelnõu § 5 punkt 7 (IFS § 66 lõike 3 punkti 1 muutmine)

Parandatakse viidatud seaduse pealkiri. Seoses EVKSi paragrahvide ümbertõstmise ja uute paragrahvide lisamisega muudetakse ka viidet konkreetsetele EVKSi sätetele.

Eelnõu § 5 punkt 8 (IFS § 72 lõigete 1 ja 5 muutmine)

Täpsustatakse mõistet (register vs pensioniregister).

Eelnõu § 5 punkt 9 (IFS § 364 lõike 5 muutmine).

Eesti väärtpaberite keskregistri pidaja mõiste asendatakse mõistega väärtpaberite keskdepositoorium.

Eelnõu § 5 punkt 19 (IFS § 462 lõike 1 esimese lause muutmine)

Eelnõuga eristatakse pensioniregistri pidajat muust registripidajast. IFS § 462 lõikes 1 käsitletakse mõlamaid registripidajaid, mis tõttu asendatakse Eesti väärtpaberite keskregistri pidaja mõiste kahe uue mõistega – pensioniregistri pidaja ja väärtpaberite keskdepositoorium.

§ 6. KarS muutmine

KarS muudetakse § 281. Tegemist on tehnilise muudatusega. Muudatuse eesmärk on viia KarS kasutatav mõiste „Eesti väärtpaberite keskregistri pidaja“ kooskõlla EVKS uute registripidaja mõistetega. Senine üldine EVKS registripidaja mõiste „Eesti väärtpaberite keskregistripidaja“, asendatakse mõistetega „väärtpaberite keskdepositoorium“ ja „pensioniregistri pidaja“.

§ 7. KindITS muutmine

KindITS § 153 lõike 3 punkti 3 ja § 164 lõike 1 punkti 4 muutmine. Registripidaja mõisted viiakse kooskõlla eelnõuga EVKS-s tehtud muudatustega.

§ 8. KoPS muutmine

Eelnõu § 8 punkt 1 (KoPS § 12 lõige 1)

KoPS § 12 lõike 1 muutmise eesmärk on viia KoPS kasutatav senine üldine registripidaja mõiste kooskõlla eelnõus kasutatava pensioniregistri pidaja mõistega.

Eelnõu § 8 punkt 2 (KoPS § 52⁴ lõike 2 punkt 4)

KoPS § 52⁴ lõike 2 punktis 4 täpsustatakse krediidasutuse kohta kohustusliku kogumispensioni väljamaksete avaldustele kantavaid andmeid. Kui Eestis piisab pangakonto numbrist, siis teatud juhtudel on pangapälekannete tegemiseks vaja rohkem andmeid, krediidasutuse nime, aadressi ja muid andmeid. Muudatus on vajalik, et pensioniregistri pidajal oleks võimalik korraldada pensioni väljamaksmist ka teistes riikides asuvate krediidasutuste kontodele, kus ülekannete tegemiseks vajalikele andmetele on omad nõuded (nt Venemaale).

Eelnõu § 8 punkt 3 (KoPS § 54 lõiked 4–6)

KoPS § 54 täiendatakse lõigetega 4–6. Uutes lõigetes reguleeritakse pensionikonto avamist isikutele, kes soovivad omandada vabatahtliku pensionifondi osakuid, kuid kes ei ole liitunud II sambaga ja kellele seetõttu ei ole pensionikontot veel avatud. Isikule, kellele pensionikontot veel avatud ei ole, avab pensioniregistri pidaja vabatahtliku pensionifondi osakute arvestamiseks pensionikonto. Pensioniregistri pidaja avab pensionikonto kontohalduri poolt talle edastatud pensionikontot omada sooviva isiku kirjaliku või kirjalikku taasesitamist võimaldava taotluse alusel. Seejuures pensionikontot avada sooviva isiku isikusamasuse tuvastamise ülesanne on kontohalduril (lõige 4). Nii on see ka praegu pensionikonto avamisel.

Kuivõrd pensionikontot saab isik avada ka otse pensioniregistri pidajale avaldust esitades, on ka III samba puhul antud isikutele võimalus konto avamiseks taotluse esitamine otse pensioniregistri pidajale. Seda saab isik teha kasutades digitaalallkirja või kasutades selleks oma internetipanga parooli (tema isikusamasus tuvastatakse registripidaja ja kontohalduri vahelise kokkuleppe kohaselt vastavate organisatsiooniliste ning riist- ja tarkvaraliste vahenditega ning taotlus esitatakse kirjalikku taasesitamist ja isiku identifitseerimist võimaldaval kujul) (lõige 5).

Et tagada andmete ajakohasus, kohustatakse isikut kontohaldurit või pensioniregistri pidajat oma andmete muutumisest teavitama. Pensionikonto avamisel esitatud andmete muutumisest tuleb teavitada viivitamata. Kui isik teavitab andmete muutumisest kontohaldurit, on viimasel omakorda

kohustus viivitamata teavitada pensioniregistri pidajat. Viimane tagab registriandmete uuendamise (lõige 6).

Eelnõu § 8 punkt 4 (KoPS § 54¹ lõige 9)

Paragrahv reguleerib vabatahtliku pensionifondi osakute sobivuse hindamist. Et eelnõu kohaselt tekib pensionikogujatel õigus esitada III sambaga seotud avaldusi ka otse pensioniregistri pidajale, lisatakse paragrahvi uus lõige, milles täpsustatakse, et kui avaldus esitatakse otse pensioniregistri pidajale, ei tule tal hinnata nende osakute sobivust pensionikogujale. Siiski tuleb pensionikogujat hoiatada, et vabatahtliku pensionifondi osakute sobivuse hindamine ei ole nõutud ja tema huvid võivad olla seetõttu vähem kaitstud. Sama kehtib ka juhul, kui pensionikoguja on ise pöördunud nt pensionifondi valitseja või kontohalduri poole.

Eelnõu § 8 punkt 5 (KoPS § 57 lõige 1)

KoPS § 57 lõike 1 sõnastust täpsustatakse. Sätestatakse, et osakute vahetamise avaldus tuleb esitada kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis kontohaldurile või registripidajale. Ka praegu esitatakse avaldused praktikas läbi kontohaldurite. Uudse lahendusena saab avaldusi esitama hakata ka otse pensioniregistri pidajale (nagu see on praegu II samba puhul).

Eelnõu § 8 punkt 6 (KoPS § 57 lõige 3)

KoPS § 57 lõikes 3 asendatakse viide pensionifondi deponooriumile viitega registripidajale. Vabatahtliku pensionifondi osakute vahetamist korraldab pensioniregistri pidaja, samuti osakute tagasivõtmist täiendava kogumispensioni kindlustuslepingu sõlmimiseks.

Eelnõu § 8 punkt 7 (KoPS § 58 lõige 1)

KoPS § 58 lõikes 1 asendatakse viide väärtpaberikontole viitega pensionikontole. Põhjuseks asjaolu, et vabatahtliku pensionifondi osakuid hakatakse registreerima pensionikontol, nagu see on ka kohustusliku pensionifondi osakute puhul.

Eelnõu § 8 punkt 8 (KoPS § 58 lõige 2)

KoPS § 58 lõikes 2 täpsustatakse, nagu § 57 lõikes 1, et osakute tagasivõtmiseks pärimise korral või täiendava kogumispensioni kindlustuslepingu sõlmimiseks tuleb avaldus esitada kontohaldurile või registripidajale (vt ka selgitust KoPS § 57 lõike 1 muutmisele).

Eelnõu § 8 punkt 9 (KoPS § 64 lõike 1 muutmise)

Vabatahtliku pensionifondi osakuomanikul on pensionile minnes õigus lasta oma pensionifondi osakud tagasi võtta ja saadud summa eest täiendava kogumispensioni kindlustuslepingu sõlmida. Raha kantakse sellisel juhul küll pensionifondist otse kindlustusseltsi, kuid avalduse osakute tagasivõtmiseks peab osakuomanik tegema ise pensionifondi valitsejale. Eelnõuga antakse osakute tagasivõtmise algatamiseks täiendav võimalus – kindlustusselts, kes on EVKSi mõistes kontohalduriks ja sõlmib osakuomanikuga täiendava kogumispensioni kindlustuslepingut saab õiguse ka ise see avaldus esitada, et osakuomanikule kuuluvad osakud tagasi võetaks. Seega tekib võimalus lepingu sõlmimise protsessi lihtsustamiseks osakuomaniku jaoks. Sellest tulenevalt täpsustatakse KoPS § 64 lõike 1 sõnastust.

Eelnõu § 8 punkt 10 (KoPS § 64 lõike 1¹ muutmise)

Eelmises punktis kirjeldatud muudatusest johtuvalt muudetakse ka uue investeerimisfondide seadusega KoPSi lisatud sätet. Välja jäetakse viide sellele, et osakute tagasivõtmist on õigus nõuda vaid osakuomanikul. Selle asemel sätestatakse, et osakute tagasivõtmine lepingu sõlmimiseks on lubatud, kui osakuomanik vastab samas sättes kehtestatud tingimustele.

Eelnõu § 8 punkt 11 (KoPS § 65 muutmise)

Kui osakuomanik soovib oma vabatahtliku pensionifondi osakute eest sõlmida täiendava kogumispensioni kindlustuslepingu tuleb tal esitada avaldus kontohaldurile või lasta kindlustusseltsil, kes ise on EVKSi mõistes kontohalduri staatuses ja kellega ta soovib lepingut sõlmida, esitada avaldus pensioniregistri pidajale (lõige 1). Seega säilib osakuomanikul võimalus esitada osakute tagasivõtmiseks avaldus, kuid ta saab enda jaoks protsessi lihtsustada, kui kindlustusselts on valmis tema eest selle avalduse esitama.

Lõikes 2 esitatakse andmete loetelu, mis on ka KOPS § 65 lõikes 2 esitatud. Erisusena on seaduses esitatud loetelust välja jäetud viide osakuomaniku allkirjale. Seda põhjusel, et seda allkirja ei saa panna kindlustusseltsi poolt pensioniregistri pidajale esitatavale avaldusele, millist see andmete loetelu samuti katma peaks. Kindlustusseltsi ja osakuomaniku omavahelist suhtlust KoPS ei reguleeri.

Lõikes 3 täpsustatakse, et osakute tagasivõtmise ja raha ülekandmise korraldab siiski pensioniregistri pidaja, mitte pensionifondi deponitoorium nagu lõikes 3 praegu viidatud on.

§ 9. KAVS muutmise

KAVS § 2 täiendamise eesmärk lõikega 6¹ on välistada KAVS-i kohaldamisalast teatud isikud, kellelt nimetatud seaduse nõuete täitmise nõudmine ei ole otstarbekohane ega ka mõistlik. KAVS ei ole piisavalt õiguselge osas, kas krediidiandjast või -vahendajast ühisrahastusettevõtja kaudu oma raha investeerivad isikud (edaspidi nimetatud ka investorid), kelle raha jõuab läbi krediidiandjast või -vahendajast ühisrahastusettevõtja tarbijateni, vajavad KAVS-i kohaselt tegevusluba või mitte.

Ühisrahastamine (ingl *crowdfunding*) on alternatiivne rahastamise viis, mille tegevus on suunatud kindla(te) projekti(de) finantseerimiseks, kaasates suure hulga füüsiliste ja/või juriidiliste isikute rahalisi panuseid¹⁴. Ühisrahastamine on järjest enam kasutatav rahastamise viis Eestis¹⁵. Eelmainitud kinnitab ka asjaolu, et laenuühise ühisrahastusega kaasati Eestis aastatel 2013–2014 kokku ligikaudu 17 miljonit eurot^{16,17}. Tõusvas joones liigub ka ühisrahastuses hõivatute arv, avanevad uued

¹⁴ Ühisrahastamine on uudne tegevuste ja ideede rahastamise viis, kus projektide elluviimiseks vajaminev raha kogutakse väikeste summade kaupa kokku paljudelt investoritelt. Ühisrahastuse veebiplatvormid viivad kokku pakkujaid, kes soovivad annetada, laenata või investeerida vaba raha, tarbijatega, kellel on vaja raha konkreetse projekti teostamiseks. Allikas: Technopolis Group Eesti OÜ ja Ernst & Young Baltic AS uuring jagamismajanduse kohta, Lisa C Finantsteenused, https://www.mkm.ee/sites/default/files/lisa_c_finantsteenused.pdf, lk 1.

¹⁵ Inimeste teadlikkus investeerimisest on tõusnud, ühisrahastust tunnustatakse ja nähakse kui head võimalust investeerimiseks. MTÜ FinanceEstonia 2015. aasta statistika kohaselt oli Eesti turul 4 peamist ühisrahastusettevõtjat, kelle vahel turg jagunes. Investeerimiskampaaniate koguarv oli 3936, millest edukalt lõppenuid 2535. Edukate investeerimiskampaaniatega kaasati 12 966 070 eurot. Investoreid oli 16 634. Allikas: Finance Estonia 2015. aasta esitatud statistika ühisrahastusettevõtete kohta.

¹⁶ Commission staff working document – report on crowdfunding in the EU Capital Markets Union, kättesaadav: http://ec.europa.eu/finance/general-policy/docs/crowdfunding/160428-crowdfunding-study_en.pdf, lk 11.

¹⁷ 2015. aastal kaasati Euroopas tegutsevate ühisrahastusettevõtete kaudu kokku hinnanguliselt 4,2 miljardit eurot, millest finantstulu pakkuvate ühisrahastusettevõtete kaudu kaasati 4,1 miljardit eurot, allikas: Ibid, lk 9. Eesti oli 2014. aastal mahuliselt 7. suurim ühisrahastuse turg Euroopas (0,022 miljardit eurot) ning tehingu mahtudest aastas inimese kohta jäi Eesti (16,7 eurot) Euroopas alla vaid Suurbritanniale (36 eurot). 2015. aastal olid Eesti vastavad näitajad 9 koht 0,032 miljardi euroga ja tehti 24,02 euro väärtuses tehinguid iga inimese kohta aastas. Allikas: Cambridge Centre for Alternative Finance, The 2nd European Alternative Finance Industry Report (September 2016), <http://eurocrowd.org/wp-content/blogs.dir/sites/85/2016/09/Sustaining-Momentum-Embargoed.pdf>, lk 20; 28-29.

võimalused ettevõtetele, eraisikutele ja tarbijatele, millel on kokkuvõttes positiivne mõju Eesti majandusele¹⁸.

Ühisrahaastuse mudelid võib suures plaanis liigitada finantstulu pakkuvateks¹⁹ ja mittepakkuvateks²⁰. Ärimudelite järgi aga kolmeks peamiseks alamkateooriaks, milleks on ühissponsorlus, osaluspõhine ühisinvesteering ja ühislaenamine.²¹ Kuna valdkond areneb kiiresti, tekib pidevalt juurde uusi ühisrahaastuse vorme (nt pensioniühistute ja ühisrahaastuse hübriidid, nt TÜ Tuleva). Ühissponsorluse all võib mõista annetuspõhiseid piiratud kompensatsiooniga või ilma selleta toimivaid mudelid, mille eesmärgiks on eelkõige sotsiaalse hüve teenimine. Osaluspõhise investeeringu puhul investeeritakse projektidesse võimaliku kasumijagamise eesmärgil. Ühislaenamise valdkonnas esineb ärimudelite paljus, kuid kõik need põhinevad oma olemuselt inimeselt inimesele (või inimeselt ettevõttele või ettevõtelt ettevõtetele) laenudel eesmärgiga teenida intressitulu.²²

Finantsturul tegutsevatele ettevõtjatele kehtestatud tingimuste ühtlustamiseks kehtestati KAVS-iga nõuded eelkõige mitte-pankadest krediitandjate ja –vahendajate tegevusele, kes annavad või vahendavad krediiti tarbijatele. KAVS kohustab selliseid ühisrahaastusettevõtjaid, kes annavad või vahendavad krediiti tarbijale, taotlema Finantsinspeksioonilt tegevusloa ja viima oma tegevuse vastavusse KAVS-is sätestatud nõuetega. Finantsinspeksioon on andnud ühisrahaastusettevõtjatele tegevuslubasid tegutsemiseks nii krediitandjatena (nt Bondora AS) kui ka kredidivahendajatena (nt Omaraha OÜ), tulenevalt vastavate ühisrahaastuse mudelite eripärastest²³.

Seetõttu on mõistlik, et isikule, kes annab tarbijale krediiti krediitandjast või -vahendajast ühisrahaastusettevõtja kaudu, või isikule, kes võtab üle krediitandja poolt loovutatud tarbijakrediitilepingust tuleneva nõude, ei kohaldata krediitandja kohta KAVS sätestatud, kui krediitandja annab või kredidivahendaja vahendab tarbijale sellist investori poolt antud krediiti, välja arvatud hüpoteekkrediiti, oma majandus- või kutsetegevuses ja täidab tarbijakrediidi andmisel ise KAVS-is krediitandjale või -vahendajale sätestatud nõudeid. Nõude loovutamiseks on käsitletav võlaõigusseaduse § 164 lõikes 1 nimetatud tegevus. Nimetatud välistus kohaldub ka sellisel juhul, kui krediitandja, kes täidab KAVS-i nõudeid, annab tarbijakrediitilepingust tulenevad õigused ja kohustused investorile üle lepingu ülevõtmise käigus vastavalt VÕS § 179 lõikele 1. Välistuse kohaldamise eelduseks on see, et lepingutingimused tarbijast võlgniku jaoks ei muutu. Samuti see, et tarbijale ei kohaldata nõude loovutamise seoses halvemaid tingimusi võrreldes sellega, mis lepiti kokku esialgselt krediitilepingus krediitandja ja tarbija vahel. Kõnealuse erandi tegemine ei vähenda tarbijate kaitset, kuna sellise lahenduse puhul kohustab tegevusloa omav krediitandja või -vahendaja ise täitma KAVS-is sätestatud nõudeid.

§ 10. KAS muutmine

¹⁸ Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, <https://www.mkm.ee/et/uudised/uuring-jagamismajanduse-kaive-eestis-oli-mullu-ule-40-miljoni-euro>.

¹⁹ Finantstulu võimaldavad mudelid jagunevad eelkõige laenuühisteks ja investeeringu- või osaluspõhisteks, allikas: Finantsinspeksioon, Algatus ühisrahaastuse reguleerimiseks, kättesaadav: http://www.fi.ee/public/2016_09_Uhisrahaastuse_seaduse_eelnou.pdf, lk 1.

²⁰ Finantstulu mittepakkuvad mudelid jagunevad auhinna- ja annetuse põhisteks, allikas: Ibid.

²¹ Bondora AS (endine isePankur) oli Eestis esimene ühisrahaastuse platvorm, käesoleval ajal on Eestis registreeritud juba 15 ühisrahaastuse platvormi. Neist ühissponsorlusega tegelevad Hooandja (2012) ja Stardipaik (2014). Osaluspõhise ühisinvesteeringuga tegelevad Funderbeam (2013), Fundwise (2014), Tuleva (2016), ElektriTransport (2016). Ühislaenamisega tegelevad Bondora (2008), Omaraha (2011), EstateGuru (2013), MoneyZen (2013), Crowdfunder (2014), Investly (2014), Mintos (2015), City NOW (2015), Inwise (2015).²¹ Allikas: Technopolis Group Eesti OÜ ja Ernst & Young Baltic AS uuring jagamismajanduse kohta, Lisa C Finantsteenused, Hetkeseis Eestis, https://www.mkm.ee/sites/default/files/lisa_c_finantsteenused.pdf, lk 5. Ettevõtte taga sulgudes olev number on ettevõtte Eestis registreerimise aasta.

²² Technopolis Group Eesti OÜ ja Ernst & Young Baltic AS uuring jagamismajanduse kohta, Lisa C Finantsteenused, Hetkeseis Eestis, https://www.mkm.ee/sites/default/files/lisa_c_finantsteenused.pdf, lk 2.

²³ Finantsinspeksioon, turuosalised, <http://www.fi.ee/index.php?id=285>.

KAS-s muudetakse järgmisi sätteid: § 33 lõige 5, § 133 lõike 3 punkt 3, § 115⁸ lõige 4, § 115¹² ja § 115⁸ lõige 4.

KAS muudatusi võib pidada tehnilisteks. Muudatuste eesmärk on viia KAS kooskõlla EVKS-s kasutatavate uute põhimõistetega. Lisaks EVKS-s pealkirjale muudetakse EVKS-s ka senist üldist registripidajamõistet „Eesti väärtpaberite keskregistripidaja“, mis asendatakse vastavalt kas mõistega „väärtpaberite keskdepositoorium“ või ka „pensioniregistri pidaja“.

§ 11. KrMS muutmine

KrMS § 142 lõiget 9 tuleb muuta, täpsustamaks, et tulevikus võib prokuratuur esitada väärtpaberi arestimiseks arestimääruse lisaks Eesti väärtpaberite registri pidajale ka mõnele teisele Eestis teenuseid osutavale väärtpaberite keskdepositooriumile.

§ 12. MsüS muutmine

MsüS § 2 lõike 4 punkti 6 tuleb muuta, täpsustamaks, et tulevikus võib lisaks Eesti väärtpaberite registri pidajale ka mõni muu väärtpaberite keskdepositoorium olla aktsiaraamatu pidaja.

§ 13. MTVS muutmine

MTVS muudetakse järgmisi sätteid: § 8¹ lõiked 2 ja 3, § 10 lõike 2 punkt 7 ning lõiked 3 ja 4.

MTVS muudatusi võib pidada tehnilisteks. Muudatuste eesmärk on viia MTVS kooskõlla EVKS-s kasutatavate uute põhimõistetega. Lisaks EVKS-s pealkirjale muudetakse EVKS-s ka senist üldist registripidajamõistet „Eesti väärtpaberite keskregistripidaja“, mis asendatakse vastavalt kas mõistega „väärtpaberite keskdepositoorium“ või ka „pensioniregistri pidaja“.

Samuti asendatakse senine keskne mõiste „Eesti väärtpaberite keskregister“ mõistega „väärtpaberite keskdepositooriumi peetav register“. Viimane register hõlmab lisaks Eesti väärtpaberite registri pidaja peetavale registrile ka teisi Eestis teenuseid osutada võivate keskdepositooriumite registreid.

§ 14. MKS muutmine

Seaduse § 130 lõike 1 punktis 5 muudetakse viidatud seaduse pealkirja (Eesti väärtpaberite keskregistri seaduse asemel on väärtpaberite registri seadus).

§ 15. PankrS muutmine

PankrS muudetakse järgmisi sätteid: § 21 lõige 3, § 34 lõige 3, § 36 lõige 3, § 41 pealkiri ja lõige 1, § 103 lõige 4 ning § 115.

MTVS muudatusi võib pidada tehnilisteks. Muudatuste eesmärk on viia MTVS kooskõlla EVKS-s kasutatavate uute põhimõistetega. Lisaks EVKS-s pealkirjale muudetakse EVKS-s ka senist üldist registripidajamõistet „Eesti väärtpaberite keskregistripidaja“, mis asendatakse vastavalt mõistega „väärtpaberite keskdepositoorium“. Samuti asendatakse mõiste „Eesti väärtpaberite register“ mõistega „väärtpaberite register“.

CSDR-määruse tõttu tuleb muuta PankrS § 21 lõiget 3 ja §-i 41 seoses käsutuskeelu kandmisega keskregistrisse ja täiendada seda väärtpaberikonto blokeerimise võimalusega ka mõnes muus väärtpaberite keskdepositooriumis. Edaspidi seatakse käsutuskeeld PankrS § 20 (enne pankroti väljakuulutamist) ja § 41 alusel lisaks Eesti väärtpaberite keskregistrile ka muus väärtpaberite registri pidamise seaduses nimetatud väärtpaberite keskdepositooriumis registreeritud väärtpaberitele

väärtpaberite või väärtpaberikonto blokeerimise teel. Avalduse väärtpaberite keskdepositooriumis registreeritud väärtpaberite või väärtpaberikonto blokeerimiseks esitab pankrotimääruse alusel haldur (§ 41 lõike teine lause). Pankroti väljakuulutamisel määruse (EÜ) nr 1346/2000 maksejõuetusmenetluse kohta (EÜT L 160, 30.06.2000, lk 1–18) (edaspidi *maksejõuetusmenetluse määrus*) artikli 3 lõike 1 alusel võib avalduse esitada ka pankroti välja kuulutanud riigi muu pädev asutus (§ 41 lõike 1 viimane lause).

PankrS § 21 lõiget 3 ja § 34 lõiget 3 täiendatakse viitega väärtpaberite registri pidamise seaduses nimetatud depositooriumi peetvale registrile. Samas peab arvestama, et heauskse omandamise võimalikkus sõltub siiski kohaldatavast õigusest ja igal üksikjuhul (juhul, kui tegemist on välisriigi depositooriumiga) tuleb tuvastada, millise riigi õigusnormid välismaise elemendi esinemisel kohaldamisele kuuluvad.

Muuta tuleb ka võlausaldajate teavitamise kohustust reguleerivat sätet PankrS § 34 lõikes 3. Edaspidi teavitab pankrotihaldur pankrotimäärusest ning võlausaldajate esimese üldkoosoleku ajast ja kohast sama paragrahvi lõikes 1 sätestatud viisil võlausaldajaid, kellel kinnistusraamatust, laevakinnistusraamatust, kommertspandiregistrist, või väärtpaberite keskdepositooriumist nähtuvalt võib olla rahaline nõue võlgniku vastu. See põhimõte kehtib edaspidi jätkuvalt ka nende võlausaldajate kohta, kelle harilik viibimiskoht või elu- või asukoht on mõnes teises Euroopa Liidu liikmesriigis. Depositooriumide, mis asuvad Eesti jurisdiktsioonist väljas, puhul on võimalik rakendada maksejõuetusmenetluse määrust. Maksejõuetusmenetluse määruse kohaselt tunnustatakse teise riigi haldurit piiriüleselt, tunnustatakse ka pankrotiotsust, halduri tegevust laiemalt. Nimetatud määruse kohaldamisel on pankrotihalduril võimalik esitada ka teise riigi depositooriumile nt pankrotimärke tegemise avaldus.

Eelnõuga ei plaanita muuta PankrS § 36 põhimõtteid. Pankroti väljakuulutamisega läheb võlgniku õigus pankrotivara valitseda ja käsutada üle pankrotihaldurile, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti (lõige 1). Võlgniku poolt pärast pankroti väljakuulutamist tehtud pankrotivara hulka kuuluva eseme käsutustehing on tühine (lõike 2 esimene lause). Pärast pankroti väljakuulutamist tehtud pankrotivara hulka kuuluva eseme käsutustehing ei ole tühine, kui isik omandab eseme heauskselt, sh ka tuginedes nt väärtpaberite registris nähtavale infole, sest vastavalt EVKS § 9 lõikele 2 juhul, kui isik omandab registrile tuginedes heauskselt väärtpaberi või õiguse väärtpaberile, loetakse registrikanne tema suhtes õigeks.

§ 16. RahaPTS muutmise

RahaPTS-s muudetakse järgmisi sätteid: § 3 lõige 2¹ ja § 40 lõige 1.

- 1) paragrahvi 3 lõikes 21 asendatakse sõnad „Eesti väärtpaberite keskregistri pidaja“ sõnadega „väärtpaberite keskdepositooriumi“;
- 2) paragrahvi 40 lõikes 1 asendatakse sõnad „Eesti väärtpaberite keskregistris“ sõnadega „väärtpaberite keskdepositooriumi peetavas registris“.

RahaPTS muudatusi võib pidada tehnilisteks. Muudatuste eesmärk on viia RahaPTS kooskõlla EVKS-s kasutatavate uute põhimõistetega. Lisaks EVKS-s pealkirjale muudetakse EVKS-s ka senist üldist registripidajamõistet „Eesti väärtpaberite keskregistripidaja“, mis asendatakse vastavalt kas mõistega „väärtpaberite keskdepositoorium“ või ka „pensioniregistri pidaja“.

Samuti asendatakse senine keskne termin „Eesti väärtpaberite keskregister“ terminiga „väärtpaberite keskdepositooriumi peetav register“. Viimane register hõlmab lisaks Eesti väärtpaberite registri pidaja peetavale registrile ka teisi Eestis teenuseid osutada võivate keskdepositooriumite registreid.

§ 17. REÕS muutmise

Väärtpaberite keskdepositooriumide regulatsiooni muutumine toob kaasa ka vajaduse muuta ja täpsustada rahvusvahelise eraõiguse norme.

REÕS §-s 23¹ järgi määratletakse registrikande kaudu väljendatavatele väärtpaberitele kohalduv õigus *lex rei sitae* põhimõttest teatud mõttes erinevalt. REÕS § 23¹ lõike 1 kohaselt kohaldatakse aktsiale, võlakohustusele ja muule õigusele, mida väljendatakse registrikande kaudu (registreeritud väärtpaber), selle riigi õigust, kus vastavat registrit peetakse. Sama paragrahvi lõike 2 kohaselt juhul, kui üks isik (valitseja) valitseb registreeritud väärtpaberit teise isiku jaoks ja arvel muus kui § 23¹ lõikes 1 nimetatud registris või kontol (vastav register), kohaldatakse vastavas registris tehtud kandega väljendatud õigusele (valitseja kaudu hoitava väärtpaber) selle riigi õigust, kus valitseja kaudu hoitava väärtpaberi kohta vastavat registrit peetakse.

REÕS § 23¹ lõike 3 järgi kohaldatakse registrikande kaudu väljendatavatele väärtpaberitele, sh aktsiatele *Place of the Relevant Intermediary Approach* (edaspidi *PRIMA*) reeglit, s.o registri pidamise riigi õigust. Normi sõnastus võib tunduda väga laiana (§ 23¹ lõige 3), st kohaldatav õigus peab selle normi alusel reguleerima järgmisi küsimusi: väärtpaberi õiguslik olemus (punkt 1); asjaõiguse sisu, tekkimine ja lõppemine väärtpaberi suhtes (punkt 2); väärtpaberi käsutamise tagajärjed väärtpaberist tulenevatele õigustele (punkt 3); väärtpaberist tulenevate õiguste teostamise tingimused (punkt 4); väärtpaberi kasutamine tagatisena, sealhulgas müügiõiguse tekkimine ja teostamine (punkt 5); väärtpaberit koormavate õiguste järjekoht (punkt 6) ning valitseja õigused ja kohustused valitseja kaudu hoitava väärtpaberi suhtes (punkt 7).

Justiitsministeeriumi palvel analüüsis Tartu Ülikooli prof dr. iur Karin Sein REÕS § 23¹ CSDR-määruse valguses ning palus teha ettepanekud, kui vaja, ka sätte muudatusteks.

Prof Sein viitas, et REÕS § 23¹ on arvelduste lõplikkuse direktiivi artikli 9 lõige 2 ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2002/47/EÜ finantstagatiskokkulepete kohta artikli 9 Eesti õigusesse ülevõtmise tulemus. Nimetatud sätted reguleerivad kollisiooninorme registreeritud väärtpaberite tagatisena kasutamise asjaõiguslike aspektide kohta. Mõlema direktiivi mainitud sätetes ja seetõttu ka REÕS §-s 23¹ on lähtutud *PRIMA* reeglist – väärtpaberile kohaldub selle riigi õigus, kus väärtpaberi kohta registrit peetakse. Prof Karin Sein on rõhutanud, et siin tuleb tähele panna olulist aspekti: mainitud direktiivide eesmärk on olnud „reguleerida kollisiooniõiguslikul tasemel üksnes registreeritud väärtpaberite teatud asjaõiguslike aspekte, eelkõige tagatise seadmisega seonduvat. Seevastu REÕS § 23¹ lõike 1 sõnastusest: „Aktsiale /.../ kohaldatakse selle riigi õigust, kus vastavat registrit peetakse“ võib jääda ekslik mulje, nagu reguleeriks antud säte kogu registreeritud aktsiaga seonduvat õiguslikku, sh ühinguõiguslikku probleematikat.“

Prof Seina hinnangul on võimalik seda ekslikku tõlgendust ületada süstemaatilist tõlgendusviisi kasutades, sest säte paikneb REÕS neljandas osas pealkirjaga „Esemed“ ning enamik selle osa eelnevatest sätetest on asjaõiguslikud kollisiooninormid. Kumatigi on ka üleviidatud direktiiviga kooskõlas tõlgendamise kaudu võimalik sätet mõista selliselt, et selle reguleerimisesemeks on üksnes registreeritud väärtpaberitega seonduvatele asjaõiguslikele aspektidele kohalduv õigus. Prof Sein teeb ettepaneku, et kui tõlgendamisele lootma jäämist peetakse liiga ebaselgeks, siis võib REÕS § 23¹ sõnastust ka vastavalt täpsustada. Prof Sein märgib ka seda, et REÕS § 23¹ kohaldumisala on laiem kui ülalkirjeldatud direktiivide omad, hõlmates mitte üksnes väärtpaberite kui tagatisega seonduva, vaid ka nt väärtpaberite omandamise. Prof Sein leiab, et sellistele asjaõiguslikele küsimustele *PRIMA* reegli kohaldamine ei ole direktiividega ega ka CSDR-määrusega vastuolus ning vastab rahvusvaheliselt tunnustatud põhimõtetele. Prof Sein viitab, et CSDR-määruse preambuli põhjenduspunkti 57 kohaselt tuleks kiiresti kehtestada selged eeskirjad õiguse kohta, mida kohaldatakse nende väärtpaberite asjaõiguslikele aspektidele²⁴, mida hoitakse keskdepositooriumis peetavatel kontodel. Kuid CSDR-määruse samas punktis mõeldakse, et see on siiski CSDR-määruse kohaldumisala ületav horisontaalne küsimus, mida võiks käsitleda tulevastes liidu seadusandlikes

²⁴ Määruse tõlge eesti keelde (viidatakse „väärtpaberite omandiõigusele“) on ekslik, ingliskeelses versioonis on kasutatud väljendit: „*law applicable to proprietary aspects*“

aktides. Prof Sein sedastab, et põhjenduspunktist on „selge, et antud määrus registreeritud väärtpaberitega seonduvatele asjaõiguslikele aspektidele üldse ei kohaldu“. „Seega ei nõua CS DR-määrus registreeritud väärtpaberite asjaõiguslike aspekte reguleeriva (siseriikliku) kollisiooninormi muutmist“, märgib prof Sein. Vastava kollisiooninormina on vaadeldav ka REÕS § 23¹. Prof Sein: „kuna registreeritud väärtpaberitega seonduvatele asjaõiguslikele aspektidele kohaldatava õiguse reeglid jäävad uue määruse alt välja, siis ei tingi uus määrus iseenesest § 23¹ muutmist“.²⁵

keskdepositooriumi
_analys prof K. Sein

Väärtpaberitele kohalduva kollisiooniõiguse reeglid leiduvad ka Haagi Rahvusvahelise Eraõiguse Konverentsi poolt välja töötatud vahendaja kaudu omatavate väärtpaberite suhtes eksisteerivatele õigustele kohaldatava õiguse 2006. a 5. juuli Haagi konventsioonis²⁶, millega on seni ühinenud üksnes Ameerika Ühendriigid, Šveitsi Konföderatsioon ning Mauritiuse Vabariik²⁷. Konventsiooni artiklis 4 sisaldub n-õ primaarreegel: kohaldatav õigus on selle riigi õigus, milles on otsesõnu kokkulepitud kontolepingus kui kontolepingule kohalduv õigus või kui kontoleping näeb ette mõne teise riigi õiguse kohaldamise, kohaldub selle teise riigi õigus. See põhimõte kohaldub vaid juhul, kui vahendajal on lepingu sõlmimisel selles riigis konventsioonis toodud väga detailsetele tingimustele (vt artikli 4 lõike 1 punkt a) ja artikli 4 lõige 2) vastav püsiv asukoht (*office*).

Kokkuvõtteks on PRIMA reegel olnud printsibiina REÕS-s 1. maist 2004. a ning põhimõtteliselt tuleks õiguskindluse huvides seda püüda muuta nii vähe, kui võimalik. Samas on muutmisvajadus siiski olemas, tagamaks, et Eestis asutatud ja Eesti äriregistrisse kantud aktsiaseltside aktsiate olemus, samuti sellest tulenevad õigused määratletaks siiski Eesti õiguse alusel, olenemata, kes/kus on konkreetset aktsiaraamatu pidaja või millise riigi õigus kohalduks PRIMA reeglit rakendades. Tegemist on olemuslikult ühinguõiguse küsimustega, millele tuleb kohaldada sama õigust kui ülejäänud ühinguõiguslikele küsimustele. Õigusselguse huvides lisatakse REÕS § 15 ulatusse veel üks punkt: juriidilisele isikule kohaldatava õigusega määratletakse juriidilises isikus osaluse või sellega sarnaneva õiguse olemus ning osaluse või õiguse tekkimise ja teostamise põhimõtted. Lisaks täiendatakse samal eesmärgil REÕS § 23¹ lõikega 4, täpsustamaks, et §-s 23¹ sisalduvat üldreeglit ei rakendata juriidilises isikus osaluse või vahetuskirjade või muude selletaoliste õiguste olemusele ning õiguse tekkimise ja teostamise põhimõtetele. Neis küsimusis kohaldatakse juriidilise isiku kollisiooninormi (REÕS § 15 täiendamine punktiga 9).

§ 18. RSanS muutmise

RSanS § 6 lõikes 8 asendatakse sõnad „Eesti väärtpaberite keskregistri seaduse“ sõnadega „väärtpaberite registri pidamise seaduse“. Tegemist on tehnilise muudatusega, mille eesmärk on viia RSanS kooskõlla uue EVKS pealkirjaga.

§ 19. RLS muutmise

RLS § 23 lõike 1 punkt 4 tuleb muuta, täpsustamaks, et tulevikus võib lisaks Eesti väärtpaberite registri pidajale ka mõni muu väärtpaberite deponoorium olla aktsiaraamatu pidaja.

§ 20. SanS muutmise

²⁵ Karin Sein „Analüüs Euroopa Liidu keskdepositooriumide määruse ja REÕS § 23¹ suhte kohta, lisatud seletuskirjale.

²⁶ Asjaõigusseadus II. Kommenteeritud väljaanne. P. Varul, I. Kull, V. Kõve, M. Käerdi, T. Puri (koost). Tallinn: Juura 2014, § 314¹ komm. 3.3.3 b), lk 451

²⁷ http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.status&cid=72

Saneerimisseaduse § 3 lõikes 3 asendatakse sõnad „Eesti väärtpaberite keskregistri pidajale“ sõnadega „väärtpaberite keskdepositooriumile“. Tegemist on tehnilise muudatusega, mille eesmärk on viia RSanS kooskõlla EVKS uue registripidaja mõistega.

§ 21. SMS muutmine

SMS § 10 lõigetes 4 ja 4¹, § 11 lõigetes 2 ja 3 ning § 13 lõigetes 6–9, 11 ja 12 viiakse registripidaja määratlemiseks kasutatav mõiste kooskõlla eelnõus esitatud EVKSi muudatustega (võetakse kasutusele mõiste „pensioniregistri pidaja“).

§ 22. TFS muutmine

Parandatakse mõisted (TFS § 44 lõige 2, § 70 lõiked 2 ja 4, § 72 lõiked 1–3, § 73 lõiked 1 ja 4, § 92 lõige 1 ja § 93 lõige 1) ja viites kasutatud seaduse pealkiri (TFS § 44 lõige 2).

Muudatuste eesmärk on viia TFS kooskõlla EVKS-s kasutatavate uute põhimõistetega. Lisaks EVKS-s pealkirjale muudetakse EVKS-s ka senist üldist registripidajamõistet „Eesti väärtpaberite keskregistripidaja“, mis asendatakse mõistega „väärtpaberite keskdepositoorium“.

§ 23. TuMS muutmine

TuMS-s muudetakse järgmisi sätteid: § 42 lõige 2², § 57 lõige 5, § 57¹ lõige 5².

Muudatuste eesmärk on viia TuMS kooskõlla EVKS-s kasutatavate uute põhimõistetega. Lisaks EVKS-s pealkirjale muudetakse EVKS-s ka senist üldist registripidajamõistet „Eesti väärtpaberite keskregistripidaja“, mis asendatakse mõistega „väärtpaberite keskdepositoorium“ või „pensioniregistri pidaja“.

TuMS § 57¹ lõike 5 esimeses lauses asendatakse vabatahtliku pensionifondi fondivalitseja pensioniregistri pidajaga, kellel tekib fondivalitseja asemel deklaratsioonide esitamise kohustus.

§ 24. TMS muutmine

Muudatuste eesmärk on viia TMS kooskõlla EVKS-s kasutatavate uute põhimõistetega. Lisaks EVKS-s pealkirjale muudetakse EVKS-s ka senist üldist registripidajamõistet „Eesti väärtpaberite keskregistripidaja“, mis asendatakse mõistega „väärtpaberite keskdepositoorium“.

TMS-s on mitu sätet, mille alusel on ka Eesti väärtpaberite registri pidajal teatav abistav roll täitemenetluse läbiviimisel. Nii on kohtutäituril õigus nõuda vastavalt TMS § 26 lõikele 3 Eesti väärtpaberite registri pidajalt andmeid võlgniku väärtpaberikontode kohta. Et aktsiaraamatut saab tulevikus pidada mõni muu väärtpaberite keskdepositoorium, tuleks sama kohustus sätestada ka selle suhtes. TMS § 26 täiendatakse seega viitega muule väärtpaberite keskdepositooriumile ning seadusesse viiakse uus, TMS konteksti paremini sobiva üldmõiste (tähistamaks nii EVK-d kui ka muu depositooriumi) – „registripidaja“.

Muuta tuleb ka TMS § 124 lõiget 6. Kehtiva sätte kohaselt esitab kohtutäitur EVK-s registreeritud väärtpaberite müügiks registripidajale või depositooriumile korralduse arestitud väärtpaberite ülekandmiseks kohtutäituri ametialasele väärtpaberikontole. Korraldus edastatakse registripidajale posti teel või vajalike tehniliste tingimuste ja vastava kokkuleppe olemasolu korral elektrooniliselt kohtutäiturile kasutamiseks kohustusliku infosüsteemi vahendusel. Registripidaja või tulevikus ka väärtpaberite keskdepositoorium täidab korralduse võlgniku väärtpaberikonto debiteerimise ja kohtutäituri väärtpaberikonto krediteerimise teel.

Täitemenetluse puhul tuleb aga edaspidigi arvestada territoriaalsuse printsiibiga (TMS § 4 lõige 4). Nii tuleb igal üksikjuhul arvesse võtta, kas konkreetne teenusepakkuja ja tema peetav register paikneb Eesti jurisdiktsioonis või mitte ning kas kohtutäituril on reaalselt võimalik deponooriumi vahendusel väärtpabereid arestida. Kui registripidaja tegutseb Eestis nt filiaalina (nagu krediidasutused teatud juhtudel), on põhjust arvata, et kohtutäituriga koostöö täitemenetluses on võimalik. Samas kui deponoorium pakub teenust nn piiriülese passi abil otse nt Rootsis ning ka register asub Rootsis, ei pruugi territoriaalsuse printsiip sellisel deponooriumil Eesti kohtutäituri täitekorraldusi võimaldada täita.

§ 25. VPTS muutmine

Eelnõu § 25 punkt 1 (VPTS § 12 lõike 2 punkti 5 muutmine)

VPTS § 12 lõike 2 punktiga 5 suurendatakse väärtpaberite avaliku pakkumise prospektivaba künnist seniselt 100 000 eurolt 1 000 000 euroni.

Majanduse sujuva vereringe jaoks on oluline, et raha pakkujatel ehk investoritel oleks võimalikult head võimalused raha ettevõtjatele pakkuda. Mida sujuvamalt on raha kaasamine kapitaliturul korraldatud, seda kergem on ettevõtjatel leida rahastust ning investoritel sobivaid investeerimisobjekte.

Investorid võivad teha investeerimisotsuse erinevatel kaalutlustel. Pikema tegevusajalooga ettevõtetel on võimalik jälgida rahavooge ja kasumlikkust, uute ja riskantsemate ettevõtete puhul vaadatakse eelkõige juhtkonna motiveeritust ja kogemusi. Sõltumata kaalutlustest peaksid siiski kõik investorid arvestama sellega, et mida suurem tulusus, seda suurem võib olla ka investeeringu risk. Vastava riski hindamiseks peab suuremahuliste raha kaasamiste korral avaldama investoritele ka avaliku pakkumise ehk emissiooni prospekti, kus on esitatud investorile investeerimisotsuse tegemiseks vajalik teave.

Väärtpaberite avaliku pakkumise prospekti koostamise tingimusi reguleerib Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2003/71/EÜ väärtpaberite üldsusele pakkumisel või kauplemisele lubamisel avaldatava prospekti ja direktiivi 2001/34/EÜ muutmise kohta (ELT L 345, 31.12.2003, lk 64–89), viimati muudetud direktiiviga 2013/50/EL (ELT L 294, 06.11.2013, lk 13–27) (edaspidi *prospektidirektiiv*).

Prospektidirektiivi kohaselt on riikidel õigus lubada ilma prospektita kaasata kapitali avalikult kuni 5 miljoni euro ulatuses. Eestis on avalikuks pakkumiseks nõutav prospekt juhul, kui pakkumise maht ületab 100 000 eurot. Vastav nõue pärineb 2001. aastast. 15. a tagasi määratud künnis ei arvestanud tulevaste tehnoloogia arengust tingitud kapitali kaasamiste võimalustega, näiteks ühisrahastusega.

Teistes EL riikides on prospektivabad künnised järgmised:

Pakkumise maht, mille puhul ei ole prospekt nõutav	Liikmesriigid
5M€	Horvaatia, Kreeka, Iiri, Itaalia, Leedu, Malta, Portugal, Hispaania, UK
2.5M€	Holland, Rootsi, Soome
1.5M€	Luksemburg
1M€	Tšehhi, Taani, Rumeenia
300,000 €	Belgia
250,000 €	Austria
100,000 €	Eesti, Bulgaaria, Saksamaa, Ungari, Läti, Slovakkia, Sloveenia, Prantsusmaa

Eesti majandus ja ettevõtted on suhteliselt väikesed, mistõttu on siia keeruline kaasata suurematest rahapaigutustest huvitatud välisinvestorite kapitali. Seetõttu on oluline just kohaliku kapitalituru

arendamine, mis aitab paigutada kohalike investorite raha siinsesse majandusse. Avaliku pakkumise korraldamise kulu, sh prospekti koostamise kulu, võib ulatuda hinnanguliselt kuni 50 000 euroni. Prospektile esitatud põhjalike nõuete tõttu tuleb emitentidel kaasata prospekti koostamisse ka õigusnõustajad, samuti kaasatakse pakkumise korraldajad, kelle kaasabil korraldatakse ka pakkumise turustamine ja lahendatakse väärtpaperite emiteerimisega kaasnevad tehnilised küsimused.

Finantstulu võimaldavad ühisrahastusmodelid jagunevad eelkõige laenu põhiseks ja investeerimis- või osalus põhiseks. Esimese, laenu põhise mudeli puhul otsib rahastuse taotleja ühisrahastusettevõtte kaudu avalikkuselt rahalisi vahendeid laenulepingu alusel projekti rahastamiseks lubadusega saadud laenusumma kokkulepitud tähtajaks intressidega või intressideta tagastada. Teise, investeerimis- või osalus põhise mudeli korral pakub rahastuse taotleja avalikult ühisrahastusettevõtte kaudu investeerimisvõimalust rahastuse taotleja ettevõtte väärtpaperitesse, aktsiatesse, osadesse või omakapitali instrumentidesse saades vastutasuks osaluse, võlakirja või osa projekti tulust.²⁸

Eestis levinud ühisrahastusmodelitest on levinud eelkõige laenulepingu alusel projektide rahastamine. Selle üheks põhjuseks võib pidada 100 000 euro suurust prospektikünnist, mille ületamisel on kuluka prospekti koostamine kohustuslik. Väärtpaperite eelistamine ühisrahastusel kapitali kaasamisel nn laenu toodetele muudaks ühisrahastamise senisest läbipaistvamaks ja aitaks alandada ka kulusid. See võimaldaks investoritel investeerida otse ettevõttesse ja saada otse selle omanikeks. Seega kaoks ära vajadus kasutada investeerimiseks eraldi asutatavat äriühingut, kes koondab laenu toodetena investorite raha ja investeerib selle soovitud ettevõttesse. Otse ettevõtte omanikuks saamine vähendaks ka investorite jaoks ühisrahastuse vahendajaga seotud riske.

Väiksemate alustavate ettevõtete jaoks ei ole kapitali kaasamine avaliku pakkumise prospekti koostamise kulu tõttu mõistlik. Paljud ettevõtjad on kasutanud kapitali kaasamiseks järjest rohkem ühisrahastusplatvormi, mille abil on võimalik hõlpsasti investorite raha kaasata. Eestis võeti 2016. a FinanceEstonia eestvedamisel vastu hea ühisrahastuse tava²⁹, millega on liitunud kõik suuremad Eestis tegutsevad ühisrahastuse pakkujad. Hea ühisrahastuse tava koostamist võib pidada igati tervitatavaks, sest see loob raamistiku ühisrahastuse pakkujatele, kelle kaudu Eestis igapäevaselt kapitali kaasatakse.

Hea ühisrahastuse tava üheks eesmärgiks on ka koguda andmeid ühisrahastusprojektide kohta. FinanceEstonia eestvedamisel kogutud andmete kohaselt oli 2015. a investeerimiskampaaniate ehk pakkumiste koguarv 3 936. Edukalt lõppenud kampaaniate kaudu kaasati 12 966 070 eurot, suurima edukalt lõppenud nelja ühisrahastuse pakkuja keskmine kampaania maht oli 269 050 eurot, suurim edukalt lõppenud kampaania maht oli 557 000 eurot.

2015. a osales ühisrahastusprojektides 16 634 investorit, mis on märkimisväärne investorite arv. 2016. a kohta vastavat statistikat veel ei ole, kuid tõenäoliselt on nii pakkumiste koguarv kui ka kampaaniate kaudu kaasatud summad varasemast märksa suuremad. See viitab sellele, et senine prospektivaba künnis 100 000 eurot on muutumas ühisrahastuse kaudu raha kaasamisel järjest suuremaks takistuseks juhul, kui ühisrahastusel soovitakse kapitali kaasata üleantavate väärtpaperite emiteerimise kaudu ehk viisil, mis nõuab prospekti koostamist.

Eestis on olnud registreeritud avalike pakkumise arv tagasihoidlik. 2016. a registreeriti Finantsinspeksioonis viis avalikku pakkumist, pakkumiste mahud jäid vahemikku 5–40 miljonit eurot. 2015. a registreeriti kolm avaliku pakkumise prospekti, mis koostati kõik lähtuvalt prospektidirektiivi nõuetest. Aktsiaemissioonide mahud jäid 2015. a vahemikku 31–36 miljonit eurot. 2014. a registreeriti Eestis Finantsinspeksioonis kaks prospekti. 2014. a jäid pakkumiste mahud vahemikku 3–3,5 miljonit eurot. Vastav statistika viitab sellele, et prospekti koostamiseks peaks pakkumise maht olema

²⁸ Finantsinspeksioon, Algatus ühisrahastuse reguleerimiseks, kättesaadav: http://www.fi.ee/public/2016_09_Uhisrahastuse_seaduse_eelnou.pdf, lk 1.

²⁹ http://www.financeestonia.eu/priority_niche/crowdfunding/

miljonites eurodes. Arvestades eelnimetatud avaliku pakkumise kulu, ei tasuks väiksemate pakkumiste puhul avaliku pakkumise korraldamine ennast majanduslikult ära.

15. a tagasi kehtestatud 100 000 eurose prospektikünnise väärtus on tänaseks oluliselt muutunud, st inflatsiooni mõjul on selle väärtus tänasel päeval oluliselt madalam sellest, mis selle kehtestamisel.

Investeeringute mahtude suurenemine ja soov paindlikumalt kapitali kaasata on peamised põhjused, miks Euroopa Komisjon otsustas paar aastat tagasi algatada prospektimääruse projekti, milles on prospektivabad künnised senisest oluliselt kõrgemad. Euroopa Parlamendi ja nõukogu ühislähenemine uue prospektimääruse (edaspidi *prospektimäärus*) teksti kohta lepiti kokku 20. detsembril 2016. a, vastav prospektimäärus on kavas avaldada Euroopa Liidu Teatajas 2017. a alguses. Prospektimääruse üldine jõustumistähtaeg on 24 kuud, samas uute prospektikünnistega tuleb riikidel oma õigus kooskõlla viia juba 12 kuu jooksu ehk eelduslikult 2018. a alguseks.

Prospektimääruse artikli 1 lõike 2a kohaselt ei tohi prospekti nõuda juhul, kui väärtpaberite pakkumise maht jääb alla 1 miljon euro. Prospektimääruse artikli 3 lõikes 2b täpsustatakse, et prospekti koostamine on kohustuslik juhul, kui pakkumise väärtus ületab 8 miljonit eurot. Eelnevast nähtub, et riikidel on võimalik otsustada prospektivaba künnise lävi vahemikus 1–8 miljonit eurot.

2001. a kehtestatud prospektivaba künnise suurendamise vajadusele on juhitud turuosaliste poolt korduvalt tähelepanu. 2016. a esitas finantssektori turuosaliste esindusorganisatsioon FinanceEstonia rahandusministrile ettepaneku tõsta prospektivaba künnist 1 miljoni euroni. Prospektivaba künnise tõstmist on arutatud ka Finantsinspektsiooni esindajatega, kes on samuti toetanud prospektivaba künnise tõstmise ettepanekut.

Eelnõu § 25 punkt 2 (VPTS § 173 punktide 8 ja 9 muutmise)

EVKS § 173 punktide 8 ja 9 eesmärk on muuta Finantsinspektsiooni õigust kohustusliku ülevõtmispakkumise erandi tegemiseks paindlikumaks juhul, kui valitsev mõju saadi kas emitendi ümberkujundamise (punkt 8) või pantimise (punkt 9) tulemusel.

Eelnõu § 25 punkt 3 (VPTS § 214 lõike 2 punkti 2 muutmise)

VPTS § 214 lõike 2 punkti 2 muutmise on vajalik süsteemi korraldaja tegevusloa saajate nimekirja CSDR-määrusega kooskõlla viimiseks. CSDR-määruse artikli 18 lõike 2 kohaselt peab arveldussüsteemi korraldajal olema keskedepositooriumi tegevusluba.

Eelnõu § 25 punkt 4 (VPTS § 214 täiendamine lõigetega 4 ja 5)

VPTS § 214 lõike täiendamine lõigetega 4 ja 5 on vajalik selleks, et täita arvelduste lõplikkuse direktiivi artikli 10 lõikest 1 tulenevat teavituskohustust. Selle kohaselt tuleb kanda (arveldus)süsteemist, mida peetakse Eesti õiguse kohaselt, teavitada Euroopa Väärtpaberitur Järelevalve Asutust (inglise keeles *European Securities and Markets Authority*) (edaspidi ESMA) vastavalt arvelduste lõplikkuse direktiivi artikli 6 lõikele 2. Eestis on kõige kohasemaks teavituse ESMA-le esitajaks Finantsinspektsioon.

Eelnõu § 25 punkt 5 (VPTS §-de 215-223 ja 272 kehtetuks tunnistamine)

VPTS §-d 215–223 reguleerivad nõudeid arveldussüsteemi korraldajale (§-d 215 ja 216), vastava tegevusloa menetlust (§-d 218–220), arveldussüsteemi liikmeks saamist ja arveldussüsteemi reegleid (§-d 221–223).

CSDR-määruse artikli 18 lõike 2 kohaselt peab arveldussüsteemi korraldajal olema keskedepositooriumi tegevusluba ja ta peab seega järgima CSDR-määruses sätestatud nõudeid, sh tegevusloa menetlust. Sellest tuleneb, et VPTS-s sätestatud arveldussüsteemi korraldaja peab taotlema

CSDR-määruse kohase tegevusloa ja vastavaid nõudeid järgima. VPTS §-de 215–223 kehtetuks tunnistamata jätmisel tekiks ühe teenuse osutamiseks (arveldussüsteemi korralda) kaks paralleelset omavahel mitte haakuvat tegevusloa režiimi.

VPTS §-de 215–223 regulatsiooni vajadus tulenes arvelduste lõplikkuse direktiivist, milles ei ole aga tegevusloa režiimi põhimõtteid sätestatud. Kuna see ei tulene otseselt EL õigusest, siis võib iga lepinguriik olla kehtestanud tegevusloa režiimi või valinud mõne muu lahendi, mis piiriülese järelevalve teostamisel omavahel ei haaku.

Kui CSDR-määruse kehtimisel taotleb näiteks teise lepinguriigi keskdepositoorium VPTS-kohast arveldussüsteemi pidaja tegevusluba, siis tekitab see küsimuse, milliste teenuste üle peaks Finantsinspeksioon teise lepinguriigi keskdepositooriumi üle järelevalvet teostama. Samuti on küsitav, millised tagajärjed on sellel, kui Finantsinspeksioon otsustab VPTS-kohase tegevusloa ära võtta, aga teises lepinguriigis väljastatud CSDR-määruse kohane tegevusluba jääb kehtima.

Ülalviidatud põhjustel on CSDR-määruse valguses VPTS-s sätestatud tegevusloarežiimist ja vastavatest arveldussüsteemi pidaja nõuetest loobutud.

VPTS § 272 reguleerib väärtpaberiarveldussüsteemi korraldaja tegevust juhul, kui ühelegi isikule ei ole antud VPTS §-de 217 ja 218 alusel välja antud tegevusluba tegutsemiseks väärtpaberiarveldussüsteemi korraldajana. Kuna CSDR-määruse regulatsiooni tõttu tunnistatakse VPTS §-d 215–223 kehtetuks, siis tunnistatakse kehtetuks ka eelnimetatud paragrahvidel põhinev VPTS § 272.

Eelnõu § 25 punkt 6 (VPTS § 230 lõike 1 täiendamine punktidega 4 ja 5)

25. novembril 2015. a avaldati EL Teatajas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 2015/2365, mis käsitleb väärtpaberite kaudu finantseerimise tehingute ja uuesti kasutamise läbipaistvust, ning millega muudetakse määrust (EL) nr 648/2012 (ELT L 337, 23.12.2015, lk 1–34). Nimetatud määruses 2015/2365 nähakse ühtlasi ette järelevalve teostamine määruse 2015/2365 nõuete täitmise üle.

Sellest tulenevalt täiendatakse VPTS § 230 lõiget 1 täiendava punktiga 5, mis annab Finantsinspeksioonile õigused eelpool nimetatud määruse sätete kohase täitmise üle järelevalve teostamiseks.

29. juunil 2016. a avaldati EL Teatajas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 2016/1011, mis käsitleb indekseid, mida kasutatakse võrdlusalustena finantsinstrumentide ja -lepingute puhul või investeerimisfondide tootluse mõõtmiseks, ning millega muudetakse direktiivi 2008/48/EÜ ja 2014/17/EL ning määrust (EL) nr 569/2014 (ELT L 171, 29.06.2016, lk 1-65). Nimetatud määruses 2014/17/EL nähakse ühtlasi ette järelevalve teostamine määruse 2014/17/EL nõuete täitmise üle.

Sellest tulenevalt täiendatakse VPTS § 230 lõiget 1 täiendava punktiga 6, mis annab Finantsinspeksioonile õigused eelpool nimetatud määruse sätete kohase täitmise üle järelevalve teostamiseks.

Eelnõu § 25 punkt 7 (VPTS § 237⁵² kehtetuks tunnistamine) ja 9 (VPTS § 262¹ kehtestamine)

Paragrahvide 237⁵³ ja 237⁵⁴ lisandumisega seonduvalt tuleb ühtlasi kehtetuks tunnistada § 237⁵², mis kehtestab, et peatükis sätestatud väärttegude menetlejaks on Finantsinspeksioon ja peaks seetõttu ka peale muudatuste sisseviimist jääma VPTS 25. peatüki viimaseks paragrahviks. Nimetatud paragrahv kehtestatakse seetõttu samas sõnastuses paragrahvina 262¹. Vastava menetluse paragrahvi numeratsiooni muutmine võimaldab tulevikus lisada uusi sanktsiooninorme ilma et oleks vajadust uuesti menetluse paragrahvi kehtetuks muuta ja uue paragrahvina kehtestada.

Eelnõu § 25 punkt 8 (VPTS täiendamine §-dega 237⁵³ ja 237⁵⁴)

Määruse 2015/2365 artiklis 22 loetletakse sanktsioonid, mille liikmesriigid peavad kooskõlas oma siseriikliku õigusega vähemalt määruse artiklite 4 ning 15 nõuete rikkumise eest kehtestama ja nähakse artikli 22 lõikes 7 ette, et liikmesriigid peavad vastavatest siseriiklikest sätetest hiljemalt 13. juulil 2017. a teavitama Euroopa Komisjoni ning ESMAt. Eeltoodust tulenevalt täiendatakse VPTSi §-ga 237⁵³, kus nähakse ette trahvid määruse 2015/2365 artiklite 4 ja 14 nõuete rikkumise eest.

Määruse 2016/1001 artiklis 42 loetletakse sanktsioonid, mille liikmesriigid peavad kooskõlas oma siseriikliku õigusega vähemalt määruse artikli 42 lõikes 1 loetletud nõuete rikkumise eest kehtestama ja nähakse artikli 42 lõikes 3 ette, et liikmesriigid peavad vastavatest siseriiklikest sätetest hiljemalt 01. jaanuaril 2018. a teavitama Euroopa Komisjoni ning ESMAt. Eeltoodust tulenevalt täiendatakse VPTSi §-ga 237⁵⁴, kus nähakse ette trahvid määruses 2016/1001 loetletud nõuete rikkumise eest.

Eelnõus on trahvimäärad (32 000) eurot EL määrustest nõutavatest oluliselt väiksemad. See vastuolo on kavas lahendada sunniraha sätetega hetkel Riigikogu menetluses olevas väärtpaberituru seaduse ja Finantsinspektsiooni seaduse muutmise seaduse (359 SE) muudatustega (§ 234¹ lõiked 2 ja 3).

§ 26. ÄS muutmise

1. Sissejuhatus, ülevaade CSDR-määruse seostest ÄS-ga

Kehtiva ÄS § 182 kohaselt peab osauhinna osanike nimekirja juhatus, samas võib osanike otsusel (sama paragrahvi lõige 3) registreerida osad Eesti väärtpaberite keskregistri pidaja peetavas registris (edaspidi EVK). ÄS § 233 lõike 2 kohaselt peab aktsiaraamatut Eesti väärtpaberite keskregistri pidaja. Eesti väärtpaberite keskregistri pidaja on hetkel ainuke teenusepakkuja Eestis, kes võib nii osanike nimekirja kui ka aktsiaraamatut pidada vastavalt mh ÄS-s ja EVKS-s sätestatule ning lähtuvalt rahandusministri ja EVK vahelisest lepingust, mis sõlmitakse EVKS § 25 alusel.

Eelnõuga tehtavad ÄS ja teiste seaduste muudatused on tingitud Eesti kohtupraktikast ja sellest, et CSDR-määruse artikli 23 lõikes 1 on kehtestatud väärtpaberite keskdepositooriumidele teenuste osutamise vabadus: **liikmesriik on kohustatud lubama osutada CSDR-määruse lisa 1. jaos loetletud teenuseid määruses reguleeritud viisil kõigil depositooriumidel, kes vastavad määruse nõuetele**³⁰. CSDR-määruse artikli 49 lõige 1 peegeldab artiklis 23 reguleeritud vabadust ning sätestab, et emitendil on õigus korraldada oma selliste väärtpaberite registreerimine liikmesriigis registreeritud keskdepositooriumis, mis on võetud kauplemisele reguleeritud turgudel ja mitmepoolsetes kauplemissüsteemides või millega kaubeldakse kauplemiskohtades, kui asjaomane keskdepositoorium vastab artiklis 23 osutatud tingimustele.

Artikli 49 lõike 1 teise lause kohaselt ilma, et see piiraks artikli 49 esimeses lõigus osundatud õigust, kohaldatakse jätkuvalt selle liikmesriigi äriühinguõigust või sarnast õigust, mille alusel on väärtpaberid emitteeritud. Keskdepositoorium võib emitendile, kes on esitanud vastava taotluse, teenuse osutamisest keelduda. Keeldumise aluseks võib olla ainult põhjalik riskihinnang või see, et asjaomane keskdepositoorium ei osuta teenuseid, mis on nimetatud lisa A jao punktis 1 seoses väärtpaberitega, mis on välja antud/tekkinud vastava liikmesriigi ühinguõiguse või sarnase õiguse alusel (artikli 49 lõige 3).³¹ Eeltoodud sätetest võib järeldada, et nimetatud vabadust piirab artiklis 49

³⁰ Art 23 „1. Tegevusloa saanud keskdepositoorium võib liidu territooriumil osutada lisa osutatud teenuseid, sealhulgas filiaali rajamise kaudu, tingimusel, et asjaomased tegevused on tegevusloaga hõlmatud.

2. Tegevusloa saanud keskdepositooriumi suhtes, mis kavatseb osutada lisa A jao punktides 1 ja 2 osutatud põhiteenuseid seoses artikli 49 lõikes 1 osutatud finantsinstrumentidega, mida reguleeritakse teise liikmesriigi õigusega, või rajada filiaali teises liikmesriigis, kohaldatakse lõigetes 3–7 osutatud menetlust.“

³¹ Inglise keeles: *Such a refusal shall be based only on a comprehensive risk assessment or if that CSD does not provide the services referred to in point (1) of Section A of the Annex in relation to securities constituted under the corporate or similar law of the relevant Member State.*

Saksa keeles: *Eine solche Ablehnung darf nur in einer umfassenden Risikobewertung begründet sein oder ergehen, weil der Zentralverwahrer die Dienstleistungen unter Abschnitt A Nummer 1 des Anhangs in Bezug auf*

sätetatud emitendi õigus saada kasutada vastavaid teenuseid üksnes seoses väärtpaberitega, millega kaubeldakse reguleeritud turgudel või mitmepoolsetes kauplemissüsteemides või kauplemiskohtades.

CSDR-määruse kohaldamisulatus on mainitud kahte artiklit arvesse võttes jäänud siiski vastuoluliseks ning EL liikmesriikidel on tekkinud küsimus, kas ja kui palju on neil võimalik piirata teenuse osutamise vabadust siseriiklikult kehtivate põhimõtete alusel. Näiteks on Euroopa Komisjonilt küsitud järgmist: „arvestades artikli 49 (1) ulatust, mille kohaselt iga EL emitendi õigust saada ligipääs igale EL keskdepositooriumile on piiratud väärtpaberitega, mis on võetud kauplemiskohas kauplemisele, kas liikmesriik võib säilitada siseriiklikus õiguses olevad piirangud, mis nõuavad, et väärtpaberid, mis ei ole kauplemiskohas kauplemisele võetud, tuleb registreerida riigisisises keskregistris?“³². Euroopa Komisjon on vastanud nii: „Ei. Selline piirang oleks vastuolus CSDR-määruse artikliga 23, mis lubab igal tegevusloa saanud keskdepositooriumil pakkuda ükskõik millist keskdepositooriumi teenust, sh ükskõik, millises liikmesriigis asutatud emitendi väljastatud väärtpaberite esmregistreerimist.“³². Seega võib Euroopa Komisjoni vastusest jääda mulje, et igasuguse väärtpaberi, sh aktsia emitent peab saama valida mh ka aktsiaraamatu pidajat (CSDR-määruse lisas loetletud teenus nr 1).

Siinkohal tuleks toonitada CSDR-määruse laiemat eesmärki – panna turuosalistele „*ühtsed kohustused seoses arveldustsükli ja -korra teatavate aspektidega ning ette näha ühtsed nõuded väärtpaberi arveldussüsteeme korraldavate keskdepositooriumide suhtes. Määruse otsekohaldavate eeskirjadega peaks tagatama, et kõigi turukorraldajate ja keskdepositooriumide suhtes kohaldatakse identseid otsekohaldavaid kohustusi, standardeid ja reegleid. Määrusega peaks liidus suurendatama arvelduse turvalisust ja tõhusust, ennetades riigisiseste õigusnormide mis tahes lahknevusi direktiivi³³ ülevõtmise tulemusel. Määrus peaks turukorraldajate ja keskdepositooriumide jaoks vähendama erinevatest riigisisestest õigusnormidest tulenevat regulatiivset keerukust ning võimaldama keskdepositooriumidel osutada teenuseid piiriülevalt, ilma et peaks järgima eri riikide nõudeid seoses keskdepositooriumide tegevuslubade, järelevalve, korralduse või riskidega. Määrus, millega kehtestatakse keskdepositooriumidele samasugused nõuded, peaks aitama kõrvaldada konkurentsihäireid“ (CSDR-määruse põhjenduspunkt nr 5).*

Niisiis on CSDR-määruse keskmeks eelkõige väärtpaberi arveldussüsteeme korraldavatele keskdepositooriumidele kohaldavate normide ühtlustamine (ja seda eelkõige seoses tegevuslubade, järelevalve, korralduse ja riskidega), lihtsustamaks teenuse pakkumise võimalikkust ning suurendamaks väärtpaberite hoidmise ja arveldamise teenust pakkuvate depositooriumide usaldusväarsust kogu siseturul.

Samas jäid kahjuks CSDR-määrusest välja esialgu kavas olnud väärtpaberite materiaaõigust ja kollisiooniõigust puudutavad ühtlustavad normid. Tulemuseks on olukord, kus on loodud küll ühtne ja samadel tingimustel reguleeritud turg teenusepakkujatele, kuid ei ole arvesse võetud väärtpabereid puudutavate materiaali- ja kollisiooniõiguslike normide ja põhimõtete mitmekesisust kogu siseturul. Emitent saab CSDR-määruse alusel küll väärtpaberite esmregistreerimist või hoidmist või arveldamist vabamatel tingimustel korraldada, kuid samas ei ole üheselt selge, millise riigi õigus peaks kohalduma ja milliste põhimõtete alusel toimub nt väärtpaberi omandiõiguse üleminek ning osaluse omajate või võlausaldajate huvide kaitse, aga ka nt õiguste määratlemine, mis väärtpaberist tulenevad. Samuti on ebaselge CSDR-määruse kohaldamisulatus, võttes arvesse Eesti õigust ja asjaolu, et keskselt registreeritakse EVK-s hetkel nii aktsiaseltside aktsiaid (vt AS § 228 lõige 1 ja § 233 lõige 2)

die dem Gesellschaftsrecht oder vergleichbaren Rechtsvorschriften des betreffenden Mitgliedstaats unterliegenden Wertpapiere nicht erbringt.

³² Seda lähenemist ei toeta Euroopa Komisjon: Frequently asked questions: http://ec.europa.eu/internal_market/financial-markets/docs/csdr/20141003-csdr-faq_en.pdf, vt vastust küsimusele nr 21.

³³ Peetakse silmas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. mai 1998. aasta direktiivi 98/26/EÜ arvelduse lõplikkuse kohta makse- ja väärtpaberi arveldussüsteemides (EÜT L 166, 11.6.1998, lk 45), vt määruse põhjenduspunktid nr 3 ja 5.

kui ka väärtpaberiturul mitte kuigivõrd laia kasutust leidnud osahingute osad (vt ÄS § 182 lõige 3 ja 4).

Teenused, mida väärtpaberite keskdepositoorium CSDR-määruse Lisa A-jao kohaselt vabalt osutada võib:

1. esmane väärtpaberite registreerimine registreeritud väärtpaberite süsteemis ehk „notariteenus“;
2. väärtpaberikontode pakkumine ja hoidmine kõige kõrgemal tasandil ehk „keskne hoidmisteenus“;
3. väärtpaberiarveldussüsteemi korraldamine ehk „arveldusteenus“.

Loetelus toodud teenused kattuvad EVK poolt täna pakutavate teenustega, sh ka osanike nimekirja ja aktsiaraamatu pidamine (nn notariteenus).

CSDR-määruse rakendamisel omab tähtsust mõiste „väärtpaber“. Mõiste „finantsinstrument“ või „väärtpaber“ on määruse artikli 2 punktis 8 määratletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/65/EL, finantsinstrumentide turgude kohta ning millega muudetakse direktiive 2002/92/EÜ ja 2011/61/EL (edaspidi *MIFID II direktiiv*) artikli 4 lõike 1 punktis 15 nimetatud „finantsinstrumendi“ mõiste kaudu. MIFID II direktiivi artikli 4 lõike 1 punkt 15 viitab „finantsinstrumendi“ sisu avamisel omakorda sama direktiivi I lisa C jaole. Seal on loetletud finantsinstrumendina vabalt võõrandatavad väärtpaberid, rahaturuinstrumendid, optsioonid, futuurid jne. MIFID II direktiivi artikli 4 lõike 1 punkt 44 annab otsesõnu ka direktiivi ametlikus eestikeelses tõlkes väljendatud „vabalt võõrandatava väärtpaberi“ („*transferable securities*“, ilmselt oleks korrektsem tõlge „üleantav väärtpaber“) definitsiooni, s.o „sellist liiki väärtpaber, mis on kapitaliturul kaubeldav, välja arvatud maksevahend /-“³⁴. Tegemist ei ole seega väärtpaberiga, mis on juba kauplemisele võetud, vaid mis on kapitaliturul põhimõtteliselt „kaubeldav“.

Õiguskirjanduses on märgitud järgmist: „Termin „kapitaliturg“ (*capital market*) on seejuures laiem kui „reguleeritud turg“ (*regulated market*). Kapitaliturul kaubeldavateks väärtpaberiteks on üleantavad ehk kaubeldavad väärtpaberid (*transferable securities*)³⁴

MIFID II direktiivi artikli 4 lõike 1 punkti 18 tähenduses (mis omakorda on VPTS § 2 lõike 1 punkt 1 aluseks). Termin „kaubeldav väärtpaber“ VPTS § 3 tähenduses peaks seega omama sama tähendust, mis termin „üleantav väärtpaber“ MIFID II direktiivi artikli 4 lõike 1 punktis 18.³⁵ Selline väärtpaber ei pea olema kaubeldav reguleeritud väärtpaberiturul, vaid üksnes kapitaliturul. Kapitalituru mõistet direktiiv ei sisalda, kuid selle all mõeldakse laiemalt kõiki olukordi, kus kohtuvad väärtpaberite müümise ja ostmise huvid. Keskne tähendus kaubeldavate väärtpaberite eristamisel on seega nende üleantavus, mille all tuleb MIFID II direktiivi artikli 4 lõike 1 punkti 18 puhul mõista väärtpaberi vabalt võõrandatavust. Just selliste väärtpaberitega seotud teenuste pakkumise vabadust tulebki riigil CSDR-määruse kohaselt tunnustada. Väärtpaberi mõiste on avatud ka VPTS § 2 lõikes 1 ja lähtub eelnimetatud MIFID II direktiivi määratlustest: väärtpaber VPTS tähenduses, ka selle kohta dokumenti väljastamata, on vähemalt ühepoolse tahteavalduse alusel üleantav varaline õigus või kohustus või leping, sh ka aktsia või muu samaväärne kaubeldav õigus.

Seni on Eesti õiguskirjanduses leitud³⁶, et väärtpaberid, mille võõrandamise eelduseks on teise isiku või äriühingu nõusolek või heakskiit, ei ole vabalt võõrandatavad. Seetõttu ei saa näiteks vaadelda vabalt võõrandatava väärtpaberina tulundusühistu liikmesust, sest tulundusühituseaduse § 24 lõike 1 kohaselt on vajalik liikmesuse omandaja ühistu liikmeks vastuvõtmine selleks tulundusühituseaduse § 13 kohaselt pädeva ühistu organi otsusega. Osahingu osa on kaubeldav väärtpaber VPTS § 2 tähenduses aga üksnes juhul, kui osahingu põhikirjas on ÄS § 149 lõike 3 kolmanda lause kohaselt välistatud osanike ostueesõigus ja põhikirjas ei ole nähtud ette § 149 lõike 3 esimeses lauses sätestatud korda, mille kohaselt on osanikel võimalik põhikirjas ette näha, et osa võõrandamine on lubatud

³⁴ Asjaõigusseadus II. Kommenteeritud väljaanne. P. Varul, I. Kull, V. Kõve, M. Käerdi, T. Puri (koost). Tallinn: Juura 2014, § 314¹ komm. 3.3.3 b), lk 452.

³⁵ Nn MIFID direktiiv on tänaseks asendatud nn MIFID II direktiiviga, milles on mõistete struktuuri mõneti muudetud, kuid sisu sama (vt art 4 lg 1 p 15 ja p 44).

³⁶ Asjaõigusseadus II. Kommenteeritud väljaanne. P. Varul, I. Kull, V. Kõve, M. Käerdi, T. Puri (koost). Tallinn: Juura 2014, § 314¹ komm. 3.3.3 b), lk 452

üksnes täiendava tingimuse esinemise (nt kellegi nõusolek) korral³⁷. Praktikas on arvatud, et osauhinu osa ei ole väärtpaber, sest vastavalt ÄS § 148 lõikele 6 ei või osa kohta anda väärtpaberit. Võlaõigusseaduse § 917 lõike 1 järgi loetakse väärtpaberiks iga dokumenti, millega on seotud mingi varaline õigus selliselt, et seda ei ole võimalik dokumendist eraldi teostada. Sama paragrahvi lõike 2 kohaselt loetakse seadusega sätestatud juhtudel väärtpaberiks ka õigusi, mida väljendatakse ja antakse üle üksnes registrikande vahendusel. Sellistena on vaadeldavad ka osauhinu osad, vähemalt osas, mis on registreeritud EVK-s. Seega ÄS-s väljendatud keeld puudutab osa n-õ klassikalise väärtpaberina paberil väljastamist ja ei välista teatud juhtudel osauhinu osa kui sellise väärtpaberina käsitlemist asjaomaste Eesti ja EL õigusaktide tähenduses.

Arvestades, et üldiselt ei ole praktikas peetud osauhinu osa klassikalises mõttes väärtpaberiks ega instrumendiks, mida saaks väärtpaberiturul vabalt müüa, tuleb lahendada küsimus, kuidas mõista CSDR-määruses ettenähtud vabadust teenust osutada ja õigust teenust kasutada osauhinu osanike nimekirja pidamise kontekstis. Osauhing (inglise keeles *private limited liability company*) on oma olemuselt aktsiaseltsist suletud ühing, kus osanikel on osauhinu põhikirja kaudu võimalik suurel määral omavahelisi suhteid reguleerida. Suletud ühingu olemusele viitab ka seaduses sätestatud osanike ostueesõigus (ÄS § 149 lõige 2), mida on küll võimalik põhikirjaga välistada (ÄS § 149 lõige 3). Samuti on võimalik põhikirjaga ette näha, et osa võõrandamine on lubatud üksnes täiendava tingimuse täitmise korral, eelkõige, et osa võõrandamiseks on vajalik teiste osanike, juhatuse, nõukogu või muu isiku nõusolek. See, et põhikirjaga saab üksikjuhtudel muuta osauhinu osa vabalt võõrandatavaks väärtpaberiks, muudab osa vaba võõrandatavuse määratlemise ja seega CSDR-määruse kohaldamisalasse teoreetilise kuuluvuse tuvastamise ebamõistlikult keerukaks. Hetkel on Eestis üle 154 000 osauhinu, neist ca 72% on ühe osanikuga osauhingud. Kokku kolme osanikuga osauhinguid on ca 97% kõigist osauhingutest. Ühingutest, kus on vaid üks osanik, moodustab ca 75% neid, kus veel ka juhatuse ja osaniku isikud langevad kokku.³⁸ Niisiis on tegemist märkimisväärselt suletud ühinguvormiga. Seetõttu on tugevalt kaheldav, kas osauhing on vaadeldav võimaliku „väärtpaberi emitendina“, kes peab saama valida osanike nimekirja pidajaid erinevate deponooriumide hulgast. Käesoleva eelnõu ja seletuskirja koostajad on seisukohal, et kõnealune, siiski väärtpaberiturule ja keskdeponooriumidele suunatud EL õigusakt ei ole mõeldud Eesti osauhingute osanike nimekirja pidamist reguleerima. Seetõttu on eelnõu koostajad otsustanud CSDR-määruse rakendamisel siiski mitte muuta osanike nimekirja pidamise kehtivat regulatsiooni.

Aktsiaraamatu pidamise regulatsiooni tuleb aga CSDR-määruse mõjul muuta. Kehtiva ÄS § 228 lõike 2 kohaselt kuuluvad aktsiaselt tulenevad õigused isikule, kes on aktsionärina kantud aktsiaraamatusse. Aktsiaseltsi aktsia on aktsiaseltsi aktsiakapitalis isiku osalust väljendav õigus. ÄS § 228 lõike 1, § 233 lõike 1 ning EVKS § 2 lõike 1 punkti 3 järgi peavad aktsiad olema registreeritud aktsiaraamatus, mida peab ÄS § 233 lõike 2 järgi Eesti väärtpaberite keskreistri pidaja. Tegemist on väärtpaberiga, mille kohta peetakse registrit VÕS § 917 lõike 2 esimese lause tähenduses. Registrisse kantakse väärtpabereid omavad isikud ja väärtpaberite suhtes eksisteerivad õigused, sh pandiõigus. Sellise registri olemasolul on väärtpaberitega seotud õiguste omandamise, selliste õiguste suhtes õiguste, sh pandiõiguse omandamise ja väärtpaberist tulenevate õiguste teostamiseks vajalik vastava registrikande tegemine ning õigustatud isiku registrisse kandmine.³⁹ EVK on n-õ esmatasandiregister aktsionäride ja neile kuuluvate aktsiate kohta⁴⁰, hõlmates ka esindajakonto omajaid, kes hoiavad väärtpabereid küll enda nimel, kuid kliendi arvel (vt EVKS § 16). Kanne EVK-s on küll aktsia kui õiguse olemasolu eelduseks, kuid ei ole seaduse järgi selle võõrandamise kehtivuse eelduseks⁴¹. ÄS § 229 lõike 4 järgi on aktsia omandajal õigus nõuda enda kandmist aktsionärina aktsiaraamatusse ning aktsiaseltsi suhtes loetakse aktsia ülelainuks omandaja kandmisest aktsiaraamatusse. Registrikanne on aktsia omandajale eelkõige vajalik, vältimaks olukorda, kus kolmas isik omandab aktsia heauskselt, tuginedes EVKS § 9

³⁷ Op cit.

³⁸ RIK statistika, väljastatud Justiitsministeeriumile 18.06.2015. a

³⁹ Asjaõigusseadus II. Kommenteeritud väljaanne. P. Varul, I. Kull, V. Kõve, M. Käerdi, T. Puri (koost). Tallinn: Juura 2014, § 314¹ komm. 3.3.3 b), lk 450-451.

⁴⁰ Op cit.

⁴¹ RKTsKo 3-2-1-96-13, p 32.

lõike 2 alusel registrile. Kui isikut ei ole aktsia omajana EVK-sse kantud, ei saa ta lisaks kasutada ÄS § 228 lõike 2 järgi aktsiast tulenevaid õigusi aktsiaseltsi suhtes, st ÄS § 226 järgi eelkõige õigust osaleda aktsionäride üldkoosolekul ning kasumi ja aktsiaseltsi lõppemise allesjäänud vara jaotamisel.⁴²

Kui Eesti äriregistrisse kantud aktsiaseltsi aktsiaraamatu pidaja on mõni välisriigi deponitöörum, tuleb tagada, et kehtivad põhimõtted säiliks. Eesti aktsiaseltsi seisukohalt ei ole selles mõttes oluline, kes on aktsiaraamatu pidaja, vaid oluline on, et aktsiaseltsil on võimalik tuvastada usaldusväärsest allikast, kes on aktsiaseltsi aktsionär, määratlemaks, kas ja millised õigused on konkreetsel aktsionäril aktsiaseltsi suhtes. Eesti äriregistrisse kantud aktsiaseltsi aktsia õiguslik olemus, samuti selle tekkimise põhimõtted (sh nt tekkimise hetk) ja osalusega seonduvate õiguste määratlemine peab siiski toimuma lähtuvalt Eesti ühinguõigusest ning selliselt peaks regulatsioon ka säilima, isegi, kui realselt aktsiaid või osasid registreeritakse mujal. REÕS seda lähtekohta hetkel sõnaselgelt ei toeta ja vajab muutmist (vt REÕS muudatuste kommentaare).

Niisiis on aktsiaseltsi aktsia üldjuhul vabalt võõrandatav ning kõiki aktsiaid peetakse hetkel elektroonilises vormis EVK-s. ÄS tuleb CSDR-määruse mõjul täiendada selliselt, et lisaks võimalusele pidada aktsiaraamatut EVK-s, on aktsiaseltsil, mille osa võõrandamisele mingeid piiranguid seaduses või põhikirjas seatud ei ole, ja mis on käsitatavad CSDR-määruse artikli 49 ja CSDR-määrust rakendava väärtpaberite registri pidamise seaduse tähenduses väärtpaberina võimalik valida mõni muu väärtpaberite keskdeponitöörum aktsiaraamatu pidajaks (arvestades erisusi, mis tulenevad sellest, kas väärtpaber on kauplemisskohas kauplemisele võetud või mitte, vt väärtpaberite registri pidamise seaduse § 18¹). Juhtudel, kus aktsiate vaba võõrandamine on piiratud, aktsiaraamatu pidaja valimise vabadus ei kehti. Nt võib aktsiaseltsi põhikiri näha ette ostueesõiguse (ÄS § 229 lõige 2) ning selle kohta on tehtud ka märge EVK-sse (ÄS § 229 lõige 2²). Sellisel juhul konkreetse aktsiaseltsi aktsiaid vabalt võõrandatavaks pidada ei saa ning deponitöörumide valimise võimaldamise kohustust CSDR-määrusest nende suhtes ei tulene. Nii tuleb seadusesse viia põhimõte, et üksnes vabalt võõrandatavate aktsiate (nii kaubeldavate- kui ka mittekaubeldavate- väärtpaberite registri pidamise seaduse tähenduses), mis on vaadeldavad väärtpaberite registri pidamise seaduse tähenduses väärtpaberitena, korral võib aktsiaselts valida mõne muu, määruses sätestatud nõuetele vastava aktsiaraamatu pidaja.

Käsituspõhinguõigusega (konkreetselt sõnastatuna põhikirjalise ostueesõiguse või pandikeelu kehtimisel) aktsiate korral deponitöörumit osas, mis puudutab aktsiaraamatu pidamist ÄS § 228 mõttes, vahetada ei saa. See põhimõte saab kehtima ka siis, kui aktsiaraamatu pidajat on juba vahetatud ehk aktsiaraamat on EVK-st väljaregistreeritud. Aktsiaseltsi põhikirja pandikeelu või teiste aktsionäride ostueesõiguse viimisel tuleb aktsiaraamat enne kindlasti (tagasi) viia EVK-sse, vastasel korral ei ole registripidajal (vt kehtiva ÄS 33 lõige 6) võimalik põhikirja muutmisele viitavat kehtiva ÄS § 300 lõike 2 kohast kannet teha, sest aktsiaseltsi kohta esitatud dokumendid ei vasta enam seadusele (tema aktsiaraamatu pidaja on deponitöörum, milles registreerituse tingimused põhikirja muutmise korral enam ei kehti, sest aktsiaraamatu saab viia üksnes teatud käsituspõhinguõiguse või kauplemiskohas kauplemisele võetud aktsiate olemasolul). Siin on lähtutud sellest, et juhul, kui aktsiad ei ole vabalt võõrandatavad, ei laiene neile CSDR-määruse põhimõtted ja muu deponitöörumi kõigi teenuste osutamise vabadust ning nende teenuste kasutamise õigust vabalt mitte võõrandatavate aktsiatega aktsiaseltsile võimaldada ei tule (vähemalt aktsiaraamatu pidaja määratlemise kontekstis). Seetõttu tulekski aktsiaraamat siiski tuua „tagasi“ selgelt Eesti käibes juba tuttava teenusepakkuja juurde, kellel on ka võimekus otsesuhtluseks Eesti äriregistriga. Näiteks kui põhikirjaga on ettenähtud aktsiate pandikeeld, jääks õiguslikult kaheldavaks pandikeelu edasine mõju, kui aktsiaseltsi „uus“ deponitöörum asub nt Eesti jurisdiktsioonist väljaspool ning põhikirjaga sätestatud sellise käsituskeelu mõju oleks praktikas sisuliselt prognoosimatu. Sellisel juhul on selge, et aktsiaselts tegutseb lähtuvalt eeldusest, et aktsiaid tagatiseks anda ei tohi.

Siin omab tähtsust ka 1. juulil 2015. a jõustunud asjaõiguse seaduse muudatus, mille kohaselt omab ühinguõiguslikku mõju ka aktsia pantimine ja pandipidajale omistatakse vastavalt kehtiva AÕS § 316

⁴² Op cit.

lõikele 3 teatud juhtudel ühingu otsuste tegemisel osalemise õigus. Pandikeeld võib põhikirjas olla seatud just nimelt eesmärgiga piirata aktsiaseltsis sõnaõigust omavate isikute ringi. Olukorras, kus kohalduv õigus aktsia pantimisel ei ole aktsia hoidmise ahela tõttu enam Eesti, ei ole teistel aktsionäridel enam kindlust, et põhikirjaline piirang kehtib ka muu riigi õiguse alusel seatava pandi puhul. Aktsiaselts, kes soovib kasutada deponooriumi valimise võimalust, peab sellisel juhul pandipiirangud eelnevalt põhikirjast eemaldama või vastupidi, kui soovitakse pandipiiranguid põhikirjaga seada, tuleb aktsiaraamat taas EVK-s registreerida. Veelkord olgu mainitud, et samalaadne loogika saab kehtima ka aktsionäride ostueesõiguse korral. Nii hakkab eelnõu seadusena kehtima hakkamisel kehtima põhimõte, et vaid nende aktsiaseltside, mille aktsiatele pole põhikirjaga seatud pandikeeldu või ostueesõigust, aktsiaraamatud võivad olla registreeritud tervikuna mõnes muus deponooriumis, kui EVK.

Siinkohal võib esitada küsimuse, miks mitte minna siseriiklikult CSDR-määruses nõutavast kaugemale ja võimaldada kõigil aktsiaseltsidel või osühingutel registreerida aktsiaid või osasi mõnes muus deponooriumis. Tuleb aga silmas pidada, et aktsiaraamatu või osanike nimekirja pidaja vahetamine (ka välisriigi registripidaja vastu) on õiguslikult väga keeruline toiming, sest siin võivad põimuda nii asjaõiguse, ühinguõiguse, aga ka täitemenetluse- kui ka pankrotimenetluse alased küsimused ning lisaks võib välismaise elemendi esinemisel olla vajalik rakendada rahvusvahelise eraõiguse põhimõtteid. Seda ei saa reeglina läbi viia ilma kulukate professionaalse õigusabi pakkujateta, kelle kasutamine on tavapärane suurtes börsiühingutes. Kaitsta tuleb ka väikeosaluse omajate huve, kelle jaoks võib ühingu välisriigi deponooriumisse liikumise korral oma õiguste teostamine keeruliseks muutuda, kuid kes ei saa, erinevalt börsiühingutest, ka oma osalust kerge vaevaga võõrandada. Alahinnata ei saa vajadust võimaldada võimalikult läbipaistvat, kolmandatele isikutele ja ühinguale usaldusväärset osanike nimekirja ja aktsiaraamatu pidamise keskkonda, millest saab lähtuda nii äriühing ise kui ka muud selleks õigustatud huvi omavad isikud ning mille kaudu saab teatud õiguslikke asjaolusid üheselt nähtavaks teha (ostueesõigus, pant, blokeeringud). Nii tuleks tunnustada siiski deponooriumi valimise vabadust vaid täielikult käsutuspiiranguteta aktsiate või teatud kindlas kauplemiskohas kauplemisele võetud aktsiate korral, sest üldiselt on CSDR-määruse eesmärk elavdada väärtpaberiturgu laiemalt selle kaudu, et teenuse pakkujate ring laieneb ning esineb vähem turutõkkeid. Väärtpaberid aga, mis ei ole olemuselt täielikult väärtpaberina vaadeldavad või ei ole vabalt kasutatavad, ei ole ilmselgelt väärtpaberiturule suunatud, mistõttu eesmärk elavdada väärtpaberiturge ja ühtlustada seniseid tegutsemispõhimõtteid puudub. Viimaste puhul tuleb jätkata senisel viisil, st osanike nimekirja peab EVK või osühingu juhatus ning aktsiaraamatu pidaja on edasi EVK.

Välisriigi deponoorium, kes soovib CSDR-määruses loetletud teenuseid Eestis pakkuda, peaks selleks kandma äriregistrisse filiaali⁴³. CSDR-määruse põhjenduspunktis 21 on märgitud järgmist: „*Võttes arvesse, et keskdeponooriumide suhtes tuleks kohaldada ühtseid nõudeid, ning selleks, et kõrvaldada olemasolevad takistused piiriülesele arveldusele, peaks igal tegevusloa saanud keskdeponooriumil olema võimalik osutada teenuseid liidu territooriumil, sealhulgas filiaali rajamise kaudu. Selleks et tagada teises liikmesriigis keskdeponooriumi teenuste turvalisuse asjakohane tase, peaks selliste keskdeponooriumide suhtes kohaldama käesoleva määrusega sätestatud erimenetlust, kui nad kavatsevad osutada teatavaid käesolevas määruses sätestatud põhiteenuseid või rajada filiaali vastuvõtvast liikmesriigis*“. Niisiis on mõeldav ka lihtsalt piiriülene teenuse pakkumine filiaali asutamata ning teenusepakkuja ja register, kus väärtpabereid registreeritakse ja hoitakse ja nendega kaubeldakse, võib asuda väljaspool Eestit. Seetõttu võib juhtuda, et mitmete õigussuhete kvalifitseerimisel tuleb lähtuda ka REÕS sätestest, sest tekkivatel õigussuhetel on kokkupuude rohkem kui ühe riigi õigusega ehk esineb välismaine element (vt REÕS § 1 lõige 1). Vt selgitusi eelnõu REÕS muutmine kohta.

Mis puudutab Eesti ühinguõigust ja selle kohaldatavust, on CSDR-määruse põhjenduspunktis nr 56 märgitud järgmist: „*Mitmes liikmesriigis näeb riigisisene õigus ette, et emitendid peavad teatavat*

⁴³ AS § 384 lg 1: „(1) Kui välismaa äriühing tahab oma nimel Eestis püsivalt pakkuda kaupu või teenuseid, peab ta äriregistrisse kandma filiaali.“

tüüpi väärtpaberid, eelkõige aktsiad emiteerima riigi keskdepositooriumis. Selleks et kõrvaldada see takistus liidu kauplemissjargse turu sujuvalt toimimiselt ning võimaldada emitendil valida kõige tõhusam viis oma väärtpaberite haldamiseks, peaks emitendil olema õigus valida väärtpaberite registreerimiseks mis tahes keskdepositoorium, mis on liidus registreeritud, ning kasutada mis tahes asjakohaseid keskdepositooriumi teenuseid. Kuna liikmesriikide äriühinguõiguse ühtlustamine jääb käesoleva määruse kohaldamisalast välja, tuleks riigisisest äriseadustikku või sarnast seadust, mille alusel väärtpabereid emiteeritakse, jätkuvalt kohaldada ning näha ette kord, et äriseadustiku või sarnaste seaduste nõudeid on võimalik täita, kui teostatakse õigust valida keskdepositoorium. Riigisisene äriseadustik ja sarnased seadused, mille alusel väärtpabereid emiteeritakse, reguleerivad suhteid väärtpaberite emitendi ja nende omanike või kolmandate isikute vahel ning nende väärtpaberitega seonduvaid õigusi ja kohustusi, näiteks hääleõigust, dividende ja korporatiivseid sündmusi. Emitendile teenuste osutamisest keeldumine peaks olema lubatud ainult põhjaliku riskihinnangu põhjal või siis, kui asjaomane keskdepositoorium ei osuta emiteerimisteenust asjaomase liikmesriigi äriseadustiku või sarnase seaduse alusel emiteeritavate väärtpaberite puhul. Pädevatel asutustel peaks olema võimalik võtta kiireid ja sobivaid parandusmeetmeid, kui keskdepositoorium peaks põhjendamatult keelduma emitendile teenuste osutamisest.“ Samalaadne põhimõte sisaldub ka CSDR-määruse artiklis 49.

Eelnimetatu tähendab, et CSDR-määrusega ei reguleerita ühtegi ühinguõiguslikku „või sarnast“ küsimust ja riigisisest ühinguõigust „või sarnast“ õigust CSDR-määrus ei mõjuta. Vaieldav on, kas kõnealuse määratluse alla võiks ka arvata asjaõiguslikud või täitemenetluslikud erisused, mis eelnõuga ette nähakse (pandipidaja nõusoleku nõue, blokeeringute puudumise nõue aktsiaraamatu pidaja vahetamiseks). Eelnõu koostajad on leidnud, et CSDR-määruse eesmärk ei ole siiski olnud reguleerida riigisisest asjaõigust ega maksejõuetusõigust, samuti mitte kohtumenetlust, mistõttu kõik riigisised asjakohased normid peavad kehtima ka uute keskdepositooriumide suhtes, kes Eestis teenust pakkuma hakkavad ja Eesti jurisdiktsiooni kuuluvad. Teenusepakkujal tuleb hinnata, kas riigisisese vastava regulatsiooni täitmise kohustused on koormavad või mittekoormavad, et tulla Eesti turule (nt CSDR-määruse artiklis 49 nimetatud „riskihinnang“ enne turule tulekut).

Nii tulenevad depositooriumidele ka edaspidi ÄS-st ja teistest eriseadustest samalaadsed kohustused, mis on kehtiva õiguse alusel EVK-l.

Depositooriumi kohustused jagunevad ÄS kohaselt kaheks:

1) teatiste/kinnituste väljastamine äriregistrile esitamiseks (§ 228 lõige 1, § 250 lõike 1 punkt 7¹, § 300 lõige 2, § 343 lõike 1 punkt 6¹, § 359 lõike 1 punkt 2¹, § 400 lõike 1 punkt 10, § 443 lõike 1 punkt 9, § 485 lõike 1 punkt 10).

2) otse äriregistri teavitamine/andmete kättesaadavaks tegemine.

Punktis üks nimetatud kõiki kohustusi tegelikult täita ei tule, sest ÄS § 541 lõikes 3 sisalduva volitusnormi alusel kehtestatud justiitsministri 28. detsembri 2005. a määruse nr 59 „Kohtule dokumentide esitamise korra“ § 22 ja justiitsministri 19. detsembri 2012. a määruse nr 60 „Kohtu registriosakonna kodukorra“ § 255 järgi kontrollib registriosakond vastavaid andmeid arvutivõrgu kaudu EVK-st iseseisvalt. Samuti võib ÄS § 511³ alusel teha osanike nimekirja ja aktsiaraamatu EVK-s registreerimise alase märke äriregistrisse automatiseeritult, kui tehnilised võimalused selleks olemas on (vt aga ÄS § 511³ muudatuste selgitusi).

Lisaks on depositooriumidel edaspidi oluline roll täita aktsionäridealase info kättesaadavaks tegemisel ja teatud õiguslike asjaolude nähtavaks tegemisel ka muude õigusaktide alusel. Nii tuleks tagada EVKS (vt nt § 7) kehtiv andmete avalikkuse samaväärne määr ka uute depositooriumite suhtes. Aga ka nt pandimärke tegemine (EVKS § 16 lõige 2, ÄS § 232 lõige 2) või keelumärked nii TMS § 124 lõike 1 kui ka PankrS § 41 alusel. Lisaks tuleb depositooriumi mõista ka KrMS § 142 lõike 9 tähenduses „riikliku registrina“, kellele esitab prokuratuur arestimismääruse vallasasja või õiguse arestimiseks.

Täitemenetluse puhul tuleb edaspidigi arvestada territoriaalsuse printsiibiga (TMS § 4 lõige 4), mis on rakendatav ka antud juhul („Kohtutäitur teeb täitetoiminguid üksnes Eesti Vabariigi territooriumil. Välisriigis toimuvale täitemenetlusele kohaldatakse selle riigi õigust, kus täitemenetlus toimub. Välisriigis täitedokumendi täitmiseks vajaliku teabe saamiseks on isikul õigus pöörduda Eesti Vabariigi Justiitsministeeriumi poole.“). Nimetatud põhimõte seab piirid Eesti aktsiaseltside aktsiate täitemenetluses blokeerimise võimalikkusele. Nii tuleb igal üksikjuhul arvesse võtta, kas konkreetne teenusepakkuja ja tema peetav register paikneb ka tegelikult Eesti jurisdiktsioonis või mitte. Pankrotimenetluses on võimalused märksa laiemad, sest on olemas instrumendid piiriüleseks pankrotimenetluseks⁴⁴.

2. ÄS muudatused sätete kaupa

Eelnõu § 26 punkt 1 (ÄS § 35 muutmine)

ÄS § 35 muudetakse selliselt, et ka eelnõu § 1¹ lõikes 2 nimetatud väärtpaberite keskdepositooriumil tuleb teavitada registripidajat talle teatavaks saanud äriregistri andmete ebaõigsusest ja registrile esitamata andmetest. See kohustus hakkab kehtima kõigi depositooriumite suhtes, kes soovivad osutada Eesti äriregistrisse kantud äriühingu aktsiaraamatu pidamise teenust. Eelnõuga tuuakse seadusesse ühtne üldmõiste „depositoorium“, mis tähistab kõiki väärtpaberite registri pidamise seaduses nimetatud depositooriume, kellel on teatud tingimustel õigus osutada aktsiaraamatu pidamise teenust. Üldine lähenemisviis on selline, et muudetakse kõik vastavad paragrahvid ja täiendatakse viidetega „või muule depositooriumile“. Juhtudel, kui on tegemist üksnes osaühingu regulatsiooniga, viidet EVK-le ei korrigeerita, sest edaspidigi jääb osaühingute puhul osanike nimekirja pidajaks EVK.

Eelnõu § 26 punkt 2 (ÄS § 64 punkti 13 muutmine)

Muuta tuleb ÄS § 64 punkti 13, mille kehtiva sõnastuse kohaselt tuleb teha registrikaardile märges aktsia või osa registreerituse kohta EVK-s. Osaühingute alane regulatsioon jääb sisuliselt muutmata, aktsiaseltside puhul võib siis lisaks EVK-le olla CSDR-määruse kohaselt ka mõni muu depositoorium. Edaspidigi saavad huvitatud isikud registrikaardilt infot, kes aktsiaraamatut peab ja vastavalt kehtiva ÄS § 34 lõikele 2 (ja mida eelnõuga ei muudeta) kehtib kanne kolmanda isiku suhtes õigena, v.a kui isik teadis või pidi teadma, et kanne ei ole õige. Kannet ei loeta kehtivaks tehingute suhtes, mis tehakse 15 päeva jooksul pärast kanne tegemist, kui kolmas isik tõendab, et ta kanne sisu ei teadnud ega pidanudki teadma. Sama paragrahvi lõike 3 kohaselt kui registrisse kandmisele kuuluvaid asjaolusid ei ole registrisse kantud, on neil asjaoludel kolmanda isiku suhtes õiguslik tähendus üksnes juhul, kui kolmas isik neist teadis või pidi teadma. Näiteks juhul, kui toimub depositooriumi vahetamine, siis hetkeni, kuni registripidaja ei ole registrikaardil teinud depositooriumi vahetumise kannet, loetakse senine kanne depositooriumi kohta õigeks vastavalt ÄS § 34 lõikele 2 jj.

Eelnõu § 26 punkt 3 (ÄS § 71 lõike 3 muutmine)

Kehtiva ÄS § 71 lõike 3 kohaselt kohaldatakse ettevõtja vastutust seoses seaduses ettenähtud andmete esitamata jätmise või valeandmete esitamise ka juhul, kui ettevõtja ei täida EVKS-s sätestatud teavitamise nõudeid. Viidatava seaduse nimetus muutub, mistõttu tuleb ka ÄS kõnealune säte muuta. Senine põhimõte – EVK-l on õigus teavitada äriregistri pidajat EVKS-s ning selle alusel antud õigusaktides emitendi suhtes ette nähtud kohustuste rikkumisest – jääb kehtima ja edaspidigi on depositoorium kohustatud äriregistri pidajat teavitama nimetatud kohustuste olulisest rikkumisest, eelkõige juhul, kui sellise rikkumise tulemuseks on emitendi poolt emiteeritud väärtpaberite omajate või kolmandate isikute õiguste kahjustamine.

Eelnõu § 26 punktid 4–6 (ÄS § 182 lõike 3 muutmine ja täiendamine lõigetega 5 ja 6)

⁴⁴ Vt maksejõuetusmenetluse määrus (Euroopa Liidu Nõukogu 29. mai 2000. aasta määrus nr 1346/2000)

Sätte eesmärgiks on kehtestada selgesõnaliselt võimalus vahetada osanike nimekirja pidajat. Eelnõu § 1 punktides 4–6 olev muudatus ei tulene CSDR-määruse rakendamise vajadusest, vaid Eesti kohtupraktikast.

Kehtiva EVKS § 18 lõike 2 kohaselt saab EVK-s registreeritud Eesti äriühingu osad kustutada registrist üksnes osaühingu lõppemisel likvideerimis- või pankrotimenetluse lõpetamisega või osaühingu lõppemisel ühinemise või jagunemise korral. Riigikohus on kaalunud EVKS § 18 lõike 2 põhiseaduspärasust osas, mis puudutab osaühingu osa väljaregistreerimise piiratud võimalusi ja leidnud, et EVKS § 18 lõikes 2 sisalduv piirang osaühingu osade EVK-st kustutamiseks väljaspool äriühingu ümberkujundamist on põhiseadusega vastuolus.⁴⁵ Riigikohus leidis, et EVKS § 18 lõikes 2 ei ole „vajalik abinõu, et kaitsta osaühingu osanike õigusi, sh õigust teada, kellele osa kuulub ja millal see omanikku vahetab. Sama eesmärgi on võimalik osanikke ja osaühingut vähem koormates saavutada, kui osanike nimekirja peab osaühingu juhatus (ÄS § 182 lg 1). Osanike õiguste kaitse tagab osade võõrandamise tehingute notariaalne tõestamine (ÄS § 149 lg 4) ning tehinguandmete edastamine avalikule äriregistrile (ÄS § 28 lg 1). Lisaks on osanikel võimalus vaidlustada osaühingu juhtimiseks vastuvõetud osanike otsused kohtus (ÄS § 178 lg-d 1 ja 3). Seetõttu on EVKS § 18 lg-s 2 sisalduv piirang ebaproportsionaalne ja seega põhiseadusega vastuolus.“ (p 68). Kolleegium tunnistas PSJKS § 15 lõike 1 punkti 2 alusel PS §-ga 31 vastuolus olevaks ja kehtetuks Eesti väärtpaberite keskregistri seaduse § 18 lg 2 „osas, milles see ei sisalda õiguslikku alust osaühingu osade Eesti väärtpaberite keskregistrist kustutamiseks osanike otsuse alusel, kui see ei ole seotud äriühingu ümberkujundamisega ja kui osaühingu osad ei ole panditud.“

Lähtuvalt kirjeldatud Riigikohtu lahendist, tuleb võimaldada osanike nimekirja pidamise õiguse juhatusel tagasiandmist. Osade EVK-st n-õ kustutamise puhul tuleb arvestada, et teatud isikute huvid võivad saada sellest kahjustatud.

Tagamaks osanike huvide kohane kaitse, nähakse ÄS § 182 muudetavas lõikes 3 ja lisatavas lõikes 5 osanike otsusele kõrgendatud häälteenamuse nõue: osanike nimekirja pidaja vahetamise (nii osanike nimekirja pidamise EVK-lt üleandmisel juhatusel kui ka vastupidi) otsus loetakse vastuvõetuks siis, kui selle poolt on antud vähemalt 2/3 koosolekul osalenud osanike häältest (või ÄS § 173 lõikes 2 – otsuse vastuvõtmine koosolekut kokku kutsumata – sätestatud juhul vähemalt 2/3 osanike häältest). Osanike nimekirja pidamine on ühinguõiguslikust seisukohast sedavõrd oluline ning nimekirjade pidajast sõltub osade nii võõrandamise kui ka pantimise erinev režiim (vt nt ÄS § 150 lõiked 1 ja 3 ning lõige 6, § 151), et tuleb arvestada väikeosanike kaitsevajadusega (EVK-s registreerimisel lisanduvad regulaarsed kulud, EVK-st välja registreerimisel osade hoidmise ja võõrandamise põhimõtete, sh vorminõuete oluline muutumine).

Kui osanikud otsustavad vahetada nimekirja pidajat, on tegemist ÄS § 33 lõikes 7 kirjeldatud olukorraga („Äriregistrisse kantud andmete muutumisel /-/ tuleb viivitamata esitada avaldus äriregistrisse kantud andmete muutmiseks“). Siin on aga oluline tähele panna, et ÄS-s on osanike nimekirja alase märke tegemine võimalik ka automatiseeritud korras (vt ÄS § 511³)⁴⁶. Osaühingu osade senine regulatsioon säilitatakse, sest mainitud sättes kirjeldatud viisil andmevahetus realselt ka toimib (vt aga ka aktsiaseltsi osas § 511³ muudatusi).

Eelnõu § 26 punktid 7 ja 9–11 (ÄS § 228, 229 ning § 233 muutmise)

ÄS § 228 lõike 1 kohaselt peavad aktsiad olema registreeritud EVK-s ja § 233 lõike 2 kohaselt peab aktsiaraamatut EVK. Aktsiaraamatu pidajate ringi tuleb lähtuvalt CSDR-määrusest laiendada viitega muudele deponitoriumidele, juhul kui aktsiate suhtes ei ole aktsiaseltsi põhikirjas ette nähtud

⁴⁵ RKTsKo 3-4-1-3-12

⁴⁶ „Tehniliste võimaluste olemasolu korral võib märke aktsiate või osade registreerituse kohta Eesti väärtpaberite keskregistris teha registrikaardile automatiseeritult Eesti väärtpaberite keskregistrist saadud andmete alusel valdkonna eest vastutava ministri kehtestatud korras. Teade märke tegemise kohta edastatakse ettevõtjale valdkonna eest vastutava ministri määratud korras.“

ostueesõigust või kui nende pantimine ei ole põhikirjas keelatud ning ka juhul, kui aktsiad on võetud kauplemisele kauplemiskohas.

Täiendatakse ka ÄS § 229 lõiget 4, mille kehtiv sõnastus ütleb järgmist: „Omandajal on õigus nõuda enda kandmist aktsiaraamatusse. Aktsiaseltsi suhtes loetakse aktsia ülelainuks omandaja kandmisest aktsiaraamatusse.“ Lõike 4 2. lauset täiendatakse viitega „äriregistrisse kantud aktsiaraamatu pidajale“, et oleks üheselt selge – äriregistri kandel on tähendus ka aktsiaseltsi sisesuhtes – seni, kuni äriregistri kannet aktsiaraamatu pidaja kohta äriregistris muudetud ei ole, lähtub aktsiaselts andmetest, mis on nähtavad äriregistris viidatud aktsiaraamatu pidaja peetavast aktsiaraamatust. Kui aktsiaraamat on aga tegelikkuses kustutatud äriregistris nähtuva aktsiaraamatu pidaja juurest, tuleb aktsiaseltsil – juhatusel – hoolitseda selle eest, et kanne muudetakse õigeks vastavalt ÄS § 33 lõikele 7, et aktsiaseltsil oleks võimalik tugineda õige aktsiaraamatu pidaja peetavale aktsiaraamatule.

Seadustikku täiendatakse ka põhimõttega, et aktsiaseltsi asutamisel tuleb äriregistrile esitada aktsiaraamatu pidaja teatis selle kohta, et aktsiad on seal registreeritud. Lisaks on kehtiva ÄS § 233 lõike teises lauses sätestatud, et „aktsiaraamatus sisalduvad andmed määratakse EVK pidamist reguleerivate õigusaktidega“. Seda tuleb muuta, arvestades, et viidatava õigusakti nimi muutub. Rõhutada tuleb, et § 233 lõike 2 kolmandas lauses sisalduv põhimõte säilib („aktsiaseltsi juhatus tagab aktsiaraamatu pidajale seadusega sätestatud ja õigete andmete õigeaegse esitamise“) ning ka edaspidi, olenemata aktsiaraamatu pidaja isikust, on just aktsiaseltsi juhatuse kohustus tagada aktsiaraamatu pidajale nõutavate andmete õigeaegne esitamine.

Eelnõu § 26 punkt 8 (ÄS mõistete muutmise)

ÄS-s sisaldub hulgaliselt viiteid EVK-le ja teatud asjakohaseid paragrahve tuleb täiendada viitega muule väärtpaberite registri pidamise seaduses nimetatud depositooriumile, mis on defineeritud viitenormi kaudu § 35 muudatustes (üldmõistena „muu depositoorium“). Eelnõus kasutatakse palju ka väljendit „aktsiaraamatu pidaja“, sest just sellena depositoorium ÄS kontekstis eelkõige vaadeldav on. Samas on kasutusmugavuse huvides jäetud eelnõusse arvukalt selliseid sätteid, kus lisaks EVK-le viidatakse „muule depositooriumile“, sest mitmes sättes reguleeritakse nii osahüningut kui ka aktsiaseltsi (nt ühinemise regulatsioon).

ÄS § 232 lõike 2 kohaselt on aktsia pantimiseks nõutav kirjalik käsutustehing pandi seadmise kohta ja pantimise kohta märke tegemine EVK-sse. Kui aktsiaraamatut hakkab pidama mõni muu väärtpaberite registri pidamise seaduses nimetatud väärtpaberite keskdepositoorium, tuleb REÕS sätete abil määratleda, milline on väärtpaberi pantimisele kohalduv õigus. Pole välistatud, et aktsiaselts valib mõne muu väärtpaberite keskdepositooriumi just eesmärgil võimaldada aktsiatele mõnda muud aktsia pantimise režiimi (vt ka REÕS § 23¹ ning selle kohaselt rakendatav nn PRIMA reegel, vt ka REÕS muudatusi). Kui kohalduv õigus on Eesti õigus, peaks pandimärke tegemise kohustus kehtima ükskõik, millise Eestis teenust pakkuva väärtpaberite keskdepositooriumi suhtes. Seetõttu tuleb kehtiva ÄS sõnastust täiendada viitega muule väärtpaberite keskdepositooriumile ning pandimärke tegemise kohustus nähakse väärtpaberite registri pidamise seaduses samuti ette (sarnaselt kehtiva EVKS § 16). Õiguskirjanduses on rõhutatud, et õiguste pantimise osas on oluline, et iga väärtpaberi hoidmise tasandi raames on kliendi ning tema arvel väärtpaberid omandanud isiku vahelises suhtes kliendil sellise väärtpaberiga seoses eksisteerivad õigused panditavad. Selliste õiguste pantimise võimalikkus ning pandile kohaldatav õigus määratletakse aga rahvusvaheliselt üldjuhul selle riigi õiguse kohaselt, kus vastava tasandi registrit väärtpaberitega seotud õiguste kohta peetakse (ka Eestis tuleb lähtuda REÕS §-st 23¹).⁴⁷

Muuta tuleb ka sätet, mis reguleerib põhikirja muutmise otsust, millega võetakse kasutusele nimiväärtuseta või nimiväärtusega aktsia: äriregistrile esitatavale avaldusele tuleb lisada ka väärtpaberite keskdepositooriumi teatis selle kohta, et aktsiaselts on teda teavitanud sellise aktsia kasutuselevõtmisest (ÄS § 300 lõike 2 kolmas lause). Samuti tuleb aktsiakapitali suurendamisel, kui

⁴⁷ Asjaõigusseadus II. Kommenteeritud väljaanne. P. Varul, I. Kull, V. Kõve, M. Käerdi, T. Puri (koost). Tallinn: Juura 2014, § 314¹ komm. 3.3.3 b), lk 451.

aktsiakapital on täielikult sisse makstud või fondiemissioon läbi viidud, esitada juhatusel äriregistrile avaldus aktsiakapitali suurendamise äriregistrisse kandmiseks ja avaldusele tuleb lisada ka väärtpaberite keskdepositooriumi teatis selle kohta, et juhatus on teda teavitanud aktsiakapitali suurendamisest (§ 343 lõike 1 punkt 6¹). Samalalaadne teatis tuleb esitada ka aktsiakapitali vähendamisel: tuleb esitada teatis, et juhatus on keskdepositooriumi teavitanud aktsiakapitali vähendamisest (§ 359 lõike 1 punkt 2¹). Eelnõuga muudetakse ka ÄS § 29¹. peatükki (aktsiate ülevõtmine rahalise hüvitise eest), mille kohaselt ülevõtmist saab edaspidi viia läbi ka juhul, kui aktsiaseltsi aktsiad on kantud mujale, kui EVK-sse. Muuta tuleb ÄS § 506 lõiget 2², mille kehtiva sõnastuse kohaselt võib ÄS 29¹. peatüki kohaseid toiminguid läbi viia üksnes siis, kui aktsiad on kantud EVK-sse.

ÄS-s vajavad muutmist ka aktsiaseltsi ühinemist, jagunemist ja ümberkujundamist reguleerivad sätted, kus samuti EVK ja äriregistri vaheline info vahetamine on detailselt reguleeritud ning viiteid EVK-le tuleb täiendada viitega „muule depositooriumile“ (ÄS §-d 400 lõike 1 punkt 10, § 402 lõige 3, 433⁹ lõiked 4 ja 7, 443 lõike 1 punkt 9, § 485 lõike 1 punkt 10, § 487 lõige 2¹).

Kõigi eelnimetatud teatiste esitamise sätete puhul tuleb rõhutada, et nende rakendatavus sõltub suurel määral sellest, kuidas on korraldatud „muu väärtpaberite keskdepositooriumi“ tegevus. Üldiselt lähtutakse eelnõus põhimõttest, et igal juhul peab Eesti aktsiaseltsi aktsiaraamatu pidaja olema suuteline täitma ÄS-s talle pandud kohustusi, sh väljastama infot kas aktsiaseltsi juhatusel või äriregistrile otse. Eesti turule teenuseid pakkuma tulles peab teenusepakkuja seda arvestama.

Eelnõu § 26 punkt 10 (ÄS täiendamine §-ga 233¹ (aktsiaraamatu pidaja vahetamine))

Eelnõuga ÄS lisatav § 233¹ on keskse tähendusega CSDR-määruse rakendamisel. Nimetatud sätte järgi peaks toimuma depositooriumide vahetus.

Eelnõuga nähakse ette aktsiaraamatu pidaja vahetamise otsuseks vajalik häälte arv – aktsiaraamatu pidaja vahetamise otsus on eelnõu kohaselt vastuvõetud, kui selle poolt on hääletanud vähemalt 2/3 koosolekul osalenud aktsionäride häältest. Kõrge häälte arv nähakse ette selleks, et ka võimalikult suurel osal väikeaktsionäridel oleks võimalik mõjutada otsuse tulemust, sest depositooriumi vahetamisega kaasneb ilmselt teatud kulusid, samuti ei ole alati üheselt selge, kas ja millisel määral on uue depositooriumi andmestik sama informatiivne ja samaväärselt kättesaadav, kui hetkel kehtivate normide järgi EVK andmed seda on. Otsus peab olema konkreetne – selles tuleb näidata konkreetne depositoorium, selle ärinimi, võimalusel registrikood (vmt) ja aadress.

Aktsiaraamatu pidaja vahetamine peaks üldiselt toimuma järgmiselt:

1) Äriregistrile esitatakse avaldus aktsiaraamatu pidaja vahetamise nn eelkande tegemiseks ja tõendi saamiseks, et aktsiaraamatu pidamise otsus vastab seadusele. Avaldusele lisatakse aktsionäride otsus ja üldkoosoleku protokoll. Äriregistri avaldusele tuleb lisada ka juhatuse kinnitus selle kohta, et aktsiaraamatu pidaja vahetamise otsust ei ole vaidlustatud või on vastav avaldus rahuldamata jäetud. Et seadusega nähakse ette aktsionäri õigus nõuda 1 kuu jooksul otsuse tegemisest seaduse või põhikirjaga vastuolus oleva aktsiaraamatu pidaja vahetamise otsuse kehtetuks tunnistamist, tuleb aktsiaseltsi juhatusel pärast otsust oodata 1 kuu möödumist ning siis saab esitada avalduse äriregistrile. Registripidaja kontrollib aktsionäride otsuse vastavust seadusele, sh kontrollib ta aktsiaseltsi põhikirjast aktsionäride ostueesõiguse või aktsiate pantimise keelu puudumist⁴⁸. Äriregister teeb seejärel nn eelkande aktsiaraamatu pidaja vahetamise kohta ja väljastab aktsiaraamatu vahetamise otsuse seadusele vastavusele viitava tõendi, mille saab esitada endisele ja uuele aktsiaraamatu pidajale. Need põhimõtted on eelnõuga ÄS täiendavas § 233¹ lõigetes 1–3.

2) Aktsiaseltsi juhatus esitab endisele ja uuele aktsiaraamatu pidajale äriregistri tõendi ja avalduse aktsiaraamatu pidaja vahetamiseks. See põhimõte sisaldub EVKS-s.

⁴⁸ Registripidaja lähtub sealjuures põhimõtetest, mis on avatud nt RKTsKo otsuses 3-2-1-139-08 ja 3-2-1-97-11

3) Endine aktsiaraamatu pidaja ja uus aktsiaraamatu pidaja ei võta depositooriumi vahetamise avaldust menetlusse, kui puudub vastav äriregistri tõend – ka see põhimõte saab sisalduma EVKS-s.

4) Endine aktsiaraamatu pidaja hindab, kas ka finantsjärelevalve alaste õigusaktide seisukohast on depositooriumi vahetamine õiguspärane (eelkõige vahetamise vastavus väärtpaberite registri pidamise seaduse nendele sätetele, kus määratletakse, millist liiki väärtpaberit millist liiki depositooriumis registreerida saab). See tähendab, et just depositooriumil tuleb veenduda, et tegemist on reguleeritud turul kauplemisele võetud aktsiatega või on tegemist vabalt võõrandatavate muude aktsiatega, milliste depositooriumide valikud on väärtpaberite registri pidamise seaduses olevate sätetega rohkemal või vähemal määral piiritletud (vastavad põhimõtted sätestatakse EVKS §-des 18¹ ja 18²).

5) Aktsiaraamatu pidaja vahetamise avalduse saamisest on endisel aktsiaraamatu pidajal õigus teatud ajaks väärtpaberikontod blokeerida ja otsustada seaduses määratletud ajavahemikus aktsiate kustutamise. Aktsiate kustutamisele eelneb emitendi avalduse esitamine, teise depositooriumi kinnitus aktsiaraamatu vahetamise nõusoleku kohta, endise ja tulevase depositooriumi vahel sõlmitav leping aktsiaraamatu pidaja vahetamiseks ning äriregistri tõendist (vastavad põhimõtted sätestatakse EVKS §-des 18¹ ja 18²).

6) Endine depositoorium kustutab aktsiaraamatu, kui kõik on nõuetekohane. Aktsiaraamat antakse endiselt depositooriumilt üle uuele depositooriumile depositooriumite vahelises lepingus kokkulepitud päeval (vastavad põhimõtted sätestatakse EVKS §-des 18¹ ja 18²).

7) Aktsiaseltsi juhatus esitab aktsiaraamatu pidaja endisest depositooriumist kustutamise ja uues registreerimise järel (ehk aktsiaraamatu pidaja vahetamise järel) viivitamatult äriregistrile avalduse kande muutmiseks, lähtuvalt ÄS § 33 lõikest 7. Avaldusele lisatakse endise ja uue aktsiaraamatu pidaja tõendid selle kohta, et aktsiaraamatu pidaja on vahetunud. Avalduses kinnitab juhatus, et aktsiaraamatu pidaja on tegelikkuses ka vahetunud. Kõik eelnimetatud põhimõtted lisatakse ÄS-s § 233¹ lõikesse 4.

Olgu märgitud, et seni, kuni äriregistris pole muudetud kannet aktsiaraamatu pidaja kohta, saavad isikud depositooriumi kohta viitavale infole tugineda (vastavalt ÄS § 34 lõikele 2). Kuna aga aktsiaraamatu pidamine muutub keerulisemaks ning võimalikke aktsiaraamatute asukohti võib olla teoreetiliselt suur hulk, peab aktsiaraamatu pidaja olema äriregistrist nähtav ja selle andmetest on tsiviilkäibe osalistel võimalik lähtuda.

Eelnõu § 26 punkt 10 (ÄS täiendamine §-dega 233² ja 233³, väikeaktsionäride kaitse)

Aktsiaraamatu pidaja vahetamise regulatsiooni väljatöötamisel on võetud arvesse ka väikeaktsionäride kaitse vajadused ja eelnõus nähakse ette nii aktsiaraamatu pidaja vahetamise otsuse vaidlustamine kui ka hüvitise määramise süsteem juhuks, kui aktsionär ei ole aktsiaraamatu pidaja vahetamise otsusega nõus. ÄS lisatavas §-s 233² sätestatakse, et kohus võib aktsionäri nõudel seaduse või põhikirjaga vastuolus oleva aktsiaraamatu pidaja vahetamise otsuse kehtetuks tunnistada, kui nõue on esitatud ühe kuu jooksul otsuse tegemisest. Lisaks nähakse ÄS lisatavas §-s 233³ ette, et aktsionär, kes ei ole aktsiaraamatu pidaja vahetamise otsusega nõus, võib hiljemalt kahe kuu jooksul aktsiaraamatu pidaja muutmise kandest äriregistris nõuda, et aktsiaselts omandaks aktsionäri aktsiad rahalise hüvitise eest, mis peab olema sama suur kui rahasumma, mida ta oleks saanud aktsiaseltsi likvideerimisel järelejäänud vara jaotamisel, kui aktsiaselts oleks likvideeritud aktsiaraamatu pidaja vahetamise otsuse tegemise ajal. Selliste aktsionäride nimed tuleb lisada aktsiaraamatu pidaja vahetamise otsusele ning otsusega mittenõustumist tuleb kinnitada aktsionäri allkirjaga.

Aktsiaraamatu pidaja vahetumisest kahe kuu möödumisel tuleb maksta hüvitiselt ka viivist seaduses sätestatud ulatuses. Lisaks võib aktsionär ilma käsutuspiiranguteta võõrandada oma aktsiad ise (kahe kuu jooksul aktsiaraamatu pidaja vahetamise kandest). Nõue tuleb esitada kõige hiljem 2 kuu jooksul peale aktsiaraamatu pidaja vahetamise muutmiskande jõustumist äriregistrist, samas ei ole välistatud selle esitamine ka enne nimetatud kande tegemist. Selline lahendus annab aktsionäriale ka kaitse juhuks, kui aktsiaraamatu pidaja on realselt ka vahetunud, kuid äriregistri kande muutmise avaldus on

jäetud (sihilikult või ekslikult) esitamata. Reguleerimise eesmärk on võimaldada ka väikeaktsionäridel saada tõhusat kaitset juhtudel, kui otsustatakse aktsiaraamat viia uude deponooriumi – väikeaktsionäridel võib olla seejärel keeruline kontrollida, millise režiimi järgi toimub aktsiate pidamine ja kuidas toimub aktsiaraamatuga tutvumine uues (tõenäoliselt välisriigis asuvas) deponooriumis. Reguleerimise väljatöötamisel on olnud eeskujuks äriühingute ühinemise reguleerimine AS §-des 398 ja 404.

Eelnõu § 26 punktide 11–13 muutmine (AS § 243, § 250 ja § 251 muutmine)

Kehtiva AS § 234 järgi saab aktsiaraamatuga tutvuda vastavalt EVKS-s sätestatule. Viidatava õigusakti nimi muudetakse, seetõttu tuleb viidet ka AS-s muuta.

Eelnõuga muudetakse kehtiva AS § 243 lõiget 2, täiendades seda punktiga 6¹, nii et ka aktsiaseltsi asutamisel tuleb asutamislepingus määratleda aktsiaraamatu pidaja. Eelnõuga täiendatakse ka AS § 251 punktiga 7¹, mille kohaselt kuulub äriregistrisse kandmisele ka aktsiaseltsi aktsiaraamatu pidaja (tema ärinimi, registrikood või seda asendav registreerimisnumber ja aadress), et isikutel oleks võimalik aktsiaseltsi registrikaardilt üheselt tuvastada, kus peetakse aktsiaseltsi aktsiaraamatut. Kandeavalduse esitamise eest äriregistrisse vastutab aktsiaseltsi juhatus (AS § 233 lõige 2, § 71). Aktsiaraamatu pidaja e deponooriumialased andmed tuleb esitada ka aktsiaseltsi asutamise kandeavalduses vastavalt kehtiva AS § 250 lõike 1 esimesele lausele („Aktsiaseltsi äriregistrisse kandmiseks esitab juhatus avalduse, milles näidatakse AS §-s 251 nimetatud andmed /-/.“). Eelkirjeldatud muudatuste kaudu tagatakse, et juba aktsiaseltsi asutamisel määratletakse konkreetne aktsiaraamatu pidaja ja temale viitav info tuleb kajastada äriregistris juba asutamisest alates. Nii on kõigil tsiviilkäibe osalistel juba aktsiaseltsi asutamisest alates võimalik lähtuda äriregistrisse kantud aktsiaraamatu pidajale viitavast kandest.

Muudatuste põhjuseks on eelkõige välismaise elemendi võimalik esinemine, ning just ülaltoodud muudatuste kaudu (aktsiaraamatu pidaja määratlemine asutamisest alates ning sellealase äriregistri kande avalik usaldatavus) on võimalik tagada Eesti ühinguõiguslikest nõuetest kinnipidamine ja tsiviilkäibe osaliste huvide kaitse.

Eelnõu § 26 punkt 14 (AS § 277 muutmine)

Muudatusettepaneku kohaselt tuleb börsiemitentidel ning nendel emitentidel, kelle väärtpaberite investorite ringis on esindajakonto omanik, määrata dividendide väljamaksmise päeva võimalikult lähedale fikseerimispäevale.

Muudatusettepaneku eesmärk on ühtlustada rahamaksete läbiviimine Euroopa praktikaga ning sätestada õigustatud isikute nimekirja fikseerimise kuupäeva (*Record Date*) määramist dividendide väljamaksmise päevale võimalikult lähedale.

Praktikas esineb sageli olukordi, kus dividende makstakse välja pika perioodi jooksul ja mitmes osas. Samuti on esinenud olukordi, kus dividendimakse tegemise ajaks on investor väärtpaberikonto ja sellega seotud arvelduskonto juba sulgenud. Probleem võimendub juhul, kui lõppinvestori väärtpaberid asuvad esindajakontol ning vahendajaid on mitmeid.

Väljamaksete tegemiseks vajab ettevõtte aktsionäride või osanike nimekirja. Ettevõtte juhatuse liige saab täieliku aktsionäride või osanike nimekirja e-Registrist, kus on välja toodud kui väärtpabereid hoitakse esindajakontol.

Alates EVK liitumisest T2S-arveldussüsteemiga septembris 2017 ei ole võimalik nimekirja fikseerimise kuupäeva märkida mineviku seisuga. Antud põhimõtte tuleneb üle-euroopalisest T2S-arveldussüsteemist ja standarditest.

Eelnõu § 26 punkt 15 (AS § 297 muutmine)

Muudatusettepaneku eesmärk on viia ÄS § 297 lg 5 vastavusse üldkoosolekute osas kehtivate Euroopa Liidu üldkoosolekute korraldamiseks ja korporatiivsete sündmuste läbiviimiseks kehtestatud standarditega. Reguleeritud turul kaubeldavate emitentide üldkoosolekute korraldamisele kehtiva standardi kohaselt peaks oluliste sündmuste ja kuupäevade ajavoog olema järgnev:

- 1) koosoleku kokkukutsumise teate avaldamine,
- 2) nimekirja fikseerimise kuupäev,
- 3) viimane vahendaja/kontohalduri (*intermediatery*) teavitamise tähtaeg,
- 4) ettevõtte teavitamise tähtaeg,
- 5) üldkoosoleku toimumise kuupäev.

Muudatuse eesmärk on välistada võimalus, et üldkoosolekul osalemiseks õigustatud aktsionäride ring määratakse hiljem kui seitse tööpäeva enne üldkoosoleku toimumist või üldkoosoleku päeval enne üldkoosoleku algust. Muudatus puudutab vaid börsiemitente, kes peaksid sarnaselt teistele fikseerima üldkoosolekul osalevate aktsionäride ringi 7 päeva enne üldkoosolekut.

Muudatusettepaneku eesmärk on loobuda võimalusest, et börsiaktsiaseltsil on õigus sätestada põhikirjas nimekirja fikseerimiseks seitsmest kalendripäevast lühemat tähtaega. Ettepanek on vajalik selleks, et jätta piisav aeg aktsionäri teavitamiseks üldkoosoleku kokkukutsumisest. Ajaline surve muudab aktsionäri õigeaegse teavitamise eriti keeruliseks näiteks juhul, kui lõppaktsionäri ja emitendi vahele jääb mitmest esindajakontost koosnev ahel.

EVK liitub sarnaselt ülejäänud 24 Euroopa väärtpaberite deponitöömüügi üle-euroopalise väärtpaberite T2S-arveldussüsteemiga 2017.a septembris. T2S-arveldussüsteemi arvelduspäev ei lähtu tööpäeva tavapäraest äritegevuse kellaegadest (EVK-s arvelduspäeva algus 09:00 ja lõpp 18:00; arvelduskuupäev muutub süsteemis 00:00). T2S-s lõpeb arvelduspäev orienteeruvalt kell 18:45 (CET) ja uus algab orienteeruvalt 20:00 CET. Antud hetkel muutub ka arvelduskuupäev T2S-arveldussüsteemis. Ehk, kui kalendris on kuupäev 7.10.16, siis antud kalendripäeval orienteeruvalt kell 20:00 CET muutub T2S-arveldussüsteemis arvelduspäev 08.10.16-ks. Arvelduspäeva algus ja lõpp on orienteeruvad seetõttu, et ka praktiliselt esineb sageli olukordi T2S-arveldussüsteemi töös kui tehnilistel või muudel põhjustel jäävad eelnevad protsessid venima.

Aktsionäride nimekiri selgub T2S-arveldussüsteemi arvelduspäeva lõpus. Aktsionäride nimekirja fikseerimine kalendripäeva lõpu seisuga (kell 23:59) ehk sisuliselt T2S-arveldussüsteemi arvelduspäeva keskel annab emitendile ebakorrekse tulemuse, sest antud arvelduspäeva tehingute arveldus ei ole veel lõplik. Seega puudutab muudatus kõiki EVK-s registreeritud emitente.

Börsiemitendid on eraldi välja toodud, kuna neile on praegu seaduses antud võimalus nimekirja fikseerimiseks koosolekuga sama päeva hommikul. Tulenevalt eeltoodust tuleks see võimalus seaduses tühistada.

Eelnõu § 26 punkt 16 (ÄS § 334 muutmine)

Üle 10% aktsiatega määratud hääli omavate aktsionäride andmete avalikkusele kättesaadavuse nõue on korruptsiooni vältimise ja avastamise oluline vahend, sest võimaldab avalikkusel uurida tehingupoolte vahelisi suhteid. Andmete avalik kättesaadavus suurendab oluliselt korruptsiooni avastamise tõenäosust, sest just konkurendid on eriti huvitatud sellest, et paljastada võimalikud korruptiivsed suhted näiteks riigihangetes. Samuti võimaldab andmete avalikkus tuvastada poliitika ning äri sektori vahelisi seoseid, mis võivad mõjutada poliitilisi otsuseid. Kõnealused andmed on olnud avalikud äriregistri loomisest saadik ning selle nõude kaotamine oleks ilmselge tagasimineku läbipaistva ja ausa riigikorralduse teelt.

Füüsilisest isikust aktsionäride andmed on küll isikuandmed ning nende avalikustamine eraelu riive, kuid käesoleva seadusemuudatusega seda riivet ei muudeta. Äriregistri andmetega tutvumine on tasuline ning andmed ei ole otsingumootoritele avatud. AvTS 16.01.2016 jõustunud taaskasutamise

sätetest lähtuvalt tuleb täiendavalt aktsionäride andmete tervikliku andmekogumina allalaetavuse võimaldamist eraelu riive aspektist (analoogselt muude äriregistrisse ja selle infosüsteemi kantud füüsiliste isikute andmetega).

Võrreldes varasema ÄS § 334 lg 2 sõnastusega ei ole praegu enam vaja rääkida elektroonilisest esitamisest, sest see nõue tuleneb ÄS § 32 lõikest 3: Majandusaasta aruanne ja sellega koos esitatavad dokumendid, samuti käesolevas seadustikus sätestatud andmed kasumi jaotamise või kahjumi katmise kohta ning volitus eespool nimetatud dokumentide ja andmete esitamiseks esitatakse äriregistrile käesoleva seadustiku § 67 4. lõike punkti 1 alusel valdkonna eest vastutava ministri määrusega kehtestatud korra kohaselt elektrooniliselt

Eelnõu § 26 punkt 17 (ÄS § 511³)

Eelnõuga muudetakse ÄS sätet, mille kohaselt võib aktsiate või osade EVK-s registreerimise kohta tehtava märke teha ka automatiseeritult EVK-lt saadavate andmete alusel valdkonna eest vastutava ministri (justiitsministri) kehtestatud korras. Seda sätet muudetakse nõnda, et märgel on võimalik ka edaspidi teha/muuta automatiseeritult osaühingu osade puhul, samas automatiseeritud andmevahetuse volitusnormi aktsiaseltsidele kõnealuses sättes ette ei nähta. Samas säilitatakse samalaadne, kuid täpsustatult teine norm ÄS-s (ÄS § 541 lõige 3).

Eelnõu § 26 punkt 18 (ÄS § 541 lõike 3 muutmise) ja punkt 18 (ÄS § 541 uue lõike 3¹ lisamine)

ÄS kohaselt ei tule äriregistri pidajale seaduses sätestatud andmeid esitada, kui need on registripidajale arvutivõrgu vahendusel kättesaadavad EVK-st. Niisiis kehtib põhimõte, et seaduses nõutavaid andmeid ei pea äriregistrile esitama, kui on olemas tehnilised võimalused keskodepositooriumi ja äriregistri vaheliseks andmevahetuseks (ÄS § 541 lõige 3). Justiitsministri 28. detsembri 2005. a määruse nr 59 „Kohtule dokumentide esitamise kord“ § 22 kohaselt ei ole vaja äriühingu asutamisel kohtule esitada teatist osade või aktsiate registreerimise kohta EVK-s (lõige 1). Ka ei pea EVK teatist esitama sama paragrahvi lõike 2 kohaselt aktsiakapitali suuruse muutmise registreerimisel. Äriühingu osa- või aktsiakapitali suuruse muutmise registreerimisel EVK-s, aktsiate ülevõtmisel põhiaktsionäri poolt ega äriühingu ühinemise/jagunemise/ümberkujundamise korral ei ole samuti vaja kohtule esitada EVK teatiseid/kinnitusi samuti. Koostööd EVK-ga on reguleeritud ka justiitsministri 19. detsembri 2012. a määruse nr 60 „Kohtu registriosakonna kodukord“ §-s 255.

Võttes arvesse CSDR-määrusest tulenevaid muudatusi, on võimalik, et ka teised väärtpaberite keskodepositooriumid aktsiaraamatu pidajana on lisaks EVK-le edaspidi võimalised looma usaldusväärse automaatse andmevahetuse äriregistriga. Seetõttu muudetakse ÄS § 541 lõiget 3 (mis seni oli EVK-ga andmevahetuse keskne) selliselt, et andmeid äriregistrile ei tule esitada, kui toimib keskodepositooriumi ja äriregistrivaheline iseseisev usaldusväärne andmevahetus. Kas on võimalik EVK-ga sarnane usaldusväärne andmevahetus ka mõne muu uue aktsiaraamatu pidajaga, otsustab justiitsminister, kes näeb ette andmevahetuse tingimused talle ÄS § 541 lõikes 3 kehtestatud volitusnormi alusel antavas määruses.

ÄS §-le 541 uue lõike lisamist võib pidada tehniliseks muudatuseks. Muudatusega esitatakse ÄS § 541 lõike 3 teine lause ÄS § 541 eraldi lõikes 3¹. Vastav muudatus on vajalik, sest hea õigusloome ja normitehnika eeskirja kohaselt peab vastutava ministri määruse volitusnorm olema esitatud eraldi lõikena.

§ 27. Seaduse jõustumine

Käesolev seadus on plaanis jõustada 2017. aasta 1. juulil.

Käesoleva seaduse § 1 punktid 10, 11, 12, 16, 17, 36, 44 ja §-d 2, 4 ja 12 jõustuvad 2018. aasta 1. märtsil.

Käesoleva seaduse § 1 punktis 17 nimetatud § 6¹ jõustub 2019. a 1. jaanuaril.

Käesoleva seaduse § 1 punkt 32 jõustub 2019. a 1. märtsil.

4. EELNÕU TERMINOLOOGIA

Eelnõus on kasutusele võetud mitmeid uusi, praegu kehtivas seaduses kasutamata termineid, olulisimad uued mõisted on järgmised:

- 1) väärtpaberite keskdepositoorium (inglise keeles *central securities depository* või lühendatult *CSD*)
- 2) välisväärtpaber (välisriigi keskdepositooriumi peetavas väärtpaberiarendussüsteemis registreeritud väärtpaber, mida hoitakse registris süsteemiühenduse vahendusel).

5. EELNÕU VASTAVUS EUROOPA LIIDU ÕIGUSELE

Eelnõu on kooskõlas CSDR-määrusega ja arvelduste lõplikkuse direktiiviga.

6. SEADUSE MÕJUD

6.1. Sissejuhatus

Järgnevas mõjuanalüüsis antakse ülevaade eelnõuga seotud peamistest mõjudest. EVK regulatsioon on seotud esmalt väärtpaberitehingutega seotud kauplemisjärgse taristuga, mille osalejateks on eelkõige pangad. Teiseks on see seotud väärtpaberite emitentide õiguse või ka kohustusega registreerida väärtpaberite esmaemissioon EVK-s. Eelnõu meetmed ei mõjuta oluliselt järgmisi valdkondi:

- 1) regionaalareng;
- 2) sotsiaalvaldkond;
- 3) riigi julgeolek ja välissuhted;
- 4) elu- ja looduskeskkond;
- 5) kohaliku omavalitsuse korraldus.

Eelnõule ei ole väljatöötamiskavatust koostatud, sest eelnõu põhineb eelkõige EL õigusel (CSDR-määrus), mille Eesti õigusega kooskõlla viimine on riigi kohustus, mitte valikuvõimalus.

Järgnevalt esitatakse mõjuanalüüs eelnõu olulisemate järgmiste meetmete kohta:

- 1) aktsiate EVK-st senisel kujul loobumise tingimused;
- 2) pensioniregistrile ja selle pidamisele erinõuete kehtestamine;
- 3) väärtpaberite avaliku pakkumise künnise tõstmine.

Kavandatav meede nr 1: aktsiate EVK-st senisel kujul loobumise tingimused

Taust: Keskdepositooriumite tegevust reguleeriv EL otsekohalduv CSDR-määrus võimaldab lisaks praegusele registripidajale EVK'le ka teistel EL tegevusloa saanud keskdepositooriumitel Eestis teenuseid osutada filiaali kaudu või piiriülevalt. Sellisel juhul avaneb võimalus registreerida Eesti aktsiaseltside aktsiad EVK asemel mõnes teises Eestis teenuseid osutavas keskdepositooriumis, selle tulemusena võib Eestis tekkida mitu aktsiate üle arvestust pidavat registrit.

Senine EVK tegevust reguleeriv EVKS loob EVK-s registreeritud väärtpaberite tsiviilkäibe spetsiifilise raamistikku, mille hulka kuuluvad registri õiguskindlus (õigus registrisse kantud väärtpaberitele kolmandate isikute suhtes kehtivaks üksnes juhul, kui õigus on kantud registrisse), läbipaistvus, esindajakonto eriregulatsioon, pantide ning arestide kohta tehtud kannete õiguslik tähendus jne.

EVK-le kohaldub avaliku teabe seaduses riiklike andmekogude kohta sätestatu. EVK kuulub riigi

infosüsteemi ja peab läbi viima spetsiifilisi (ISKE) andmeturbeauditeid ja tagama registri ühildatavuse riigi andmetöötluskihiga X-tee. EVK-le kohalduv riiklike andekogude regulatsioon erineb mitmetest teistest lepinguriikidest, kes sellisel määral väärtpaberite registripidaja tegevust ei reguleeri. Eesti e-riigi üheks eripäraks on hästi kujundatud riiklike andmekogude võrgustik, selle turvamiseks on kehtestatud ka riiklikele andekogudele vastavad IT alased nõuded.

Eelnõuga kohaldatakse EVK-le jätkuvalt ka CSDR-määruse raames senist tsiviilkäibekindlust ja võlausaldajate kaitset toetavat regulatsiooni (registri õiguskindlus, avalikkus, esindajakonto eriregulatsioon, pantide ja arestimiste kohta tehtud kannete õiguslik tähendus jne).

Mõju tervikuna: väike	<p>Meede loob võimaluse aktsiaemitentidel registreerida aktsiad teistes keskdepositooriumites, mitte ei kohusta neid seda tegema. Seega sõltub meetme potentsiaali realiseerimine eelkõige emitentide otsusest, mis sõltub omakorda sellest, kas Eesti emitentidele hakatakse sobilikke alternatiivseid aktsiate registreerimisvõimalusi pakkuma. Meede ei too seetõttu kaasa otseseid kohustusi.</p> <p>Eesti turu väiksust ja alternatiivsete teenuste pakkumise kulu arvestades on selline stsenaarium vähetõenäoline. Suure tõenäosusega jääb Eestis registriteenuseid pakkuma üks aktsiate registripidaja.</p>		
Mõju valdkond I	<i>Mõju majandusele, sh tööhõivele riigieelarvele</i>	Avalduv otsene mõju: väike	Registriga seotud muudatused ei mõjuta otseselt Eestis registreeritud emitentide arvu ja nende tegevust, mistõttu võib pidada meetme mõju tööhõivele ja riigieelarvele väikeseks.
Mõju valdkond II	<i>Mõju finantssektorile (kontohalduritele)</i>	Avalduv otsene mõju: väike	Kui kontohaldurid ei otsusta hakata pakkuma Eestis keskregistri teenust, siis nende jaoks meede olulisi muudatusi kaasa ei too. Kuna Eestis kahe keskdepositooriumi teenuse pakkumise tõenäosus on väike, siis võib pidada ka meetme potentsiaalset mõju väikeseks.
Mõju valdkond III	<i>Mõju ettevõtjatele (aktsiaemitentidele)</i>		Emitentidele, kes jätkavad senisel kujul keksregistri teenuste kasutamist, meetmega olulist mõju ei kaasne. Uute teenusepakujate kasutamine on vähetõenäoline, mistõttu võib selle meetme potentsiaalset mõju pidada väikeseks.
Mõju valdkond IV	<i>Mõju riigiasutuste korraldusele ja avalikule sektorile tervikuna</i>	Avalduv otsene mõju: väike	<p>Riigi seisukohast on oluline avalikust huvist lähtuvalt määratleda, kas mingit andmekogu tuleks pidada riiklikuks andmekogus või nn eraandmekoguks.</p> <p>Õigusteoreetiliselt peaks riiklik andmekogu olema terviklik, s.t hõlmama kõiki andmekogu esemeks olevaid andmeid. CSDR-määruse raames võib aktsiate keskregistri senine terviklikkus kaduda juhul, kui teise liikmesriigi keskdepositoorium hakkab Eestis teenuseid osutama või aktsiaseltsid otsustavad ennast registreerida mõnes teises liikmesriigis asuvas keskdepositooriumis.</p> <p>Eraandmekogu ja riikliku andmekogu eristamise üheks keskseks põhimõtteks on avalikkuse huvi andmete vastu, sh olulisus kogu tsiviilkäibe jaoks, sellest põhimõttest lähtuvalt on ka EVKS's esitatud loetelu väärtpaberitest, mis peavad olema EVK's registreeritud. CSDR-määruse raames senine avalik huvi otseselt ei vähene, kaduda võib vaid andmekogu terviklikkus, samas ka praegu võivad mitmete väärtpaberite (osauhingud ja</p>

			<p>fondiosakud) emitendid ise registripidajat valida.</p> <p>Kuna eelnõus on kavas jätkata EVKi kui riikliku andmekoguga põhimõtteliselt senisel kujul, siis vastav meede ei too kaasa ka olulisi muudatusi Andmekaitse Inspektsiooni ja Riigi Infosüsteemi Ameti töös. Nende töömaht võib tulevikus mõnevõrra tulevikus tõusta eeldusel, et Eestis hakkavad registriteenuseid osutama ka registriks mitte olevad keskdepositooriumid, kellele kohalduvad osaliselt teabe avaldamise nõudeid (EVKS § 1¹ lõige 2).</p> <p>Meetme üheks mõjuks võib olla Finantsinspektsiooni töökoormuse teatav kasv eeldusel, et Eestis hakkab teenuseid osutama mõni uus keskdepositoorium. Finantsinspektsioon ei ole finantseeritav riigieelarvest, vaid on rahastatav pankade, kindlustusandjate, fondivalitsejate, EVK pidaja ja teiste finantsjärelevalve subjektide poolt. Eelnõuga kaasnevad muudatused ei too otseselt kaasa Finantsinspektsiooni eelarve kasvu.</p>
Mõju valdkond V	<i>Mõju õigusruumile</i>	Avalduv otsene mõju: keskmine	Õigusruumi jaoks üheks keskseks mõjuks on, mitmed senini vaid keskregistripidajale kehtinud nõuded (näiteks väärtpaperite arestimise kohustus ja teabe avalikustamise nõuded) hakkavad kehtima ka teistele tuleviks Eestis teenuseid osutavatele keskdepositooriumitele. Kuna teiste keskdepositooriumite Eestis teenuste osutamise tõenäosus on väike, siis võib pidada ka selle meetme mõju väikeseks.
Mõjude olulisus	Ulatus: väike		
	Kuna Eesti turule uusi keskdepositooriumi teenuse pakkujaid tõenäoliselt ei tule ja hetkel EVK-s registreeritud aktsiaseltsid jätkavad suure tõenäosusega olemasolevas registris teenuste kasutamist, võib pidada meetme mõju ulatust väikeseks.		
	Sihtrühma suurus: keskmine		
	Sihtrühmaks on eelkõige Eestis asutatud aktsiaseltsid. 15. juuli 2015. a seisuga oli EVK-s registreeritud 3 562 aktsiaseltsi. Arvestades Eestis asutatud äriühingute koguarvu (üle 199 000) ⁴⁹ võib pidada sihtrühma suurust keskmiseks.		
	Sagedus: väike		
	Mõju esinemise sageduse all tuleks silmas pidada aktsiaseltside keskdepositooriumi vahetamise regulaarsust. Arvestades depositooriumi vahetamise menetluslikku keerukust ja kaasnevaid kulusid, ei ole tõenäoline, et aktsiaseltsid vahetaksid depositooriume kuigi sagedasti. Kuna eelduslikult teenuse pakkujate ring oluliselt ei laiene, võib meetme mõju pidada väikeseks.		
Ebasoovitavate mõjude risk: väike			
Ebasoovitavate mõjude risk võib seisneda eelkõige selles, et teistele Eestis keskdepositooriumi teenuse osutajatele ei laiene hetkel kehtiv spetsiifiline tsiviilkäibekindlust tagav regulatsioon (registri õiguskindlus, esindajakonto eriregulatsioon, pantide ning arestide kohta tehtud kannete õiguslik tähendus, registrisse sisenemise ja registrist väljumise tingimused jne). Seega võib jääda hetkel tegutseval EVK-l teiste teenuspakkujate ees teatav regulatiivne eelis.			
Samas võib eelnimetatud reeglistikku vaadata ka kui turule siseneja jaoks seatud piiranguid, sest mitmed ülalnimetatud regulatsioonid on seotud EVK teenuse osutaja olemasoleva			

⁴⁹ http://www2.rik.ee/rikstatfailid/failid/tabel.php?url=15_07mk.htm

	taristuga (näiteks esindajakonto ja väärtpaberite pantimise raamistik), seega vastava regulatsiooni automaatne ülekanndmine teistsuguse taristuga teenuse osutajale võiks tekitada uuele teenuse osutajale mitmeid tehnilisi raskusi ja neid võib vaadelda ka sisenemisbarjääradena.
--	--

Kavandatav meede nr 2 : Pensioniregistrile ja selle pidamisele erinõuete kehtestamine			
Mõju tervikuna: väike	<p>Taust: Täna lepingu alusel EVK pidajaks olev AS Eesti Väärtpaberikeskus on rahvusvahelisse NASDAQ OMX gruppi kuuluv väärtpaberituraristu ettevõtte. EVK põhilised ülesanded on väärtpaberite, sh kohustuslike pensionifondide osakute hoidmine elektroonsel kujul, väärtpaberite arveldused, väärtpaberi omanike muutuste, laenu, pandi ja muude EVK-sse kantud väärtpaberitega tehtud tehingute registreerimine.</p> <p>CSDR-määruse reguleerimisalasse kuuluvate vabalt võõrandatavate väärtpaberite puhul ei tohi liikmesriik keskedepositooriumi teenuse osutaja juriidilist vormi piirata, teenust peab olema õigus osutada ka filiaali kaudu. Piirata võib vaid võõrandamispiiranguga väärtpaberite (pensionifondi osakud, osaühingu osad) teenuste osutamist.</p> <p>Kooskõlas EVKS'iga on EVK pidamiseks sõlmitud leping. CSDR-määrusest tulenevalt võib osasid seniseid EVK teenuseid hakata osutama CSDR-määruse ehk EL õiguse alusel. Pensioniregistri pidamist CSDR-määrus otseselt ei reguleeri. Sellest tulenevalt vajab järelevalve pensioniregistri üle nn erilahendust. Järgnevalt on kirjeldatud eelnõus sätestatud pensioniregistri pidaja tegevuse aluseid.</p> <ul style="list-style-type: none"> - pensioniregistri pidaja peab olema Eestis asutatud äriühing (AS); - pensioniregistri pidajale kohalduvad praeguse EVKS'i registripidaja nõuded; - pensioniregistri teenuse osutaja valib välja riik, pensioniregistri teenuse osutamine põhineb EVKS alusel riigiga sõlmitud lepingul (kehtiv regulatsioon); - pensioniregistri pidajal ei pea olema Finantsinspektsiooni tegevusluba, järelevalvet teostab jätkuvalt Finantsinspektsioon; - pensioniregistri teenuse osutamise lõpetamise aluseks ei ole mitte tegevusloa äravõtmine, vaid riigiga sõlmitud riigipoolne lepingu ülesütlemine lepingu või EVKS nõuete rikkumise korral. 		
Mõju valdkond I	<i>Mõju majandusele, sh tööhõivele riigieelarvele</i>	Avalduv otsene mõju: väike	Muudatuste eesmärk on säilitada osaliselt praegune olukord, kus pensioniregistri pidaja on Eesti äriühing, kelle üle teostab järelevalvet Finantsinspektsioon. Muudatuste mõju majandusele on väike.
Mõju valdkond II	<i>Mõju finantssektorile (kontohalduritele)</i>	Avalduv otsene mõju: väike	Muudatustega tagatakse, et pensioniregistri klientidel, eelkõige kontohalduritel, on vajadusel pensioniregistri pidamisega seoses jätkuvalt võimalik suhelda Eesti äriühinguga. Kuna sisuliselt pensioniregistri osutatavate teenuste ring ei muutu, siis on mõju kontohalduritele väike.
Mõju valdkond III	<i>Mõju ettevõtjatele</i>	Avalduv otsene mõju: väike	Muudatustega tagatakse, et registris registreeritud väärtpaberit emitentidel on vajadusel pensioniregistri pidamisega seoses jätkuvalt võimalik suhelda Eesti äriühinguga. Kuna sisuliselt pensioniregistri osutatavate teenuste ring ei muutu, siis on mõju ettevõtjatele väike.
Mõju valdkond IV	<i>Mõju riigiasutuste korraldusele ja avalikule sektorile tervikuna</i>	Avalduv otsene mõju: väike	Muudatuste üheks eesmärgiks on tagada, et avalikke ülesandeid täitavad järelevalveasutused, näiteks Finantsinspektsioon ja Andmekaitse Inspektsioon, saaksid jätkuvalt teostada järelevalvet Eesti äriühingu üle.
Mõju	<i>Mõju õigusruumile</i>	Avalduv	Muudatustega ei kaasne olulist mõju õigusruumile.

valdkond V		otsene mõju: keskmine	
Mõjude olulisus	Ulatus: väike		
	Pensionregistri teenust saab osutada samaaegselt vaid üks isik, seega võib pidada mõjuulatust väikeseks.		
	Sihtrühma suurus: väike		
	Vt kommentaari mõju ulatuse juures.		
	Sagedus: väike		
	Pensioniregistri pidaja valitakse eelnõu kohaselt kuni kümneks aastaks, hetkel kehtiv leping on sõlmitud viieks aastaks. Seega võib pidada mõju sagedust väikeseks.		
	Ebasoovitavate mõjude risk: väike		
<p>Üheks ebasoovitavaks mõjuks on see, et pensioniregistri pidajalt ei nõuta tegevusluba, s.t registripidaja valimisele ei eelne tegevusloaga kaasnevat Finantsinspeksioon vastavat nn eelkontrolli. Vastav risk on maandatav sellega, et Finantsinspeksioon kaasatakse registripidaja hanke läbiviimisse.</p> <p>Teiseks ebasoovitavaks riskiks on, et eelnõu rakendussätete kohaselt võib pensioniregistri pidaja olla kuni 2018. aastani välisriigi isiku filiaal juhul, kui välisriigi isikul on keskdepositooriumi tegevusluba. Filiaali puhul on risk, et Finantsinspeksioonil võib tekkida vajadus teha ajutiselt mõningaid järelevetoiminguid välisriigi finantsjärelevalveasutuse kaudu.</p> <p>Vastav risk on maandatav sellega, et eelnõus esitatakse alused filiaali üle järelevalve teostamiseks, samuti nõutakse Finantsinspeksiooni ja välisriigis asuva pensioniregistri pidaja asukohariigi finantsjärelevalveasutuse vahelist järelevalve koostöölepingu sõlmimist.</p>			

Kavandatav meede nr 3 : väärtpaberite avaliku pakkumise künnise tõstmine

Mõju tervikuna: väike	<p>Taust: Finantsturu võib üldjuhul jaotada kaheks:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ traditsiooniline või klassikaline pangandusturg, mille abil on ettevõtjatel võimalik pankadest laenu või liisingut saada; ▪ n-õ pangandusväline turg ehk kapitaliturg (või väärtpaberiturg), mis võimaldab ettevõtjatel kasutada kapitali kaasamiseks peale pangalaenu muid omakapitali- ja võõrkapitaliinstrumente (näiteks aktsiate või võlakirjade emiteerimine väärtpaberibörsil). <p>Võrreldes nn vanade EL liikmesriikidega võib kogu Eesti kapitalituru ökosüsteemi pidada kujunemisejärgus olevaks. Eestis ei ole veel välja kujunenud laiapõhjalist investorite keskklassi, pikaajalise kogemusega riskikapitali fondivalitsejaid ja väga palju suure ühingujuhtimise kogemusega ettevõtjaid. Pangandusturu väliselt Eesti ettevõtjad väga palju omakapitali ei kaasa.</p> <p>Eesti finantssektor on väga panganduskeskne. Kuigi pärast 2008. aasta majanduslangust on pankade osatähtsus ja ka arv mõnevõrra vähenenud, moodustava pangad endiselt ligikaudu 70% finantssektori varadest. Lisaks moodustavad liisinguühingud, kes on valdavalt suurte pangagruppide omanduses, umbes 6% sektorist.</p> <p>Kapitaliturud on Eestis jäänud finantseerimisallikana tagaplaanile. Teiste Euroopa Liidu riikidega võrreldes on Eesti kapitaliturud suhtena SKP-sse ühed väiksemad. Kuigi viimastel aastatel on küllaltki kiiresti kasvanud hoiu-laenuühistud, era- ja riskikapitalifondid ning</p>
------------------------------	---

	<p>pangandussektorivälised tarbijakrediidi ettevõtjad (nn kiirraenufirmad), on nende osakaal Eesti finantssektoris endiselt võrdlemisi väike.⁵⁰</p> <p>Eelnevast lähtuvalt võib järeldada, et prospektikünnise muutmise mõju tervikuna on väike.</p>		
Mõju valdkond I	<i>Mõju majandusele, sh tööhõivele riigieelarvele</i>	Avalduv otsene mõju: väike	<p>Muudatuse tulemusena võib suurenda pangandussektori väline kapitali kaasamine, samas ei ole selle muudatuse tulemusena ette näha raha kaasamise järsku suurenemist.</p> <p>Arvestades pangandussektori rolli ettevõtete rahastamisel võib pidada muudatuste mõju majandusele väikeseks.</p>
Mõju valdkond II	<i>Mõju finantssektorile (kontohalduritele)</i>	Avalduv otsene mõju: väike	<p>Muudatus võimaldab hakata finantssektori osapooltel, sh ühisrahastusplatvormidel, hakata pakkuma võõrkapitali asemel senisest rohkem omakapitaliinstrumente.</p> <p>Eesti peamisteks finantssektori osapoolteks on pangad, pensionifondid ja kindlustusseltsid. Kuna teiste muudatusega seotud finantsvahendajate osakaal on väike, siis võib mõju finantssektorile tervikuna pidada väikeseks.</p>
Mõju valdkond III	<i>Mõju ettevõtjatele</i>	Avalduv otsene mõju: väike	<p>Muudatus võimaldab hakata ettevõtetal kaasama senisest soodsamalt omakapitali. Seega võivad omakapitali kaasama hakata ka ettevõtted, kelle jaoks oli prospekti koostamiskulu liiga kõrge. Arvestades ülalkirjeldatud ettevõtete rahastamisallikaid, võib pidada mõju siiski väikeseks.</p>
Mõju valdkond IV	<i>Mõju investoritele</i>	Avalduv otsene mõju:	<p>Muudatuse mõju investoritele on kahesuunaline. Teadlikumate investorite jaoks on mõju soodne, sest kõrgem prospektikünnis võimaldab väiksemate kuludega pakkuda investoritele rohkem investeerimisobjekte.</p> <p>Vähemteadlike investorite jaoks on risk, et seeläbi võidakse hakata senisest rohkem Finantsinspektsiooni järelevalvele mitte alluvate isikute poolt raha kaasama, mis suurendab ka võimalikke ebaausate pakkujate turule tulemise võimalusi. Investorite ohustamise riske maandavaid tegureid on kirjeldatud allpool ebasoovitavate mõjude riski lahtris.</p> <p>Sellise riski realiseerimist hinnates on ka oluline teadvustada, et sõltumata prospektikünnisest on ka praegu võimalik investoritelt erinevatel viisidel raha kaasata, paludes näiteks investoritel kanda ebareaalset tulu saamise eesmärgil teatav rahasumma investorile tundmatu isiku rahakontole. Sellest nähtub, et prospektikünnis iseenesest ei taga seda, et investoritele pakutaks investeerimisotsuse tegemisel täielikku ja mitte-eksitavat teavet.</p>
Mõju valdkond V	<i>Mõju riigiasutuste korraldusele ja avalikule sektorile tervikuna</i>	Avalduv otsene mõju: väike	<p>Muudatus ei avalda otsest mõju riigiasutustele. Kaudselt võib muudatus puudutada Finantsinspektsiooni ja Tarbijakaitseameti tööd. Finantsinspektsiooni võimalik töömaht võib väheneda, sest künnise tõstmisel väheneb ka nende pakumiste arv, mille prospekti peaks Finantsinspektsioon kontrollima. Tarbijakaitseameti töömaht võib suureneda juhul, kui avalikkuselt kapitali</p>

⁵⁰ Vt [Eesti Panga finantsstabiilsuse ülevaade 2/2015](#).

			kaasamine suureneb ja seejuures rikutakse tarbijakaitseõigusest tulenevaid nõudeid, näiteks eksitava reklaami keeld.
Mõju valdkond VI	<i>Mõju õigusruumile</i>	Avalduv otsene mõju: keskmine	Muudatustega ei kaasne olulist mõju õigusruumile.
Mõjude olulisus	Ulatus: väike		
	Kuna enamus ühisrahastusplatvorme kasutavad kapitali kaasamiseks võõrkapitaliinstrumente, siis neid kõnealune omakapitali kaasamisele suunatud muudatus ei mõjuta. Seega võib pidada mõjuulatust väikeseks.		
	Sihtrühma suurus: väike		
	Valdav osa ettevõtjate jaoks jääb endiselt peamiseks rahastamisallikaks pangandusturg, seega vastav muudatus neid ei mõjuta, seega on sihtrühma suurus väike.		
	Sagedus: väike		
	Valdav osa ettevõtjate jaoks jääb endiselt peamiseks rahastamisallikaks pangandusturg. Kui ka ettevõtte kaasab omakapitali, siis on see pigem erandlik ja harvaesinev tegevus, mistõttu võib pidada muudatuse sagedust väikeseks.		
	Ebasoovitavate mõjude risk: väike		
Künnise tõstmisel võidakse hakata senisest rohkem Finantsinspektsiooni järelevalvele mitte alluvate isikute poolt avalikkuselt raha kaasama.			
Seda investorite ohustamise riski maandavad järgmised asjaolud:			
<ul style="list-style-type: none"> - pakkumine on seotud väärtpaberite omandamisega, s.t üldjuhul omandab investor pakkumise kaudu osaluse ettevõttes ja talle laienevad sealäbi aktsionäriks või osanikule kuuluvad õigused. - pakkumisele laienevad üldised tarbijakaitseõigusest tulenevad nõuded (eksitava reklaami keeld jne), mida kontrollib Tarbijakaitseamet. 			

7. SEADUSE RAKENDAMISEGA SEOTUD RIIGI JA KOHALIKU OMAVALITSUSE TEGEVUSED, EELDATAVAD KULUD JA TULUD

7.1. Eelnõu rakendamisega seotud tegevused, seotud kulud ja tulud

Eelnõuga ei kaasne otseseid tegevusi kohalikele omavalitsustele.

Eelnõuga võivad kaasnedada riigieelarvelised kulud seoses äriregistris tehtavate muudatustega. Vastavate justiitsministeeriumi ettevalmistatud eelkõige äriseadustiku muudatustega kaasnevaid kulusid on võimalik justiitsministeeriumil hinnata käesoleva eelnõu alusel.

Eelnõu II ja III pensionisamba muudatustega kaasnevad teatavad kulutused EVK'le ja pensionifondi valitsejatele. Vastavavad osapooled on kaasnevate kulutustega arvestanud. Vastavad sätted on kavas jõustada 2018. a 1. märtsil.

EVK välistes teistes deponooriumites registreerimisega võivad kaasnedada aktsiaseltsidele märkimisväärsed kulud. Vastavate kulutuste tegemine on samas vabatahtlik, s.t Eesti aktsiaseltsidele säilib igal juhul õigus aktsiaid EVK's registreerida.

Väärtpaberite pantimise regulatsioon eeldab ka EVK registripidamise süsteemi täiendamist. Vajadusel on võimalik vastavate sätete jõustumiskuupäeva edasi lükata, kuni registrisüsteemi tehnilise lahenduse valmimiseni.

8. SEADUSE JÕUSTUMINE

Seadus jõustub 2017. a 1. juunil.

Seaduse § 1 punktid 10-12, 16, 18, 38 ja 48 ning §-d 2, 4 ja 10 (II ja III samba pensionifondi osakutega seotud muudatused) jõustuvad 2018. a 1. märtsil.

Seaduse § 1 punktis 17 nimetatud § 6¹ (hoiukonto regulatsioon) jõustub 2019. a 1. jaanuaril.

Seaduse § 1 punkt 32 (tulevikus emiteeritavate aktsiate või osade pantime võimalus) jõustub 2019. a 1. märtsil.

9. RAKENDUSAKTID

Eelnõu muudatused põhinevad eelkõige CSDR-määrusel, mille rakendamiseks koostatakse EL tasandil põhjalikud rakendusaktid. Seetõttu CSDR Eesti õigusega kooskõlla viimiseks Eesti siseseid täiendavaid rahandusministeeriumi määruseid kehtestada ei ole kavas.

Arvestades eelnõus senise keskregistri kaheks erinevaks registriks kujundamise tingimusi, erinevate mõistete kasutusele võtmist ja seaduse nime muutmist vajavad tehnilise iseloomuga muutmist järgmised määrused:

- 1) Vabariigi Valitsuse 23. aprilli 2002. a määrus nr 133 „Eesti väärtpaberite keskregistri pidaja valimise kord ja registripidamiseks sõlmitava lepingu tingimused“;
- 2) Vabariigi Valitsuse 01. juuli 1997. a määrus nr 131 „Erastatud varaga seotud võlgade ja vara erastamisega seotud kulude katmise korra kinnitamine“;
- 3) Justiitsministri 11. detsembri 2008. a määrus nr 51 „Eesti väärtpaberite keskregistris registreeritud aktsionäride ja osahingute osanike andmete esitamise kord“;
- 4) Justiitsministri 30. novembri 1998. a määrus nr 55 „Äriregistri, mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri ning kommertsandiregistri elektrooniliste andmete väljastamise eest võetava tasu suuruse ja nende isikute loetelu, kellele väljastatakse äriregistri, mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri ning kommertsandiregistri elektroonilisi andmeid tasuta, kinnitamine“;
- 5) Justiitsministri 28. detsembri 2005. a määrus nr 59 „Kohtule dokumentide esitamise kord“;
- 6) Rahandusministri 28. detsembri 2000. a määrus nr 116 „Eesti väärtpaberite keskregistri pidamise kord“;
- 7) Rahandusministri 18. märtsi 2009. a määrus nr 23 „Pensionifondivalitsejale, depositeoriumile ja kindlustusandjale edastatavad andmed ning andmete edastamise kord“ ;
- 8) Rahandusministri 04. jaanuari 2012. a määrus nr 2 „Kohustusliku kogumispensioni registriteenuse aruande vormi ja selle täitmise juhendi kehtestamine“;
- 9) Rahandusministri 20. septembri 2005. a määrus nr 64 „Kohustusliku pensionifondi osakute kord“;
- 10) Rahandusministri 26. aprilli 2011. a määrus nr 25 „Kohustusliku kogumispensioni avalduste vormide kehtestamine“;
- 11) Rahandusministri 15. juuli 2004. a määrus nr 125 „Kohustusliku pensionifondi loosimise korra kehtestamine“;
- 12) Rahandusministri 02. mai 2011. a määrus nr 27 „Fondipensioni avalduste, ühekordse väljamakse avalduse ja kindlustusandja poolt registripidajale esitatava avalduse vormid“;
- 13) Rahandusministri kehtestamisel olev määrus „Kohustuslike pensionifondide valitsemise aruande vormi ja selle täitmise juhendi kehtestamine“ (vana IFSi alusel kehtestatud rahandusministri 04. jaanuari 2012. a määrusega nr 1);
- 14) Rahandusministri 23. novembri 2001. a määrus nr 98 „Eesti väärtpaberite keskregistri pidaja tegevuskulude arvutamise alused“;
- 15) Rahandusministri 24. novembri 2016. a määrus nr 53 „Finantsinspektsiooni 2017. aasta eelarve järelevalvetasu mahuosa määra kehtestamine“;
- 16) Rahandusministri 11. juuli 2001. a määrus nr 68 „Registripidaja tegevusala loa taotlemise ja taotluste läbivaatamise kord“;

- 17) Rahandusministri 21. märtsi 2003. a määrus nr 52 „Aksionäride üldkoosolekul esindajakonto omaja esindamiseks ühtse nimekirjana volituse andmise kord“;
- 18) Rahandusministri 13. veebruari 2009. a määrus nr 9 „Pensionide maksuvaba tulu arvestamiseks vajaliku andmevahetuse kord“;
- 19) Rahandusministri 11. juuli 2001. a määrus nr 67“ Registripidaja ühinemiseks loa taotlemise ja taotluse läbivaatamise kord“ (määruse aluseks oleva seaduse § 24 kehtetuks tunnistamisel muutub kehtetuks ka vastav määrus);
- 20) Rahandusministri 18. juuni 2004. a määrus nr 120 „Residentsuse ja tulu saaja tõendamine välislepingu rakendamiseks“.

10. EELNÕU KOOSKÕLASTAMINE, HUVIRÜHMADE KAASAMINE

Käeolev eelnõu on esitatud arvamuse avaldamiseks järgmistele asjaosalistele ja huvigruppidele: Finantsinspeksioon, AS Eesti Väärtpaberikeskus, Eesti Pank, Eesti Pangaliit, Eesti Fondihaldurite Liit, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda ja Eesti Advokatuuri Äriõiguse Komisjon, Riigi Infosüsteemide Amet ja Andmekaitseinspeksioon, Notarite Koda, Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koda, Teenusmajanduse Koda, Riigi Infosüsteemide Keskus, Eesti Juristide Liit, Eesti Kohtunikuabide Ühing, Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioon, Riigikohus, Tallinna Ülikooli Õigusakadeemia, Tartu Ülikooli Õigusteaduskond, Prokuratuur ja Rahapesu Andmebüroo.

Enne eelnõu koostamist kutsuti Rahandusministeeriumi eestvedamisel 2014. a kokku mitteformaalne töörühm, kuhu kuulusid kontohaldurite, AS'i Eesti Väärtpaberikeskus, Finantsinspeksiooni ja hiljem ka Justiitsministeeriumi esindajad. 2015. a mais saadeti nimetatud töögrupile ja ka Eesti Advokatuuri äriõiguse komisjonile mitteametlikult esialgne EVKS, AS jt seaduste muutmise eelnõu koos selgitustega.

EVK kuulumist riiklike andmekogude koosseisu on täiendavalt arutatud ka Andmekaitse Inspeksiooni ja Riigi Infosüsteemi Ametiga. Üldine seisukoht on olnud, et EVK kaheks registriks kujundamisel võiksid mõlemad registrid säilitada riikliku andmekogu staatuse.

Eelnõu viimase versiooni koostamisel on asjaosaliste esitatud ettepanekutega valdavalt arvestatud. Ettepanekutele esitatud vastused ja selgitused on kajastatud seletuskirjale lisatud märkuste tabelites.

Eelnõu saadetakse kooskõlastamiseks ministeeriumitele ja arvamuse avaldamiseks ülanimetatud asjaosalistele ja huvigruppidele.

LISA 1 Eesti väärtpaberite keskregistri ja Balti riikide väärtpaberiarvelduste lühiülevaade

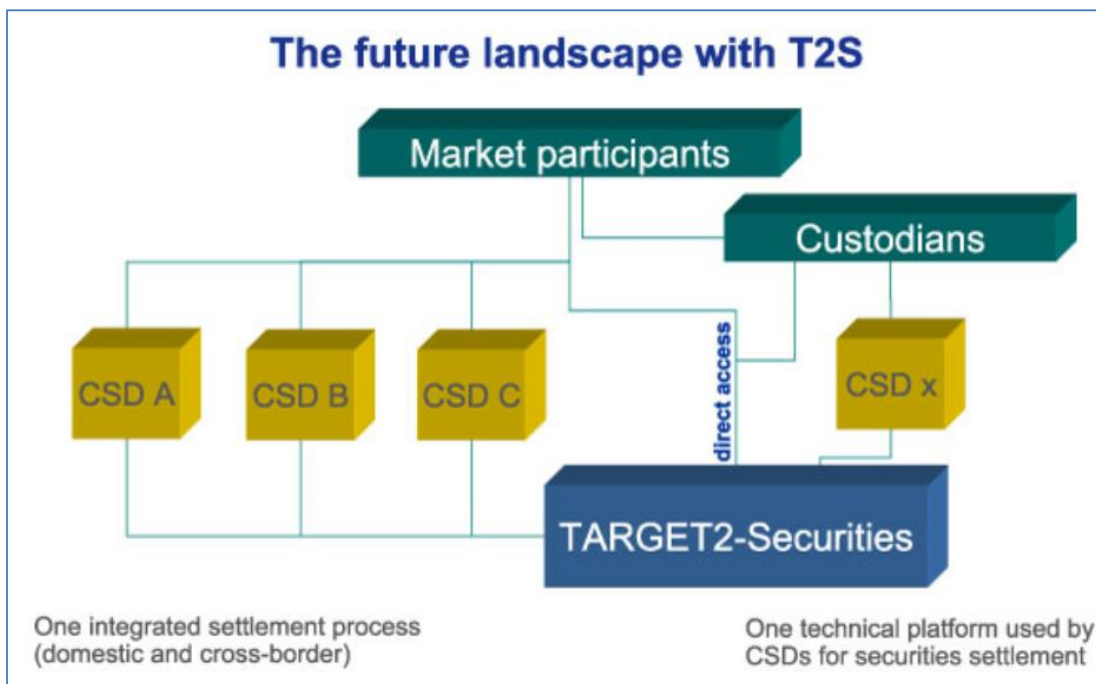
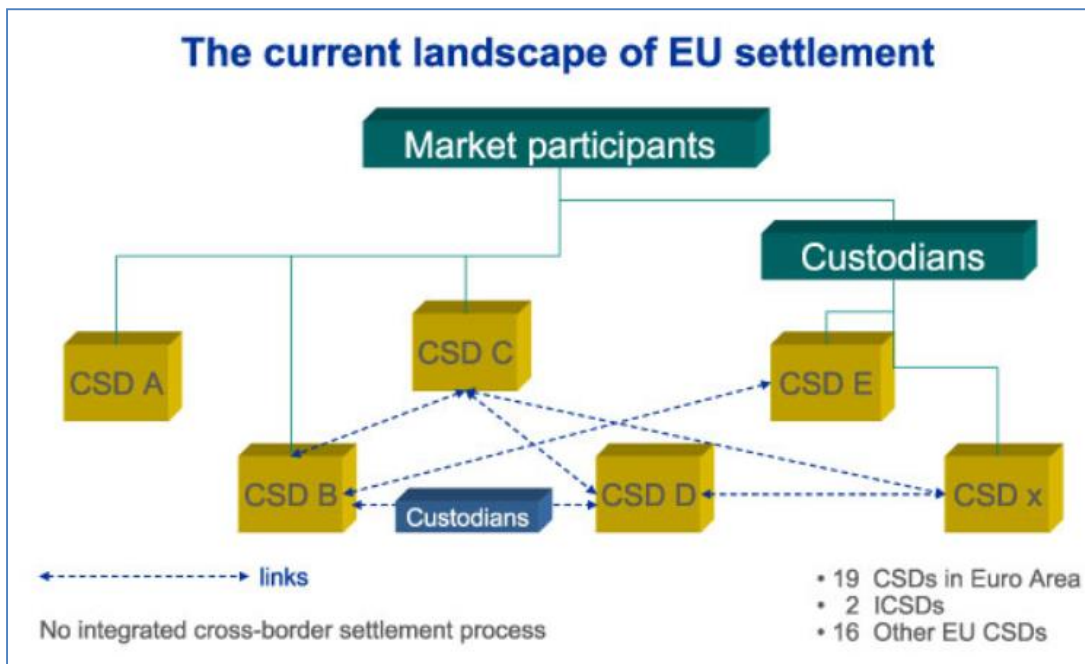
Eesti väärtpaberite keskregister on riiklik andmekogu, mis peab arvestust kõigi Eestis tegutsevate aktsiaseltside aktsiaraamatute ning kõikide Eestis avatud väärtpaberikontode ja pensionikontode üle. Samuti on registrisse koondatud teised elektroonilised väärtpaberid (osaühingute osad, võlakirjad jmt) ja väärtpaberitega tehtud toimingute ajalugu. Registri pidajaks on Eesti Väärtpaberikeskus AS.

Eesti väärtpaberite keskregistrit võib pidada klassikaliseks keskdepositooriumiks. Keskdepositooriumi keskne roll on emiteeritud väärtpaberid registreerida ja neid hoida investorite, emitentide ja vahendajate jaoks turvaliselt. Tavapäraselt osutab keskdepositoorium koostöös oma liikmetega ka arveldusteenust. Sõltuvalt turu taristust ja keskdepositooriumi võimekusest võib depositoorium osutada ka mitmeid teisi teenuseid, näiteks tagatiste haldamist, korporatiivsete sündmuste kajastamist jne.

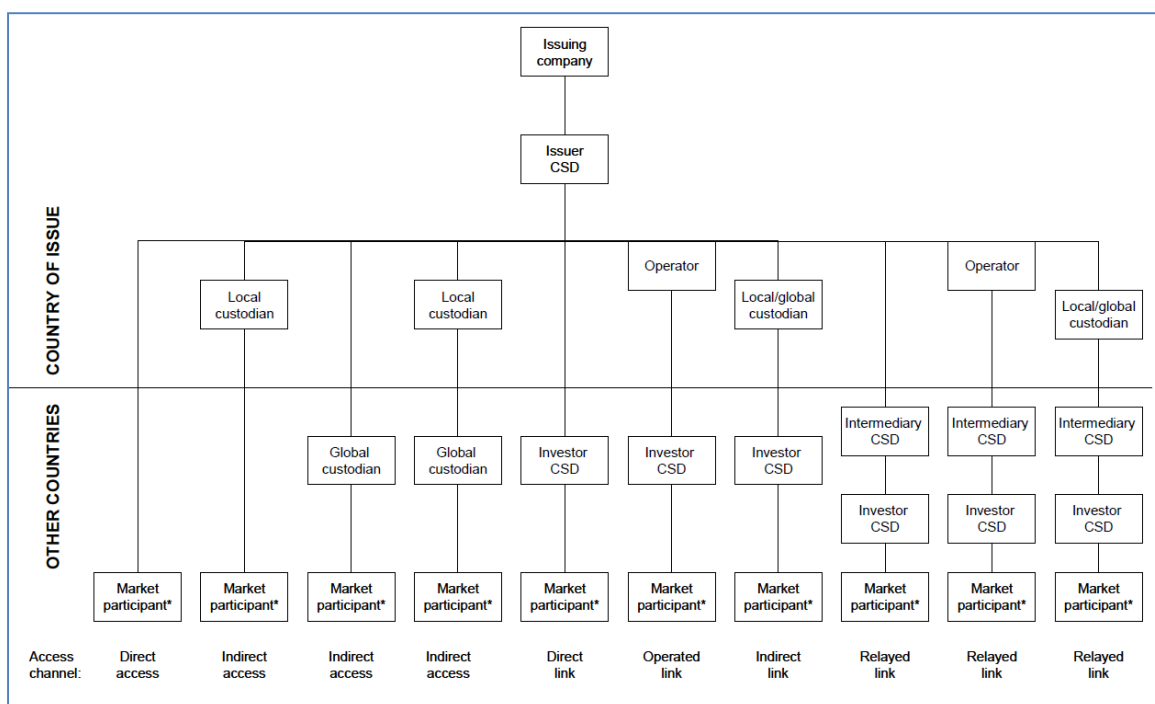
Registri pidamisel juhindub Eesti Väärtpaberikeskus AS kehtivatest seadustest ja teistest õigusaktidest. Lisaks registripidamisele arveldab Eesti Väärtpaberikeskus AS väärtpaberitehinguid ja pakub korporatiivsete sündmuste (näiteks dividendi- ja intressimaksete) teostamist ja muid väärtpaberitega seotud teenuseid.

Piiriülese kauplemise lihtsustamiseks Baltimaades loiid Eesti, Läti ja Leedu väärtpaberite keskodepositooriumid Baltimaade piiriülese arvelduslahenduse. Selle abil saab täna teha rahalise arvelduseta kandeid (Free of Payment, FOP) ja börsiväliseid rahalise arveldusega kandeid (Over the Counter Delivery Versus Payment, OTC DVP) kõigi keskregistrites registreeritud väärtpaberitega ja Balti börsidel tehtud makse vastu tehinguid (Delivery Versus Payment, DVP). Balti väärtpaberibörside liikmed ja nende kliendid ei pea enam igas Balti riigis avama väärtpaber- ja arvelduskontosid, et sooritada tehinguid vastava riigi kohalike väärtpaberitega. Piisab, kui neil on väärtpaber- ja arvelduskonto avatud ainult ühes Balti riigis ning nad saavad keskodepositooriumite arvelduslahendust kasutades sooritada piiriüleseid tehinguid nii Eesti, Läti kui ka Leedu väärtpaberitega.

LISA 2 T2S-arveldussüsteemi eelne ja järgne arvelduste korraldus

LISA 3 Piiriüleste arvelduste ja eri tüüpi linkide kasutamise võimalused⁵¹

Algabab Vabariigi Valitsus 2017. a

(allkirjastatud digitaalselt)
 Sven Sester
 rahandusminister

⁵¹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012SC0022&from=EN>